

CJAS

Cappadocia Journal of Area Studies

Cilt / Volume 7 Sayı / No 1

Haziran/ June 2025

ISSN: 2717-7254

*Halil Burak Sakal,
Merve Özten Yıldız*

Giriş / Introduction
Takdim

Ramez Shuja

Araştırma Makalesi / Research Article
Women's Rights in Post-U.S. Afghanistan: Assessing the Impact of the Taliban's Return on Gender Equality

Seda Sevinç Cilasun

Araştırma Makalesi / Research Article
Putin Dönemi Rus Enerji Politikası: Anlaşmazlık ve Çatışma Süreçlerine Yansımalar

Emre Altınışık

Araştırma Makalesi / Research Article
1830-1918: An Economic Analysis of the Opium Trade in Asia

Onur Çelik

Araştırma Makalesi / Research Article
Siyasal Rejimlerin Sınıflandırılması Üzerine: Kuramsal Temeller ve Güncel Yansımalar

Can Ulusoy

Araştırma Makalesi / Research Article
Ideological Quest in Nationalist China: Kemalism and the "New Life Movement

İçindekiler / Table of Contents

<i>Halil Burak Sakal, Merve Özten Yıldız</i>	Giriş / Introduction Takdim	1-2
<i>Ramez Shuja</i>	Araştırma Makalesi / Research Article Women's Rights in Post-U.S. Afghanistan: Assessing the Impact of the Taliban's Return on Gender Equality	3-16
<i>Seda Sevinç Cilasun</i>	Araştırma Makalesi / Research Article Putin Dönemi Rus Enerji Politikası: Anlaşmazlık ve Çatışma Süreçlerine Yansımalar	17-42
<i>Emre Altınışık</i>	Araştırma Makalesi / Research Article 1830-1918: An Economic Analysis of the Opium Trade in Asia	43-62
<i>Onur Çelik</i>	Araştırma Makalesi / Research Article Siyasal Rejimlerin Sınıflandırılması Üzerine: Kuramsal Temeller ve Güncel Yansımalar	63-81
<i>Can Ulusoy</i>	Araştırma Makalesi / Research Article Ideological Quest in Nationalist China: Kemalism and the “New Life Movement	82-96

Yıl: 2025
Cilt: 7 Sayı: 1
Haziran 2025

Sertifika no (e-ISSN): 2717-7254.

İmtiyaz Sahibi:
İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı adına
Funda Firuz Aktan

Kapadokya Üniversitesi Yayın Komisyonu: Prof. Dr. Vesile Şenol, Dr. Sinan Akıllı, Dr. Halil Burak Sakal

Editörler:
Dr. Tuğrul Keskin, Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Kitap Eleştirisi Editörü: Ali Sayılğan
Yönetici Editör: Merve Özten Yıldız
İngilizce Editörü: Colin Sutcliffe

Yayın Kurulu: Prof. Dr. Hasan Ali Karasar (Kapadokya Üniversitesi), Prof. Dr. Erel Tellal (Ankara Üniversitesi), Dr. Klevis Kolasi (Ankara Üniversitesi), Dr. Tuğrul Keskin (Kapadokya Üniversitesi), Doç.Dr. Halil Burak Sakal (Kapadokya Üniversitesi)

Bu sayının hakemleri (alfabetik sıralama): Berk İlke Dündar, Bilal Alper Torun, Bilal Karabulut, Bülent Özçelik, Cemre Pekcan, Cenap Özdemir, Çağdaş Sümer, Gül Seda Acet İnce, Müge Yüce, Onur Çelik, Şafak Oğuz

Yönetim Yeri:
Kapadokya Üniversitesi, Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi 50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir.
Telefon : (384) 353 5009 | Faks : (384) 353 5125
Eposta : cjas@kapadokya.edu.tr

Tasarım: Halil Burak Sakal

Year: 2025
Volume: 7 No: 1
June 2025

e-ISSN: 2717-7254.

Owner:
On behalf of the İlke Education and Health Foundation,
Funda Firuz Aktan

Cappadocia University Publications Commission: Prof. Dr. Vesile Şenol, Dr. Sinan Akıllı, Dr. Halil Burak Sakal

Editors:
Dr. Tuğrul Keskin, Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Book Review Editor: Ali Sayılğan
Managing Editor: Merve Özten Yıldız
English Editor: Colin Sutcliffe

Editorial Board: Prof. Dr. Hasan Ali Karasar (Cappadocia University), Prof. Dr. Erel Tellal (Ankara University), Dr. Klevis Kolasi (Ankara University), Dr. Tuğrul Keskin (Cappadocia University), Doç.Dr. Halil Burak Sakal (Cappadocia University)

Reviewers in this issue (alphabetical order): Berk İlke Dündar, Bilal Alper Torun, Bilal Karabulut, Bülent Özçelik, Cemre Pekcan, Cenap Özdemir, Çağdaş Sümer, Gül Seda Acet İnce, Müge Yüce, Onur Çelik, Şafak Oğuz

Address:
Cappadocia University, Center for Social and Strategic Research 50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir Turkey.
Telephone : +90 (384) 353 5009
Fax : +90 (384) 353 5125
E-mail : cjas@kapadokya.edu.tr

Design: Halil Burak Sakal

Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS) Kapadokya Üniversitesi, Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yılda iki defa, altı ayda bir, Aralık ve Haziran aylarında yayımlanır.

CJAS, hakemli, bilimsel, akademik bir dergidir.

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

Yayın değerlendirmesi/kitap incelemesi bölümündeki yazılar yayın kurulunun değerlendirmesinden sonra yayınlanır.

Dergiye yayımlanmak üzere gönderilen makaleler benzerlik taramasından geçirilir.

CJAS, sosyal ve beşeri bilimler ile ilgili bölge araştırmalarına, saha çalışmalarına ve belli bir bölgeye ilişkin güncel ve tarihi değerlendirmelere yer verir. *CJAS*, hakem değerlendirmesinden geçen orijinal araştırma makalelerini, kitap ve yayın değerlendirmelerini ve görüş makalelerini yayımlar. Dergimiz tüm dünyadan akademisyenlere yöneliktir.

Derginin yayın dili İngilizce ve Türkçedir.

Dergiye gönderilen yazılar için ücret alınmamaktadır.

CJAS'ın kullanıcıları için makale içeriklerini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, yazdırabilir, arama yapabilir ve makalelerin tam metinlerine bağlantı verebilir.

CJAS'taki tüm yayınlar Creative Commons Attribution 4.0 International License ile lisanslanmaktadır.

Makalelerin telif hakkı yazarlara aittir. Yazarlar yayın haklarına hiçbir kısıtlama olmaksızın sahiptirler.

Bu dergideki tüm yazılar açık erişim olarak sunulmaktadır.

Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS) is published semi-annually in two issues per year (in June and December) by the Cappadocia University, Center for Social and Strategic Research.

CJAS is a peer-reviewed, scientific, and academic journal.

Authors bear all the responsibility for the articles published in the journal.

The book reviews are published after the evaluation by the Editorial Board.

CJAS screens all submitted articles using web-based plagiarism software.

CJAS publishes scholarly articles on area studies and field research in social sciences and humanities. Current and historical critical evaluations of social phenomena are encouraged. *CJAS* publishes peer-reviewed original research articles, book reviews, and review essays. The audience of the journal is the global scientific community.

The languages of *CJAS* are English and Turkish.

No publication fee is charged for submitted articles.

The readers of *CJAS* may read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of its articles.

All publications in *CJAS* are licensed by the Creative Commons Attribution 4.0 International License.

The copyright of the articles belong to the authors. The authors retain publishing rights without restrictions.

All manuscripts are published open access in this journal.

Giriş

Takdim

Halil Burak Sakal ^{1,*}, **Merve Özten Yıldız** ² (Editörler)

1 Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2054-5222.

* İletişim: burak.sakal@kapadokya.edu.tr

2 Araştırma Görevlisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-3217-9976

* İletişim: merve.yildiz@kapadokya.edu.tr

DOI: 10.38154/CJAS.2025.86

Takdim

Dergimizin 2025 yılı Haziran sayısı, değerli okuyucularımızı beş farklı yazıyla buluşturmaktadır. Bu sayıda, toplam beş adet araştırma makalesi yer almaktadır.

Yazarı Ramez Shuja olan ilk araştırma makalesi, ABD sonrası Afganistan'da kadın hakları konusunu ele almaktadır. Taliban yönetiminin cinsiyet eşitliğine geri dönüşünün etkilerini araştıran makale, 2021-2025 yılları arasını baz alan analiziyle de güncel bir meseleye ışık tutmaktadır.

Putin dönemi Rus Enerji Politikası: Anlaşmazlık ve Çatışma Süreçlerine Yansımalar adlı çalışmanın yazarı Seda Sevinç Cilasun'dur. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı'nda yazarımız tarafından ortaya konan doktora tez çalışmasından üretilen bu araştırma makalesinde öncelikle Rusya'nın günümüzde enerji aktörlüğünü belirleyen enerji profili ana hatlarıyla çizilmektedir. Ardından Putin yönetiminde Rusya'da enerjinin dış politikanın temel bileşenlerinden biri haline getirilmesi sürecinde etkili olan politika ve stratejiler ele alınmaktadır.

Yazarı Emre Altınışık olan üçüncü araştırma makalesi ise 1830-1918 yılları arasında Asya'da yaşanan afyon ticaretinin ekonomik analizini ele alırken dördüncü araştırma makalesi Onur Çelik'e ait olup siyasal rejimlerin sınıflandırılması üzerine kuramsal temelleri ortaya koymaktadır. Totaliter, otoriter ve demokratik rejimleri ele alan yazarımız teorik çerçeveyi güncel yansımalarıyla da ele alarak biz değerli okuyuculara ışık tutmaktadır.

Son araştırma makalesi ise Can Ulusoy tarafından kaleme alınan ve Milliyetçi Çin'de ideolojik arayış olan Yeni Hayat Hareketi'nin Kemalizm ile karşılaştırmalı bir analizini sunarken hem Çin siyasal tarihi literatürüne hem de Kemalizm'in küresel etkileri konusuna önemli bir katkı sağlamaktadır. 1930'lar-1940'lar Çin'inde Chiang Kai-shek'in "Yeni Hayat Hareketi" ile Kemalizm arasındaki karşılıklı etkileşimi ilk kez bu ayrıntıda ele alması bakımından özgün ve güncel bir çalışma sunan yazarımız hem Çin Milliyetçi Partisi içindeki ideolojik tartışmaları hem de Türkiye ziyaretleri sırasında yapılan diplomatik temasları derinlemesine inceleyerek iki tek partili rejimin modernleşme projelerini karşılaştırmalı olarak tartışmaktadır.

Dergimizin bu sayısına çalışmalarını göndererek katkıda bulunmuş tüm yazarlara, bu eserlerin değerlendirme sürecinde emek harcayan tüm hakemlere teşekkürü borç bilir; ulusal ve uluslararası akademik camiadan dergimize yönelik süregelen ilginin devamını ümit ederiz.

© 2025. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Research Article

Women's Rights in Post-U.S. Afghanistan: Assessing the Impact of the Taliban's Return on Gender Equality

Ramez Shuja^{1, *}

1 Master's Degree, Department of International Relations, Karadeniz Technical University, Trabzon, Türkiye. ORCID: 0009-0007-4101-6665

* Correspondence: ramez.shuja@gmail.com

Received: 02.06.2025; Accepted: 29.06.2025. DOI: 10.38154/CJAS.2025.87

Abstract: This research explores the regression of women's rights and gender equality in Afghanistan following the U.S. withdrawal and the Taliban's return to power in August 2021. Grounded in feminist and postcolonial theory, this research examines Taliban-imposed restrictions on education, employment, healthcare access, and women's socio-political participation. Drawing from qualitative interviews with Afghan women in diaspora and analysis of international and local reports, the study highlights the ideological underpinnings of Taliban policies, the psychological and economic toll on women, and the emergence of resistance through grassroots and digital activism. It also compares the current Taliban regime with its earlier rule (1996–2001) to assess continuity and transformation in gender policies. The paper argues for localized, culturally grounded advocacy strategies and stronger international support to counter gender apartheid in Afghanistan.

Key Words: Women Rights, Afghanistan, Taliban Regime, Patriarchy

ABD Sonrası Afganistan'da Kadın Hakları: Taliban'ın Cinsiyet Eşitliğine Geri Dönüşünün Etkisinin Değerlendirilmesi

Öz: Bu araştırma, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinin ve Taliban'ın Ağustos 2021'de yeniden iktidara gelmesinin ardından kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğinde yaşanan gerilemeyi incelemektedir. Feminist ve postkolonyal kuram temelinde yürütülen bu çalışma, Taliban tarafından

dayatılan eğitim, istihdam, sağlık hizmetlerine erişim ve kadınların sosyo-politik katılımına yönelik kısıtlamaları ele almaktadır. Afgan diasporasındaki kadınlarla yapılan nitel görüşmelerin yanı sıra ulusal ve uluslararası raporların analizine dayanan araştırma; Taliban politikalarının ideolojik temellerini, kadınlar üzerindeki psikolojik ve ekonomik etkileri ve tabandan gelen direniş ile dijital aktivizmin yükselişini ortaya koymaktadır. Ayrıca, mevcut Taliban rejimi ile önceki (1996–2001) dönemi karşılaştırarak toplumsal cinsiyet politikalarında süreklilik ve dönüşüm boyutlarını değerlendirmektedir. Makale, Afganistan'daki toplumsal cinsiyet apartheid'ine karşı kültürel bağlamlara duyarlı yerel savunuculuk stratejilerinin geliştirilmesi ve uluslararası desteğin güçlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hakları, Afganistan, Taliban Rejimi, Ataerkillik

Introduction

Afghanistan, a landlocked country in South-Central Asia, is home to a deeply rooted Islamic identity, with 99% of its population identifying as Muslim. The Islamic faith has historically shaped the country's political, legal, and cultural institutions. However, gender interpretations of Islamic law vary widely across different regimes. The return of the Taliban in August 2021 after the U.S. military withdrawal marks a dramatic turning point for women's rights, reversing much of the progress made over the previous two decades. While Islam, in principle, emphasizes justice and equality (Badran, 1995), the Taliban's governance interprets Islamic Sharia through a highly restrictive, patriarchal lens.

This research is anchored in the lived experiences of Afghan women and aims to answer the following research question:

How have the Taliban's post-2021 policies impacted gender equality in Afghanistan, particularly in the realms of education, employment, health, and economic independence, and how have Afghan women responded to these changes?

To address this, the study engages feminist theory—particularly liberal, radical, and postcolonial strands—and draws on qualitative data from interviews, reports, and field narratives.

The argument is threefold:

1. The Taliban's policies represent a systemized rollback of women's rights, not grounded in core Islamic values but rather in patriarchal traditions.
2. The regression encompasses more than education and employment also affects women's access to healthcare, property, and economic independence.
3. Despite these setbacks, Afghan women both inside and outside the country continue to resist through various strategies including digital activism, localized organizing, and diasporic advocacy.

By weaving together theoretical insights with empirical observations, this paper contributes to a more nuanced, locally informed understanding of women's rights in post-U.S. Afghanistan.

The literature on gender equality and women's rights in Afghanistan spans decades of political transformation, ideological contestation, and international intervention. This review categorizes existing scholarship into four analytical strands: pre-2021 liberal feminist gains, post-2021 gender regressions, Islamic feminist responses, and critiques from postcolonial perspectives.

Studies such as Kabeer (2009) and Kandiyoti (2000) document the substantial progress made by Afghan women during the U.S.-backed republic (2001–2021), particularly in education, healthcare, and political representation. This progress was often guided by liberal feminist ideals advocating legal equality, access to public institutions, and formal political inclusion. Kabeer (2009) emphasizes how international donors and NGOs created pathways for women's empowerment through quotas, media visibility, and employment.

However, Firestone (1970) and other radical feminists have critiqued the limitations of this framework, noting that legislative gains often failed to dismantle deeply rooted patriarchal structures. This is evident in how fragile these reforms proved to be following the Taliban's return.

Following the Taliban's return to power in August 2021, a rapid reversal of women's rights has been widely documented. Ahmadi (2022), Human Rights Watch (2023), and UN Women (2023) provide detailed accounts of the systematic rollback of women's freedoms in education, employment, and mobility. Akbar (2022) and Shahrani (2022) use the term "gender apartheid" to frame Taliban policies, highlighting the legal and structural segregation of women from public life.

Local Afghan scholars such as Salehi (2024) and Kakar (2021) contribute important context by situating the Taliban's ideology within the Deobandi school of Islam and Pashtunwali cultural norms. These perspectives suggest that the

Taliban's gender policies are less about Islam and more about conservative ethno-religious power structures.

A growing body of Islamic feminist scholarship contests the Taliban's interpretation of Sharia. Badran (1995) and recent statements by regional religious leaders (Sub, 2022) argue that the Taliban's policies lack theological justification and are instead rooted in pre-Islamic tribal customs. Afghan women's rights organizations such as RAWA (Revolutionary Association of the Women of Afghanistan) and independent voices like Homa Ahmedzai and Mahbouba Seraj have also spoken out against these distortions of Islam, calling for faith-based gender justice grounded in the Qur'an's egalitarian ethics.

Chandra Talpade Mohanty (1988) critiques Western-centric feminist narratives that depict Third World women as passive victims. In the context of Afghanistan, Mohanty's framework is essential to understanding why externally imposed models of "liberation" have faced resistance and ultimately failed to secure sustainable progress. This is echoed by Vora (2022), who emphasizes that Afghan women's agency must be understood within their cultural, religious, and political contexts—not as mere recipients of Western aid but as active agents of change.

Moreover, regional think tanks such as the Afghan Institute for Strategic Studies (AISS) and Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU) offer underutilized data on local women's coping strategies, economic resilience, and underground education networks—areas largely overlooked in Western literature.

Despite a growing body of literature on Taliban-era gender regression, most studies rely on secondary data and international reports. There is a marked absence of primary fieldwork, especially involving Afghan women in exile or in rural communities. Furthermore, few studies attempt a systematic comparison between the two Taliban regimes (1996–2001 vs. post-2021), nor do they sufficiently integrate Islamic feminist interpretations or economic and healthcare-related impacts.

This case study seeks to bridge these gaps by:

- Including qualitative interviews with Afghan women in Türkiye,
- Comparing the two Taliban regimes in terms of gender governance,
- Framing the findings through feminist and postcolonial theory,
- Incorporating local and regional knowledge to challenge Western-centric assumptions.

Theoretical Framework

This study draws on feminist theory, postcolonial feminism, and human rights frameworks to critically examine the regression of women's rights in post-U.S. Afghanistan.

Liberal Feminism emphasizes legal and institutional equality, focusing on reforming laws and expanding access to education, employment, and political participation (Tong, 2009). This framework explains the progress achieved between 2001 and 2021 under the U.S.-backed government, which facilitated international aid, gender quotas, and women's inclusion in public life.

However, Radical Feminism offers a more critical lens, arguing that legal reforms are insufficient without dismantling patriarchal structures embedded in culture, religion, and political institutions (Firestone, 1970). In the case of Afghanistan, the imposition of male guardianship (Mahram) and public segregation (Purdah) reflect deep-seated patriarchal norms that persist despite previous legislative reforms.

Postcolonial Feminism, as articulated by Mohanty (1988), critiques the imposition of Western models of liberation and universalist discourses of human rights that often ignore local histories and cultural complexity. This perspective is critical in Afghanistan, where externally driven feminist initiatives have struggled to gain legitimacy among conservative factions. Postcolonial feminism calls for community-based, culturally grounded strategies that center Afghan women's voices.

Finally, Islamic Feminism plays a crucial role by challenging patriarchal interpretations of Islam used by groups like the Taliban. Scholars such as Badran (1995) and recent regional religious figures (Sub, 2022) argue that the Taliban's practices are not derived from the Qur'an, but from tribal traditions masquerading as religious mandates.

This multidimensional theoretical foundation allows for a nuanced analysis of how gender inequality is produced, justified, and resisted under the Taliban regime.

Research Methodology

To explore the impact of Taliban rule on women's rights after 2021, this research employs a qualitative, interpretivist approach using two main methods:

Thematic Analysis

The research applies a qualitative thematic analysis of official documents, media reports, and interview transcripts to identify recurring themes in Taliban policy and women's responses. The themes are framed within the four analytical lenses:

- Taliban ideology and governance
- International reactions and diplomatic discourse
- Socio-economic structures under Taliban rule
- Grassroots resistance and women's agency

Thematic coding was informed by feminist and postcolonial theories and cross-validated using academic literature, NGO reports (UN Women, Human Rights Watch), and local Afghan commentary.

Primary Data Collection: Semi-Structured Interviews

Given the restrictions on conducting fieldwork in Taliban-controlled Afghanistan, the study utilizes semi-structured interviews with Afghan women in exile in Türkiye, gathered between 2023–2024. These participants were selected via purposive sampling based on the following criteria:

- Female individuals who left Afghanistan after August 2021
- Previously active in education, civil society, media, or public service
- Willing to share their experience and provide informed consent

A total of 20 interviews were conducted in Dari.

Interviews focused on:

- Personal experiences of life under Taliban rule
- Impact on education, employment, healthcare, and mobility
- Perceptions of resistance and international advocacy

Ethical protocols included full anonymity, voluntary participation, and no use of identifiable details. Pseudonyms and location masking were applied where needed.

Supplementary Sources

To ensure triangulation and balance between global and local perspectives, the following sources were analyzed:

- Reports by Afghan NGOs (e.g., RAWA, Afghan Women's Network)
- Regional think tanks (e.g., Afghanistan Research and Evaluation Unit)
- Islamic scholarly critiques from Iran, Pakistan, and Afghanistan

- Social media activism and digital ethnography (hashtags such as #LetAfghanGirlsLearn)

Limitations

This study acknowledges its reliance on diaspora voices, which may not fully represent rural or internally displaced Afghan women. Access to current, in-country data remains limited due to the Taliban's suppression of free speech and independent reporting. Nevertheless, this work offers valuable insight into the lived experiences and resilience of Afghan women as documented through first-hand testimony and multi-sourced secondary analysis.

Research Findings: Regression, Continuity, and Resistance

Education and Public Participation

Across both Taliban regimes, a consistent pattern of restricting girls' education and women's public participation is evident. From 1996 to 2001, girls were outright banned from schools and women from workplaces. Similarly, since August 2021, the Taliban have closed secondary schools and universities to women (Popalzai & Stambaugh) and reinstated restrictions on employment, particularly in government, media, and NGOs. While the 1996 Taliban regime enforced these bans through religious police and public executions, the current regime uses bureaucratic decrees (e.g., through the Ministry for the Promotion of Virtue and Prevention of Vice), signaling a shift from brute enforcement to institutionalized legal repression.

Economic and Property Rights (Newly Expanded)

In both regimes, women's economic independence has been undermined. However, post-2021, new dynamics have worsened women's financial vulnerability:

- Women barred from most paid work sectors (Women, 2023)
- Closure of businesses led by women entrepreneurs
- Discriminatory inheritance practices returned in areas under Taliban control
- Reports on forced marriages and bride-price inflation due to women's diminished agencies

Unlike the 1996 period, where the economy was largely informal, today's restrictions come in the context of an internationally sanctioned and aid-

dependent economy, exacerbating poverty. With no control over assets or income, many Afghan women now rely on male relatives or face marital coercion as survival.

Healthcare and Psychological Impact

Under the 1996 regime, healthcare services for women were decimated, with female doctors banned and women prohibited from accessing male physicians. In the current regime:

- Women's mobility constraints (Mahram enforcement) have reduced access to clinics
- Employment bans have driven female healthcare professionals out of the system
- Mental health issues such as depression, anxiety, and trauma have spiked (UN Women, 2021)

One interviewee shared:

"Before the Taliban, I was a midwife. Now, I cannot leave home alone, and my patients call me in secret. I feel erased."

While both eras restrict access, the psychosocial collapse is far more visible today due to increased awareness, social media exposure, and the sheer scale of regression after 20 years of progress.

Digital Resistance and Diaspora Advocacy

New to the post-2021 era is the emergence of digital activism and diasporic networks. Afghan women inside and outside the country are organizing protests, sharing stories, and raising awareness through hashtags like:

- #LetAfghanGirlsLearn
- #StandWithAfghanWomen
- #AfghanWomenExist

One interviewer in Türkiye stated:

"I lost my career, my classroom, and my freedom—but I haven't lost my voice."

These efforts have drawn attention from international organizations, resulting in UN condemnations and European Parliament resolutions (though enforcement remains weak).

Resistance in the 1990s was largely underground. Today, it is digital, transnational, and highly visible—although this also places activists at heightened risk of Taliban surveillance and retaliation.

Legal Structures and Ideological Justifications

The Taliban’s legal system—based on a selective interpretation of Deobandi jurisprudence—continues to be patriarchal and exclusionary. However, Islamic feminist scholars argue that:

- Mahram and Purdah are not Qur’anic mandates
- The Taliban’s rulings distort Islam to justify authoritarian control

Both Taliban eras share ideological foundations, but today’s Taliban are more rhetorically strategic, often claiming alignment with “Islamic values” to deflect international criticism—even while violating core Islamic teachings on justice, dignity, and education.

Summary Table: Comparative Analysis

Aspect	Taliban 1996-2001	Taliban 2021-2025
Employment	Women banned from most Work	Women banned from Govt, NGOs, Media; informal work policed
Mobility (Mahram)	Strictly enforced	Re-imposed and digitally monitored
Healthcare	Women lacked access; Staff banned	Limited access due to Mahram rule, economic collapse
Resistance lobbying;	Underground schools (E.g. RAWA)	Digital activism; diaspora viral hashtags
Legal Framework ministries	Religious police (Amr bil Maruf)	Bureaucratized system via and decrees
Ideological Justification	Deobandism + tribal codes	same framework, but more strategic

Use of public rhetoric

Property / Economic Rights	Minimal rights; limited Enforcement	Denied access to property, banking, income; marital coercion rising
-------------------------------	--	--

Discussion and Theoretical Reflections

The findings of this research confirm that the trajectory of women's rights in Afghanistan is deeply intertwined with political shifts in power. The post-2021 Taliban regime has not merely reversed previous gains but institutionalized a gender apartheid system that systematically removes women from public life. The discussion below draws on feminist and postcolonial theory to interpret these developments and evaluate the Afghan women's responses.

Feminist Theory: Legal Gains vs. Structural Patriarchy

While liberal feminism helps explain the achievements made between 2001 and 2021—such as constitutional protections, education expansion, and female employment—it also reveals its limits. These gains were primarily legalistic and top-down, dependent on international funding and vulnerable to political collapse. The return of the Taliban shows how formal equality can be swiftly dismantled in the absence of structural change.

Radical feminism offers a deeper critique: gender oppression in Afghanistan is not merely legal but embedded in patriarchal customs, economic structures, and religious institutions. Practices like Mahram and Purdah are upheld not just through policy but through cultural internalization, making women's exclusion seem "normal" or "moral." This view aligns with the testimonies of interviewees who described feeling "invisible" or "erased" under Taliban rule—an embodiment of structural, not just symbolic, violence.

Postcolonial Feminism: Beyond Western-Centric Advocacy

Postcolonial feminist theory, especially Mohanty's (1988) critique of "universalist feminism," illuminates a core tension: international campaigns to "save" Afghan women have often ignored local voices, Islamic interpretations, and culturally grounded strategies. These external frameworks, though well-meaning, failed to build sustainable, community-anchored change and instead

fueled backlash from conservative factions who perceived women's rights as foreign impositions.

This study supports Mohanty's argument by emphasizing Afghan women's self-generated strategies—from underground education to digital activism—rather than positioning them as passive victims. As several interviewees noted, even in exile they continue to advocate, teach, and organize, framing their struggle within both religious and cultural legitimacy.

Islamic Feminism: Contesting the Taliban's Claims

The Taliban's justification of their gender policies through Islam is vigorously contested by Islamic feminist scholars, who argue for gender equality grounded in Qur'anic values. Badran (1995) and (Sub, 2022) assert that the Taliban's interpretation is culturally patriarchal, not theologically sound.

Afghan religious figures—both male and female—are increasingly using Islamic texts to challenge Taliban edicts, especially around education. This growing faith-based resistance is a crucial development, providing an alternative moral and religious framework for advancing women's rights.

Women's Agency and Innovative Resistance

A central contribution of this study is highlighting the resilience and adaptability of Afghan women:

- They form secret learning networks
- Mobilize digital campaigns
- Engage in cross-border solidarity
- Use Islamic arguments to counter Taliban decrees

These actions show that Afghan women are not merely reacting to oppression but actively constructing alternative futures, often at great personal risk.

As one interviewee said:

"We don't need saving—we need space, safety, and solidarity."

Original Contribution

This research makes a unique contribution by:

- Combining theoretical depth with empirical voices through interviews
- Centering Afghan women's own frameworks of resistance, not externally imposed agendas

- Offering a comparative analysis of Taliban regimes, often missing from mainstream literature
- Highlighting the intersection of gender, economy, religion, and displacement

Conclusion

The Taliban's return to power in August 2021 marked a catastrophic turning point for women's rights in Afghanistan. The dismantling of educational access, economic participation, healthcare access, and public visibility for Afghan women has transformed the country into what many scholars now describe as a gender apartheid state. This study has shown that these repressive structures are not rooted in core Islamic teachings, but rather in cultural patriarchy masked as theology.

Drawing on feminist, postcolonial, and Islamic feminist theory, this study reveals that the progress made from 2001 to 2021—although meaningful—was structurally fragile. It relied heavily on liberal feminist reforms and Western aid without sufficiently challenging the underlying patriarchal systems. The collapse of these reforms after the U.S. withdrawal underscores that without deep structural transformation, legal equality alone cannot ensure durable gender justice.

Yet, within this regression lies a powerful counterforce: Afghan women's agency and resistance. Whether protesting in the streets of Kabul, teaching in underground schools, or amplifying their voices through digital activism in exile, Afghan women continue to fight for their rights. Their resistance is not only political—it is cultural, spiritual, and intellectual.

In light of the findings, this study offers the following recommendations for international organizations, policymakers, regional actors, and civil society:

Center Afghan Women in Advocacy and Aid Delivery

Donors and INGOs should support women-led local NGOs and networks—especially those rooted in Islamic or community frameworks. Empower Afghan women as agents, not just recipients, of support.

Recognize and Act on Gender Apartheid

The UN and international community should classify Taliban practices as a form of gender apartheid, triggering stronger legal and political accountability.

Investigate and document violations through the International Criminal Court (ICC).

Appoint a UN Special Envoy on Afghan Women

A dedicated envoy should be tasked with monitoring, reporting, and advocating on the specific conditions of women in Afghanistan.

Promote Faith-Based Advocacy Against Misuse of Sharia

Collaborate with Islamic scholars across the Muslim world to counter the Taliban's interpretation of Sharia and amplify religious arguments for women's rights.

Strengthen Economic Alternatives for Women

Develop aid strategies that bypass Taliban structures and allow women to safely earn income, especially in education, healthcare, and cottage industries.

Protect Afghan Women in Exile

Ensure Afghan refugee women in neighboring countries and Europe receive legal protections, trauma-informed services, and opportunities to continue their advocacy.

Stop Deportations of Afghan Women

No country should forcibly return Afghan women to Taliban-controlled territories where their lives and rights are at extreme risk. The story of Afghan women is not one of victimhood—it is one of courage, innovation, and relentless resistance. This study aims not only to document oppression but also to amplify that resistance. The global community must act—not just in words, but through sustained policy, protection, and partnership.

As one interviewee powerfully stated:

"We do not need sympathy. We need the world to stand with us—not as saviors, but as allies."

References

- Akbar, S. (2022). **The fight for freedom: My journey with Afghan women's rights**. HarperCollins Press.
- Badran, M. (1995). **Feminists, Islam, and nation: Gender and the making of modern Egypt**. Princeton University Press.

- Firestone, S. (1970). *The dialectic of sex: The case for feminist revolution*. William Morrow.
- Hasht e Sub. (2022). Iranian Imam says Taliban has 'no Sharia justification' for depriving girls of education. <https://8am.media/eng/iranian-imam-says-taliban-has-no-sharia-justification-for-depriving-girls-of-education/>
- Human Rights Watch. (2023). *Report on Afghanistan*. <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/afghanistan>
- Kabeer, N. (2009). Women's empowerment and the politics of gender equality in South Asia. *Women's Studies International Forum*, 32*(2), 97–105.
- Kakar, P. (2021). The role of women in the economic development of Afghanistan. *SSRN*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3807706
- Kandiyoti, D. (2000). Old dilemmas or new challenges? The politics of gender and reconstruction in Afghanistan. *Development and Change*, 31*(1), 169–199.
- Mohanty, C. T. (1988). Under Western eyes: Feminist scholarship and colonial discourses. *Feminist Review*, (30), 61–88.
- Popalzai, M., & Stambaugh, A. (2022). Taliban postpones return to school for Afghan girls above 6th grade. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2022/03/23/asia/taliban-girls-school-delay-afghanistan-intl>
- Salehi, A. K. (2024). An inquiry into Taliban theology: Deobandism with a Pashtunwali flavor. *Afghan Institute for Strategic Studies*. <https://aissonline.org/Uploads/PublicationEnglishFiles/an-inquiry-into-taliban-theology-english-7368.pdf>
- Shahrani, M. N. (2022). *Afghan women under the Taliban: From liberation to repression*. University of California Press.
- Tong, R. (2009). *Feminist thought: A more comprehensive introduction*. Westview Press.
- UN Women. (2021). *Women's rights in Afghanistan one year after the Taliban take-over*. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/12/gender-alert-womens-rights-in-afghanistan>
- UN Women. (2023). *Afghanistan Gender Equality Brief*. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Gender-country-profile-Afghanistan-Executive-summary-en.pdf>
- Vora, A. (2022). *Afghan women in exile: Struggles and solidarity across borders*. Michigan University Press.

Araştırma Makalesi

Putin Dönemi Rus Enerji Politikası: Anlaşmazlık ve Çatışma Süreçlerine Yansımalar¹

Seda Sevinç Cilasun^{1,*}

¹ Doktora Öğrencisi, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1355-6422

* İletişim: s.sevinc_87@hotmail.com

Gönderim: 02.06.2025; Kabul: 29.06.2025. DOI: 10.38154/CJAS.2025.88

Öz: Rusya’da Putin dönemi, enerji yönetiminin devlet tekelinde bir alan haline getirilmeye başlandığı ve enerji stratejilerinin hayata geçirilmeye girişildiği bir dönemi teşkil eder. Etkili olduğu jeopolitik alanda küresel ve bölgesel anlaşmazlık/çatışma süreçlerini de kullanan Rusya’nın enerjiyi güçlü şekilde kullanan bir enerji aktörü haline geldiği görülmektedir. Bu bağlamda Rusya ulusal çıkarları için dış politikada bölgesel olarak hareket alanını genişletmek ve enerji kaynaklarının ve transferinin kontrolünü sağlamak için anlaşmazlıklardan savaşa varan geniş yelpazede dış politika davranışları sergilemektedir. Bu çerçeveyi araştırmak üzere bir durum analizi şeklinde hazırlanan çalışmada öncelikle Rusya’nın günümüzde enerji aktörlüğünü belirleyen enerji profili ana hatlarıyla çizilmiştir. Ardından Putin yönetiminde Rusya’da enerjinin dış politikanın temel bileşenlerinden biri haline getirilmesi sürecinde etkili olan politika ve stratejiler ele alınmıştır. Son olarak ise Rus dış politikasında enerjinin neden-temel araç olarak öne çıktığı anlaşmazlık ve çatışma örnekleri üzerinden, Putin dönemi Rus enerji politikasının genel Rus dış politikasının en önemli bileşeni olarak nasıl kullanıldığı analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Rusya, Putin dönemi, dış enerji politikası, Rus dış politikası, Rus enerji stratejisi.

¹ Bu çalışma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, SBE, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı’nda Seda Sevinç Cilasun tarafından hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

Russian Energy Policy in the Putin Era: Reflections on Disagreement and Conflict Processes

Abstract: Under Putin's leadership, Russia has initiated the transformation of energy management into a state-controlled monopoly, while concurrently endeavoring to implement energy strategies. Furthermore, it has emerged as an energy actor that utilizes energy powerfully in determining the fundamental dynamics of its foreign policy. This is achieved by leveraging global and regional dispute/conflict processes within the geopolitical domain where it exerts influence. In this context, Russia has exhibited a wide range of foreign policy behaviors, ranging from disputes to war, in order to expand its sphere of action regionally in pursuit of its national interests and to ensure the control of energy resources and transfer. This study, which was prepared to investigate this framework, first outlines the energy profile that determines Russia's status as an energy actor today. The subsequent discussion will focus on the policies and strategies employed during the Putin administration that have effectively integrated energy as a pivotal component of Russia's foreign policy. The final section of the study analyzes how Russian energy policy in the Putin era has been utilized as the most significant component of the nation's foreign policy, using examples of disputes and conflicts in which energy has emerged as a cause-and-effect tool.

Keywords: Russia, Putin era, foreign energy policy, Russian foreign policy, Russian energy strategy.

Giriş

1990'lı yıllar uluslararası politikada belirsizlikler, boşluklar ve çatışma/savaşlarla dolu bir gündeme sahne olurken, bununla bağlantılı olarak uluslararası ilişkiler çoğu çözüm gerektiren, sorun alanı olarak tespit edilen yeni meselelerle, analiz konularıyla zenginleşmeye başlamıştır. Son yüzyıla girişle birlikte bu zenginleşmenin en önemli başlıklarından biri olarak enerji meselesi de yükselişe geçmiştir. Dünyada gittikçe artan enerji talebine karşılık enerji üretiminin geleceği hakkındaki endişeler; fosil kaynakların sanayileşme ve enerji güvenliğindeki önemi; fosil kaynaklara bağımlı dünya ekonomisinin karbondan arındırılmış bir dönüşüm sürecine girmesi ve iklim politikalarının yarattığı etki gibi unsurlar karşılıklı bağımlılığın gittikçe arttığı dünyada enerji güvenliğinin

öneminin önümüzdeki on yıllarda süreceğini göstermektedir. Yeni/yenilenebilir enerji teknolojileri ve kaynaklarına dayalı yeni bir enerji sistemi ve dolayısıyla yeni bir enerji jeopolitiğine geçişin yansımaları üzerinde durulduğu son yıllarda bu geçişin sancılarının yaşandığı da görülmektedir. Başlıca fosil kaynak üreticileri ve tedarikçileri ile mevcut ve büyümesi öngörülen enerji tüketicisi ülke/bölgeler arasında nispeten yolunda giden fosil piyasa uzlaşısı, son yıllarda çeşitli nedenlerle ortaya çıkan sorunlarla sarsılmaya başlamıştır. Bu sorunlar, özellikle üretim ve arz boyutunda enerji güvenliğinin doğasında yer alan dış etkenlere açıklıktan kaynaklanabildiği gibi uluslararası aktörlerin tercih ve davranışlarından da kaynaklanabilmektedir.

Batı sanayileşmesi ve liberal piyasa temiz ve yeni enerjiye geçişi önceliklendirmekte, hatta bu yönelim iklim politikalarıyla bütünleştirilerek küresel bir sorumluluk olarak küresel ölçekte bir dönüşümle ifade edilmektedir. Çin ve Hindistan gibi dünya enerji tüketiminde büyük paya sahip, talebin yüksek oranda arttığı ancak fosile ve enerji ithalatına bağımlı tüketici pazarlar özel konumlarını devam ettirmektedir. Fosil kaynak üretimi ve ihracatına dayalı ekonomiler ise genelde, bu dönüşüm sürecinde geniş alanda belirgin/dönüştürücü tepkilere dayalı davranışlar sergilememekteyken, bir istisna Rusya Federasyonu olmuştur. Rusya'nın tabloda bu yere oturtulmasındaki en temel somut gerekçe dünyanın sayılı petrol ve özellikle doğal gaz kaynakları rezervlerine sahip olması, hidrokarbon kaynakları üreticilerinden ve ihracatçılarından birisi olmasıdır. Değişen uluslararası konjonktürde yerini belirginleştirmek ve güçlendirmek isteyen Rusya'nın bu gücünü uluslararası politikada kullandığı görülmektedir. Bu bağlamda Rusya, enerji kaynakları kontrolü imkanıyla uluslararası ilişkileri etkileme kapasitesi açısından önemlidir.

Petrol ve doğal gazı ek olarak kömür rezerv, üretim ve ihracatında da sayılı aktörlerden biri olan Rusya, Avrupa enerji tedarikinde en önemli oyuncudur. 2006'dan itibaren başlayan Rusya-Ukrayna doğal gaz krizleri ve 2022 Rusya-Ukrayna savaşı ve Avrupa ile enerjide yaşanan gerilimler, Rusya'nın enerji kaynaklarını dış politikasında güç projeksiyonunun bir parçası/aracı olarak kullandığı yönündeki görüşlerin güçlenmesinde bir dönüm noktası olmuştur.

Bu durum her ne kadar Rusya-Ukrayna gerilimleri ile ilişkilendirilse de Rus dış enerji politikasında enerji kartının güç kazanma süreci ve ilgili unsurlar çerçevesinde ele alınabilmektedir. Bu sürecin başlangıcı Putin'in Rus yönetimindeki rolüyle kendini göstermeye başlamıştır. Rusya Vladimir Putin'le birlikte enerji politikasını ekonomi planlamasının bir parçası olarak şekillendirmeye ve tedrici olarak dış politikasının da bir tamamlayıcısı olarak inşa etmeye başlamıştır. Bu politikanın amacı özetle, enerji arzının uluslararası

piyasalara entegrasyonun sağlanıp enerji kaynaklarından yüksek gelir elde etmek olmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek için kabaca dört boyutlu bir uygulama izlenmektedir. Bunlar sırayla enerji arz ve talep güvenliğinin sağlanması, enerji piyasasında Rusya'nın önemli bir oyuncu olarak konumlandırılması, ulusal çıkarlarına uygun bir enerji politikasının yürütülmesi ve etkili enerji güvenliği stratejilerinin geliştirilmesidir (Atlas, 2021: 417-418, 474). Rusya'nın hala önemli bir güç birikimi ve büyük bir kapasitesine sahip olmasının, dünya sahnesinde kendisini enerji kaynakları ile gösterme kararlılığı içerisine girmesini kolaylaştırdığı da öne sürülmektedir. Dolayısıyla Putin'in en önemli uluslararası projesi olarak Rusya'nın eski Sovyet devletleri üzerinde yeniden hakimiyet kurmak ve Rusya'yı yeniden büyük bir küresel güç haline getirip ABD'yi bölgeden uzaklaştırmaya çalıştırmak (Yergin, 2022: 80) için enerji de önemli bir araç haline getirilmiştir. Ayrıca Putin'in vizyonunda sosyal ve ekonomik anlamda gelişemez ise tekrar bir süper güç olunamayacak ve bu durum Rusya'nın dünya tarihinden silinmesine neden olacaktır. Bu bağlamda Putin Rus dış politikasını ve enerji politikasını adeta iç içe geçirmiş Rusya'nın ulusal çıkarları söz konusu olduğunda ise enerji kartını kullanmaktan geri durmamıştır (Sevim, 2014: 91).

Bu çalışmanın iddiası, böylelikle Putin yönetiminde Rusya'da bir yandan enerji yönetiminin devlet tekelinde bir alan haline getirilmeye başlandığı, eş zamanlı olarak enerji stratejileri hayata geçirilmeye girişildiği ve dahası etkili olduğu jeopolitik alanda küresel ve bölgesel anlaşmazlık/çatışma süreçlerini de kullanarak dış politikasındaki temel dinamikleri belirlerken enerjiyi güçlü şekilde kullanan bir enerji aktörü haline geldiğidir. Bu bağlamda Rusya'nın ulusal çıkarları doğrultusunda dış politikada bölgesel etkisini arttırmak ve enerji kaynakları ile bunların transferi üzerindeki kontrolünü sağlamak amacıyla anlaşmazlıklardan savaşa kadar uzanan dış politika davranışları sergilediği görülmektedir. Bu çerçeveyi araştırmak üzere bir durum analizi şeklinde hazırlanan çalışmada öncelikle Rusya'nın günümüzde enerji aktörlüğünü belirleyen enerji profili ana hatlarıyla çizilmektedir. Ardından Putin yönetiminde Rusya'da enerjinin dış politikanın temel bileşenlerinden biri haline getirilmesi sürecinde etkili olan politika ve stratejiler ele alınmaktadır. Asli olarak ise Rus dış politikasında enerjinin neden-temel araç olarak öne çıktığı anlaşmazlık ve çatışma örnekleri üzerinden, Putin dönemi Rus enerji politikasının genel Rus dış politikasının en önemli bileşeni olarak nasıl kullanıldığı analiz edilmektedir.

Günümüz Rus Enerji Profili ve Küresel Konumu

Rusya, dünyadaki en önemli hidrokarbon enerji üreticilerinden biridir ve ekonomik gücünü önemli oranda bu kaynaklardan elde edilen gelirlerle şekillendirmektedir. 2024 Ocak ayı itibari ile ispatlanmış doğal gaz rezervleri 1,688 trilyon kübik feet olarak hesaplanan Rusya doğalgazda %19,9 ile en büyük rezerv ülkesi iken doğal gaz üretiminde ise ABD'den (%23,1) sonra %17,4 ile ikinci sıradadır (EIA, agis, 2024; BP, 2021: 32; BP, 2022: 29). Ocak 2024 itibariyle ispatlanmış petrol rezervleri ise 80 milyar varildir (dünya toplam ispatlanmış petrol rezervlerindeki payı %6,2). Dünya toplam petrol üretiminde 2022 yılında %12,7'lik oranla ikinci sırada yer almıştır. Ayrıca ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci kömür rezervlerine sahiptir ve tahmin edilen miktar 179 milyar tondur. Rusya'nın 2022'de kurulu elektrik üretim kapasitesi 301 gigawatt'tır. Elektriğinin %44'ünü doğal gazdan, %20'sini nükleer enerjiden, %19'unu hidroelektrikten ve %15'ini de kömürden elde etmektedir. 2022 yılı itibari ile ABD, Çin ve Fransa'dan sonra dördüncü nükleer güç üreticisidir ve 37 faal nükleer güç reaktörüne sahiptir. Aynı yıl itibariyle hidroelektrik alanında da dünyada beşinci büyük üreticidir ve Rusya'nın birincil yenilenebilir elektrik kaynağını oluşturmaktadır (BP, 2021: 16, 19; BP, 2022: 16; EIA, agis, 2024).

Görüldüğü üzere Rusya fosil enerji kaynakları açısından oldukça zengin bir ülkedir. Rusya'nın ekonomik kalkınmasında ve jeopolitik stratejilerinde bu kaynakların üretimi, dış pazarlara ulaştırılması ve bunun için kurulan sistemin aktörleri belirleyici unsurlardır. Ayrıca izlenen ihracat rotaları, bölge ötesinde enerji jeopolitiğini etkileyen Rus dış enerji politikasının çok önemli boyutunu oluşturmaktadır.

Ülkenin doğal gaz rezervlerinin yarısından fazlası Sibirya'da bulunmaktadır. Yamburg, Urengoy, Medvezhye bölgeleri doğal gaz rezervlerinin en çok çıktığı Sibirya sahalarındandır. Ülkenin üretme ve geliştirme aşamasındaki gaz rezervlerinin büyük bir kısmı da Nadym-Pur-Taz bölgesinde bulunmaktadır (Savzaliyev, 2021: 132). Rusya'nın Batı Sibirya Ovasının kuzeyinde yer alan Yamal-Nenets Özerk bölgesi ülkenin doğal gaz rezervlerinin %78 ini doğal gaz üretiminin de yaklaşık %90'ını karşılamaktadır. Urengoy sahasından 385 Tcf ve Yamburg sahasından yaklaşık olarak 290 Tcf rezerv bulunmaktadır. Bovanenkovo 173 Tcf ve Zapolyarnoye 124 Tcf rezerv bulunmaktadır (EIA, agis, 2024).

Rusya'yı bir enerji süper gücü haline getirme niyeti ile hareket eden Putin, Rus ulusal siyasetinin tam merkezinde devlete ait en büyük gaz şirketi olan ve ülkenin doğal gaz rezervlerinin büyük bir bölümünü bünyesinde bulunduran Gazprom şirketini yerleştirmiştir. Putin Gazprom'u "kutsalların kutsalı" olarak

nitelendirmiş, Gazprom'da Rusya'nın politik çıkarlarını gözeterek Kremlin'in politik bir aktörü olarak hareket etmiştir (Akçapa, 2020: 101-102). Henderson ve Mitrova, Gazprom'u devlet destekli "gaz şampiyonu" ve ekonomik, siyasi ilişkilerde başlıca aktör olarak vurgulamıştır (Henderson ve Mitrova, 2015: ii-iii). Özdemir'e göre, Gazprom'un dünyadaki devasa konumunun altında 1992'de yapılan özelleştirme-devretme işlemlerinde Rusya topraklarının dört bölgesi hariç her yerini kapsayan içeriğinde keşif, iletim, üretim, depolama hakkı da bulunan birbirleriyle ilişkili "Birleşik Gaz Sistemi"nin mülkiyetini almış olması yatmaktadır (Özdemir, 2017: 96-97). Ayrıca Gazprom iç ve dış piyasada gazın çıkarılması, ham petrolün üretimi konusunda ve hidrokarbon rafinerisi operasyonlarında faaliyet gösteren ve en yüksek basınçlı gaz iletim hattının sahibi olarak alanında tekel konumundadır (Akçapa, 2020: 106; Özdemir, 2017: 97). Stern'e göre de Gazprom öngörülebilir gelecekte Rus gazı üretim ve satışında önemli bir oyuncu olmaya devam edecektir (Stern, 2005: 13). Gazprom dışında Novatek ve Rosneft gibi gaz üretici şirketler de 2000-2010 yılları arasındaki dönemde iç pazardaki paylarını iki katına çıkarmış, 2030 yılına kadar da %25-30 düzeylerine çıkarmaları düşünülmektedir (Tosun, 2018: 56).

Rusya'nın enerji kaynaklarının dış piyasalara taşınmasında ve altyapısında boru hatları önemli bir yere sahiptir. Rus gazını uluslararası piyasalara taşıyan başta *Yamal-Avrupa Boru Hattı* (Belarus ve Polonya üzerinden Almanya'ya), *Mavi Akım* ve *Türk Akımı* (Türkiye'ye), *Brotherhood Boru Hattı* (Ukrayna ve Slovakya üzerinden Avrupa'ya), *Trans Balkan Boru Hattı* (Moldova, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan ve Türkiye'ye), *Soyuz Boru Hattı* (Ukrayna'ya ve buradan da Avrupa'ya), *Northern Lights Boru Hattı* (Belarus'a ve buradan da Polonya, Ukrayna ve Litvanya'ya) ve *Kuzey Akım 1* (Baltık Denizi üzerinden Almanya'ya) olmak üzere 11 ana gaz boru hattı bulunmaktadır (Pamir, 2016: 258-259; Ağca, 2019: 83-84; Çetinkaya, 2019: 178-179; Ersal ve Keser, 2020: 103).

Rusya'nın petrol üretiminin büyük bir bölümü Batı Sibirya'daki Priobskoye ve Samotlor alanlarından karşılanmaktadır. Bunların yanı sıra Sahalin, Doğu Sibirya Kuzey Kutbu'nun Rus bölgesin de de sahalar bulunmaktadır. Potansiyel havzalar olarak Hazar ve Timan-Pechora (Rusya'nın kuzeyi) bölgesi öne çıkmaktadır (Pamir, 2016: 227). Rusya'nın en büyük petrol üretici şirketi Rosneft, boru hattı şirketi ise Transnefttir. Gazprom ikinci büyük petrol üreticisidir. Üretilen petrolün dünya pazarlarına ulaştırılmasında kullanılan ve önemli rol oynayan *Druzhba (Dostluk) Boru Hattı* (Avrupa'ya), *Espo* (Doğu Sibirya-Pasifik Okyanus) (Asya-Pasifik pazarına) ve *Baltık Boru Hattı Sistemi* (Kuzey ve Batı

Avrupa'ya) gibi ana boru hatları bulunmaktadır (Pamir, 2016: 233-234; IEA, agıs, 2022b; Çetinkaya, 2019: 98-99).

Rusya Eylül 2023'te altyapı gecikmeleri, rafineri bakımı ve rublenin zayıflaması nedeniyle benzin ve dizel ihracatını kısa süre için yasaklamıştır. Rusya 2024'ün ilk çeyreğinde tekniksel sorunlar, drone saldırıları ve Ukrayna savaşı sonrası ülkeye uygulanan yaptırımların etkileri nedeniyle çok sayıda rafineri kesintisi yaşanmıştır (EIA, agıs, 2024).

Rusya 2022 yılında 509 milyon ton kömür üretmiştir. Çin ve Avustralya'dan sonra üçüncü metalurjik kömür üreten ülkedir. Batı Sibirya bölgesi metalurjik kömür üreten bölgelerden birisidir. Ayrıca Rusya'daki toplam kömür üretiminin neredeyse %80'ini bu bölge oluşturmaktadır (EIA, agıs, 2024; BP, 2022: 38). Rusya'da üretilen kömürün yaklaşık %37'si ülke içinde tüketilmektedir (Overland, I and Loginova, J, 2023: 3).

Rusya'da 2022 yılında 1,138 teravatsaat elektrik üretilmiştir. Bu elektriğin %44'ü doğal gazdan, %20'si nükleer enerjiden, %19'u hidroelektirkten ve %15'i kömürden üretilmiştir (EIA, agıs, 2024). Zengin fosil enerji kaynakları üretimine sahip olduğu için yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmesi uzun zaman almıştır. Bu konu ile ilgili ilk kez 2013 yılında hidroelektrik, rüzgar ve güneş enerjisine odaklanmış, 2017'den itibaren bu alanda geliştirme projeleri hızlandırılmıştır. Hidroelektrik enerji Rusya'nın birincil yenilenebilir elektrik kaynağıdır. Sibirya bölgesi Rusya'nın toplam hidroelektrik kapasitesinin %47'sine sahiptir (Savzaliyev, 2021: 142-143).

2022 yılı itibariyle Rusya, ABD, Fransa ve Çin'den sonra dördüncü büyük nükleer güç üreticisi konumundadır ve 28 GW üretim kapasitesine sahiptir. Rosatom dünyanın en büyük nükleer güç şirketlerinden birisidir (EIA, agıs, 2024).

Rusya'nın enerji altyapısı ve kaynakları ülkenin ekonomik kalkınmasında ve jeopolitik etkisinde önemli bir rol oynamaktadır. Hidrokarbon kaynaklarındaki zenginliği Rusya'yı dış pazarlarda önemli bir lider yapmıştır. Enerji pazarlarına açılabilmek için doğu bölgelerine doğru geliştirilecek boru hatları inşası önemli görülmektedir. 2004 yılında ulusa sesleniş konuşmasında da Putin Doğu Sibirya'daki petrol sahalarından boru hattı rotalarının belirlenmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Sibirya ve Rus Uzak Doğusunda enerji projelerinin gerçekleştirilmesinin de gerekli olduğu ifade edilmiştir (Junzo, 2005: 50). Rusya 2035 Enerji Strateji Belgesinde de küresel enerji konumunu güçlendirmek için alternatif piyasa olarak Asya bölgesini işaret etmiştir. 2022 Ukrayna Savaşı nedeniyle pek çok ülke Rusya'ya bir dizi yaptırım uygulamaya başlamıştır. Bu yaptırımlar sonucu Rus ticareti Asya'ya doğru kaymıştır. Asya'ya 2023'ten bir önceki yıla göre yapılan ham petrol ve kondensat

sevkiyatları %57, petrol ürünleri ihracatı %80, kömür sevkiyatları ise önceki yıla göre %18 artmıştır. Rusya'nın boru hatları ile yapılan doğal gaz ihracatı ise önceki yıla göre %48 azalmıştır. LNG altyapı gelişimine önem veren Rusya'nın LNG ihracatı %10 artmıştır (EIA, agis, 2024).

Putin Dönemi Rus Enerji Politikası ve Stratejik İçeriği

Rusya, Putin yönetiminde çok yönlü ve pragmatik bir dış politika izlemeye başlamıştır. Putin, çağın artan enerji talebini çeşitli girişimlerle kullanarak siyasi alanda etkisini arttırmaya çalışmıştır. Dolayısıyla enerji politikası, ülkenin iç ve dış politikasını şekillendiren, uluslararası ilişkilerde güçlü bir aktör olmasına hizmet eden stratejik konulardan biri haline gelmiştir. Bu dönemde enerji şirketleri üzerinde devletin etkisini arttırılarak enerji kaynakları dış politikada önemli bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemin altyapısında, Putin öncesi Rusya'da yaşanan sorunların çözümü için duyulan ihtiyaçların ve uluslararası gelişmelerin de etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

Enerji sanayisinin temelleri Çarlık dönemine dayanan Rusya, Sovyetler Birliği döneminde de petrol sanayisini merkezi bir kontrol alanı olarak yönetmiştir (Şahin ve Nuriyev, 2021: 51-60). Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ülkede siyasi, askeri, ekonomik, toplumsal ve ideolojik pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Rusya'da iç tehditlerin arttığı ve yerel çatışmaların tetiklendiği huzursuz bir dönemdir. Batı'nın neo-liberal reçetelerle ekonomik politika uygulamaları, Çeçenistan Savaşı'nın bıraktığı izler, Gorbaçov'un Glasnost ve Perestroyka reformlarının bir sonuç vermemesi, Rusya ile NATO arasındaki konvansiyonel dengenin NATO lehine işlemesi üzerine Rusya nükleer silahları ilk kullanan olmama taahhüdünü geri çekmiştir. ABD açısından NATO'nun varlığının korunması ve genişlemesi Avrupa güvenliğinin temeli olarak görülmüş, Rusya'nın yeni bir karşıt güç oluşturmaması için *Russia first* (önce Rusya) politikası izlenmiş ancak 1995 yılından sonra bu politika terkedilmiştir. NATO üyesi devletlerin 23 Mart 1999 tarihinde Yugoslavya'ya yönelik başlattığı Müttefik Güç Harekatı ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı olmaksızın Yugoslavya'nın bombalanması Rusya'da Atlantikçilerin zayıflaması, Avrasyacıların etkisinin artması ile sonuçlanmıştır. Moskova ABD'nin Balistik Füze Savunma Projesi, Bosna Savaşı'na NATO müdahalesi ve NATO'nun genişlemeye devam etmesi gibi tek kutuplu bir dünya sistemi göstergelerinden büyük rahatsızlık duymuştur (Çelikpala ve Ceylan, 2023: 96; Sapmaz, 2020: 97-98).

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonraki dönem; iç huzursuzluğun arttığı, yoksulluğun, işsizliğin hızla yükselerek ekonomik gelirlerin farklı kesimlerde uçurumu derinleştirdiği, siyasi olarak da Yeltsin hükümetinin iç politikada sık sık siyasi krizlerle uğraştığı istikrarsız bir tablo olarak değerlendirilmektedir. Çeçenistan Savaşı'nın Rus ulusal birliğini tehdit etmesi ile ortaya çıkan iç karışıklık dönemi de bu istikrarsız tabloya eklenmelidir. Putin iktidara geldiğinde Çeçenistan Savaşı'nın yarattığı iç huzursuzluğun giderilerek, ekonomik durumun iyileştirilmesi ve Moskova'nın uluslararası etkisinin artırılması onun için temel görev olmuştur.

Putin, Rusya'da iktidara geldiği 2000'lerin başlarından itibaren Rus dış enerji politikasında büyük değişimler olmuştur. Bu önemli değişimler ilk olarak dış politikada kendini göstermiş, Rus dış politikası pragmatik bir şekil almıştır. Bu doğrultuda tüm dünyada güçlü bir Rusya imajı için askeri, siyasi ve ekonomik adımlarla merkezi sistem güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu noktada enerjinin kaldıraç olarak kullanılması Putin iktidarının önem verdiği bir konu olmuştur; enerji kaynakları ile iç politikada ve ekonomide büyüme, dış politikada da bunu sürdürme amaçlanmıştır. Eski Sovyet devletleri ile ilişkileri güçlendirmek için enerji anlaşmaları/iş birlikleri/koridorlar oluşturulmuştur. Avrupa'daki ülkelerle de bu yönde anlaşmalar imzalayan Putin, dış politika yapım süreçlerinde enerji kaynaklarını siyasi bir araç olarak kullanmaktan geri durmamıştır.

Putin, Rus dış politikasında değişim rüzgarlarını da beraberinde getirmiştir. Yönetimi altında ülkede sadece siyasal istikrarın sağlanması ile kalmamış ekonomik istikrarın tesisi ile ilgili de önemli adımlar atmıştır. Oligarklarla, yolsuzluklarla yaptığı mücadele ekonomik iyileşmeleri beraberinde getirmiş bu durum da Putin liderliğine halk desteğini artırmıştır. Dış politikadaki en büyük tehdidin ekonomik zayıflıklardan kaynaklandığını düşündüğü için Rus dış politika önceliklerinin başına ekonomik başarıları yerleştirmiş, temel kaldıraç ise enerji politikaları olmuştur. Genel olarak üç temel belge ekseninde bu politika şekillenmiştir: Birbirini tamamlayan nitelikteki bu siyaset belgeleri 2000 *Ulusal Güvenlik Doktrini*, *Dış Politika Doktrini* ve *Askeri Doktrin*'dir. Siyasi, güvenlik, askeri ve ekonomik sorunların tutarlı bir şekilde yürütülmesini amaçlayan bu üç belge Putin liderliğinde yeni bir Rus dış politikası imajı belirlemiştir (Akçapa, 2020: 56-57; armscontrol, agis, 2000a; armscontrol, agis 2000b). Bu belgelerde genel olarak öne çıkan konular; Rusya'nın milli menfaatlerinin gerçekleştirilmesi, egemenliğinin, toprak bütünlüğünün, dokunulmazlığının korunması ve bu kapsamda kendisinin ve müttefiklerinin askeri güvenliğinin sağlanmasının öncelikli olduğudur. Ülkenin uluslararası alanda ekonomik ve siyasi durumunun güçlendirilmesi ve ekonomisinin canlandırılması ile ulusal

menfaatlerinin göz ardı edildiği vurgusu ön planda olmuştur (Sapmaz, 2020: 101-110; Akçapa, 2020: 57-63).

Böylelikle 2000’li yıllardan itibaren uluslararası politikada klasik güç parametrelerinin yer yer saldırgan yansımalarının görüldüğü proaktif dış politika kendisini göstermiştir. Rusya’nın dev enerji şirketleri aracılığıyla uluslararası politikada etkin bir rol oynamaya çalışması, bu proaktif politikanın bir sonucudur. Rus siyasi eliti, doğal gaz başta olmak üzere enerji kaynaklarına salt ekonomik değer olarak bakmamakta Rus dış politikasının amaçlarını gerçekleştirilmede önemli bir enstrüman olarak da görmektedir. Putin’in söyleminde Rusya, ekonomik ve sosyal alanda gelişemezse dünya tarihinden silinme ihtimali söz konusu olacak bir ülke konumundadır. Bu yüzden, Rus dış politikasını ve enerji politikasını iç içe geçirerek Rus menfaatleri söz konusu olduğunda enerji kartını kullanmayı görev bilmiştir (Akçapa, 2020: 119-120; Sevim, 2014: 91).

Rus ekonomisi Putin’in birinci başkanlık döneminde enerji kaynaklarından yüksek gelir elde etmiştir. Ancak bu durum Rus ekonomisini enerji kaynaklarından elde edilen ihracata bağımlı hale getirmiştir (Sevim, 2014: 91).

Rus dış politikasında enerji sektörünün Rus ekonomisinin en önemli sacayaklarından birisi olması nedeniyle, Rusya enerji sektörünün geleceğine yönelik hedeflerini barındıran kapsamlı siyaset ve strateji belgeleri yayınlamaktadır. İlk olarak 23 Kasım 2000 tarihinde *2020’ye kadar Rus Enerji Stratejisi* ilan edilmiş, daha sonra revize edilerek yeni versiyonu 22 Mayıs 2003 tarihinde onaylanmıştır. Bu belge ile özellikle Asya’ya yönelik enerji ihracatının gelişmesi öngörülmüştür. Hem Avrupa hem de Asya-Pasifik bölgeleriyle enerji bağlantıları açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır (Ivanov, 2000: 13). Bu belge ile birlikte enerji konusu Rusya dış politikasının önemli bir unsuru olarak görülmeye başlanmıştır. Rusya’nın üretimi, yatırımları, ihracatı 2009 krizinden etkilenince mevcut strateji belgesinin güncellenme ihtiyacı ortaya çıkmış, Rus enerji sektörünü üç aşamada ayağa kaldırmayı hedefleyen *2030 Rus Enerji Strateji Belgesi* 2009 yılında yayımlanmıştır (Sevim, 2014: 92). 2016 ve 2019 yılında yayımlanan *Enerji Güvenliği Doktrinleri* bulunmaktadır. 2015 yılında geliştirilerek yayımlanması 2020 yılını bulan *2035 Rus Enerji Strateji Belgesi* kabul edilmiştir. Her bir enerji strateji belgesi daha etkin bir enerji stratejisi oluşturmak üzere revize edilerek sunulmuştur. Bu belgeler enerji kaynaklarının ülkenin dış politikası ve jeopolitiği üzerindeki etkilerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır (Varol, 2013: 126-127).

Örneğin, 2030 Rus Enerji Strateji Belgesi içeriğinde öne çıkan yönler şunlardır (IEA, agıs, 2021a; Sevim, 2014: 93):

- Rusya'nın ekonomik büyümesini sürdürmek, yaşam kalitesini iyileştirmek,
- Rusya'nın doğal enerji kaynaklarının etkili kullanımını sağlamak ve enerji sektörünün potansiyelini üst düzeylere çıkarmak,
- Rus enerji sektörünün uzun vadeli kalkınmasında önceliklerinin ve belirtilen hedeflerinin gerçekleşmesi için mekanizmaları belirlemek,
- Ar-Ge'nin desteklenmesi ve stratejik kalkınma yardımı sağlamak,
- Uzak Doğu, Doğu Sibirya bölgelerinde yeni sahalar oluşturmak,
- Avrupa enerji pazarının oranını Rusya'nın ihracatında göreceli olarak düşürmek (Çin, Japonya gibi yeni ihracat pazarları bu çerçevede düşünülmüştür),
- Enerji sektöründe revizyon, yeni teknolojilerle verimlilik kazanma ve ekonomi genelinde enerji verimliliğinin sağlanması şeklindeki üç aşamayla, 2030 için %56'lık bir enerji yoğunluğu azaltımına ulaşmak,
- Hidrokarbon bağımlılığının azaltılması kapsamında ekonomiye yenilebilir enerjiyi dahil etmek.
- 2035 Enerji Strateji Belgesi ise Rusya'nın 2030 yılı hedeflerinin 2035'e güncellendiği ayrıntılı bir planı içermektedir. Bu belgede aşağıdaki boyutlar öne çıkmaktadır (Government, agıs, 2020):
- Yakıt ve enerji ihracatında artışın sağlanması,
- Enerji sektörünün dünya enerji piyasalarındaki konumunun güçlendirilmesi,
- İç enerji talebinin karşılanması, enerji güvenliğinin sağlanması, altyapının iyileştirilmesi, teknolojik bağımsızlığın sağlanması,
- Doğu Sibirya ve Uzak Doğu'da altyapıların genişletilip, LNG tesisleri inşa etmeye odaklanması,
- Yakıtların çevre üzerindeki etkisinin azaltılması.

Bu belgelerde de bahsedildiği üzere Rusya'nın enerji stratejisinin amacı Rusya'nın enerji potansiyelini dünya pazarlarına entegre etmek için ekonomik büyümeyi devam ettirmek, Rusya'nın doğal enerji kaynaklarını etkili kullanarak dış ekonomik konumlarını güçlendirmek ve ayrıca enerji sektörünün potansiyelini en üst düzeye çıkarmaktır. Genel olarak bu stratejiler enerji sektörünün gelişimi için devlet enerji politikasının temel görevlerini, önlemlerini belirlemekle yükümlüdür. İlk aşamanın temel hedefi dünyadaki ekonomik krizlerin enerji sektörü üzerindeki etkisini azaltmak/ortadan kaldırmak, ikinci aşamada enerji verimliliğini artırmak, yeni petrol ve doğal gaz sahaları

oluşturmak, üçüncü aşamada ise Rusya'nın enerjiyi verimli bir şekilde kullanıp alternatif enerjiye geçmeye hazırlanması beklenmektedir (IEA, agis, 2021a; IEA, agis, 2022a; Climate Change Laws, agis, 2020). Putin'in enerji stratejisinin merkezinde Rusya'nın önemli enerji kaynakları bulunmakta ve bunlar Rus siyasi gücünü genişletmek için kullanılmaktadır.

Son olarak ise henüz onay aşamasında olmakla birlikte, 2050 Rus Enerji Stratejisi gündemdedir. Mevcut 2035 Enerji Stratejisi'nin 2050'ye güncellenmesi olarak hazırlanan bu yeni stratejiye ilişkin henüz Rus yetkililerin açıklamalarıyla sınırlı olmak üzere, taslak metnin olası içeriğine ilişkin çeşitli çıkarımlar yapılmaktadır. Buna göre 2050 Enerji Stratejisinin doğal gaz ve kömür üretim ve ihracatının 2050 yılına kadar önemli ölçüde artacağı, petrol ihracatının ise ortalama mevcut seviyelerde kalması beklentisiyle birlikte, temelde hidrokarbon kullanımının artacağı varsayımına dayalı olacağı öngörülmektedir. Üzerinde durulması muhtemel öne çıkacak noktaların ise ithal ikamesi ve teknik çözümlerin yurt içinde geliştirilmesi, Asya pazarlarının artan önemi, Rusya'nın enerji sektörünün dış politika ve ulusal güvenlik açısından daha geniş çaplı önemi olduğu düşünülmektedir (Bofit, agis, 2024). Ayrıca 2050'ye ilişkin dört farklı gelişme senaryosunun dikkate alındığı stratejide iç pazar ihtiyaçlarını karşılamak için tam tedarik de dahil olmak üzere etkin kaynak geliştirme ve tüm enerji türlerinin ülkede kullanılması, teknolojik liderlik - yerli malzeme, ekipman ve teknolojilerin geliştirilmesi ve işgücünün eğitimi hususlarının da belirlenecek görevler olduğu açıklanmaktadır (Interfax, agis, 2024).

Anlaşmazlık/Çatışma Süreçlerinde Rus Enerjisi

Buraya kadar ana hatları ve içeriğiyle ele alınan Rus enerji politikasının genel Rus dış politikasının hayata geçirilmesindeki önemini gösteren önemli olaylar bulunmaktadır. Ülkenin uluslararası ilişkilerde jeopolitik ve jeostratejik çıkarları için enerji kaynaklarının dış politika aracı olarak etkin/etkili bir şekilde kullanılma örnekleri olan bu olaylar, çeşitli ikili ve bölgesel anlaşmazlıklar/çatışmalar şeklinde kendini göstermektedir. Bu olaylar zaman içinde Rus enerji stratejisinin uygulama sahaları olarak da görülmelidir.

Putin'in Rus enerji politikaları hakkındaki yazılarında da görüldüğü gibi Rusya'nın büyük güç olma ideası çerçevesinde ekonomik hedefleri, yabancı yatırımların Rusya'ya çekilmesi ile entegrasyonunun sağlanması ve enerji ihracatının geliştirilmesidir (Akçapa, 2020: 73). Öte yandan Rusya, eski Sovyet ülkeleri ile (Gürcistan, Ukrayna vd.) dış politikada yaşadığı sorunları paralel olarak enerji ilişkilerine de yansıtmıştır (Atlas, 2021: 417). Putin'in 2000'li yılların

başlarından itibaren yakın çevresinde gerçekleştirdiği müdahalelerde enerji ya merkezi rol oynamış ya da enerji bağlantılı uygulamalar/sorunlar Rusya lehine bir düzenleyici araç olarak işlev görmüştür (Sönmez and Çobanoğlu, 2016: 93-101; Ramos, 2017). Putin'in iktidara gelmesi sonrasında çeşitli ikili ve bölgesel anlaşmazlık/çatışma süreçlerinde enerji arzını kısıma/durdurma yönündeki davranışlarının çoğalması ve etki alanını coğrafi olarak genişletmesi, nihayetinde geleneksel ve en büyük pazarı olan Avrupa'da enerji güvenliğini tehdit eder hale gelmesi Rusya'nın dış ve güvenlik politikasında enerjiyi/fosil enerji kaynaklarını (özellikle doğal gazı) bir tehdit ya da şekillendirme unsuru olarak kullandığının kanıtlarıdır (Proedrou, 2018; Ozawa and Iftimie, 2020: 13-20; Ababakr, 2022, Khrushcheva, 2011, 2013; Baev, 2012). Aşağıda bu örneklerden en önemli olanları incelenmektedir.

Azerbaycan ve Ermenistan

Güney Kafkasya bölgesi enerji kaynakları ve enerji nakil hatları açısından önemli bir bölgedir. Güney Kafkasya devletlerinden Azerbaycan ve Ermenistan uzun yıllar çatışma içerisinde olan iki devlet konumundadır. Arabulucu misyonu ile bölgede süreci takip eden devlet Rusya'dır. Rusya iki devlet arasında yıllardır süregelen Dağlık-Karabağ sorunu için arabuluculuk ve barış ilkeleri üzerine inşa ettiği politikasını statükonun devamını istemekten yana kullanmıştır. Rusya'nın bu tutumunun arkasında yatan temel güdü hem stratejik ortak olarak nitelendirdiği Azerbaycan ile hem de müttefiki Ermenistan ile iyi ilişkilerinin sürmesine izin vermektedir. Böylece Ermenistan'ı kendisine bağımlı kılarken Azerbaycan'ın da Rusya'dan uzaklaşıp Batı blokuna kaymasının önüne geçmiş olmaktadır. Bu çerçevede iki ülkenin Dağlık-Karabağ özelinde yaşadığı sorunun dondurularak ciddi bir savaşın çıkmaması önemli görülmüştür (İRAM, agis, 2020).

Hazar Denizi'ne kıyısı olan Azerbaycan önemli enerji kaynaklarına sahiptir. Dünyanın en eski petrol üretim bölgelerine sahip olan Azerbaycan, bölgede Rusya ve Kazakistan'dan sonra petrol üretimi en fazla olan üçüncü ülkedir. Azerbaycan enerji kaynakları açısından önemli bir ülke olduğu kadar boru hatları açısından da stratejik öneme sahiptir. Azerbaycan'ın enerji kaynaklarına sahip olması bölgedeki stratejik konumunu güçlendiren onun Ermenistan karşısında güçlü bir konumda olmasına olanak tanıyan bir durumdur. Azerbaycan'ın AB ile enerji anlaşmaları imzalamaları Avrupa ve Güney Kafkasya pazarında kendisine rakip olabilecek duruma gelmesinin önüne geçmek için Rusya çeşitli baskı arayışlarına girmiştir. Rus yetkililerine göre Azerbaycan, Rusya'dan aldığı ucuz doğal gazı kendi iç tüketiminde kullanmakta kendi doğal gazını ise dışarıya satmaktadır. Rusya doğal gazın miktarını düşürür

veya fiyatı arttırsa Azerbaycan'ın Rusya'ya bağımlı olmasının önü açılmış olacaktır. Ancak Rusya'nın enerjiyi siyasi baskı aracı yapma politikası Azerbaycan'dan Bakü-Novorossiysk Boru Hattı'na petrol akışını durdurabileceğini açıklaması ve Rus doğal gazının elektrik üretiminde kullanıldığının, doğal gaza zam yapıldığı takdirde kendi fuel oillerini kullanacaklarını söylemesi ile Rusya istediği sonucu alamamıştır (Karabayram, 2011: 315-316). Yaşama geçip geçmeyeceği en çok tartışılan boru hatlarından olan Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru hattı Azerbaycan'ın petrolünü Gürcistan ve Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına taşıyan stratejik önemde bir hattır. Proje aşamasında Rusya, en büyük limanlarından olan Novorossiysk limanı aracılığıyla petrolün taşınması konusunda ısrarcı olmuştur. Boru hatlarının dış piyasalara hangi güzergahtan en ucuz şekilde ulaşacağı konunun ekonomik boyutunu oluştururken, eski Sovyet devletleri için bu durum ekonomik olarak bağımsız karar alıp uygulayacak ortam kurmaları açısından siyasi boyutunu oluşturmaktadır (Yalçinkaya, 2006: 231-232). Bir diğer önemli boru hattı Şah Deniz sahasındaki doğal gazı, TANAP üzerinden Avrupa'ya ulaştıran boru hattıdır. Bu hatlar ile Azerbaycan hem ekonomik gelir sağlayarak stratejik önemini güçlendirirken hem de denizlere kıyısı olmayan Ermenistan'a karşı bölgesel üstünlük kurmaktadır.

Ermenistan enerji kaynaklarına sahip olmadığı için enerji ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü Rusya'dan temin etmektedir. Ermenistan'ın Rusya'ya enerji bağımlılığı Ermenistan için Rusya'nın stratejik etkisini artırırken, Azerbaycan da Batı ile enerji anlaşmaları yaparak Rusya'nın bölgedeki etkisini dengelemeye çalışmaktadır.

Gürcistan

Rusya, Gürcistan'ı stratejik konumu nedeniyle hayati çıkar çıkar sahasında görmüş ve ilişkilerine ayrı bir önem vermiştir. (Karabayram, 2011: 161). Bununla birlikte Gürcistan, Rusya'ya karşı genelde mesafeli kalmış, Batılı ülkeler ile yakın ilişkiler kurmayı tercih etmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından dil, din, kültür çeşitliliğinin neden olduğu etnik çatışmalar, sosyal ve ekonomik sorunlarla boğuşan Gürcistan, bölge dışı devletlerin de nüfuz mücadelesine sahne olmuştur (Karabayram, 2011: 164). Gürcistan, enerji jeopolitiği açısından enerji kaynaklarına sahip ülkeler ile bu kaynakları talep eden ülkeler arasında transit ülke konumundadır (Bayramoğlu, 2018: 36).

Gürcistan doğal gaz ihtiyacını Rusya ve Azerbaycan'dan karşılamakta, Türkiye ve Ermenistan'a doğal gazın taşınmasında rol oynamaktadır. Petrol

ihtiyacını Azerbaycan, Türkmenistan ve Rusya'dan karşılamaktadır. Kuzey-Güney Gaz Boru Hatları Rusya'dan Ermenistan'a yılda 2-2,4 milyar metreküp gaz taşımaktadır. Gürcistan'ın Azerbaycan, Ermenistan, Türkiye ve Rusya ile gaz boru hattı bağlantıları ve Türkiye ve Azerbaycan ile petrol bağlantıları ve Supsa'da petrol terminali bulunmaktadır. Karadaği-Tiflis gaz bağlantısı Socar gaz sahasından gaz ithal eden boru hattıdır. Azerbaycan'dan Gürcistan'a bir diğer boru hattı Şah Deniz sahasından gaz taşıyan Güney Kafkasya Boru Hattı yolu ile ulaşmaktadır (IEA, agis, 2023a).

Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü tehdit eden Güney Osetya Özerk Bölgesi bağımsızlığını ilan ettikten sonra Rusya askeri varlığını bölgede artırmıştır. Güney Osetya'da yer alan doğal kaynaklar (petrol yatakları ve hidroelektrik santraller) bölgenin stratejik önemini arttırmaktadır. Güney Osetya'nın AB, BM ve BDT tarafından bağımsızlığının reddedilmesi üzerine 8 Ağustos 2008 tarihinde Rusya bölgeye askeri hareket gerçekleştirmiştir. Rusya'nın etnik ve kültürel bağların ve coğrafi yakınlığın soruna müdahil olmasında etkili gibi gözükse de Hazar Denizinden çıkan kaynakların AB'ye ulaşması, Güney Osetya'da yer alan enerji kaynakları bu müdahalenin neden gerçekleştiğini göstermektedir. Sorun bölgesel bir kriz olarak görünmesine rağmen ABD ve Rusya arasında jeostratejik bir krize neden olmuştur. ABD ve AB ülkeleri Gürcistan'dan geçen BTC boru hattının güvenliği ve Rusya'nın bölgede askeri ve siyasi gücünü agresif dış politika ile birleştirmesi nedeni ile rahatsız olmuşlardır (Aydın, 2023: 98-99). Bununla birlikte Rusya'nın, Gürcistan'ın ulusal egemenliğini yok sayan askeri saldırısına uluslararası toplumdan yeterli destek sağlanamamıştır.

Gürcistan Azerbaycan'dan aldığı enerji kaynaklarını Avrupa pazarlarına taşınmasında kritik bir önemdedir. BTC boru hattı Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına Azerbaycan enerji kaynaklarını ulaştırmada TANAP ve TAP'da Gürcistan'ın enerji koridorunda stratejik öneme sahip bir ülke konumuna getirmiştir. 2008 Gürcistan-Rusya savaşının ardından Gürcistan alternatif enerji projelerine ve Batılı ülkeler ile ilişkilerini geliştirmeye önem vermiştir. Gül Devrimi ile iktidara gelen Saakaşvili, Batı ile entegre olma politikası izlemiş, NATO'ya üyelik dahil siyasi, ekonomik ve güvenlik alanındaki oluşumlara üye olmayı amaçlamıştır (Koçer, 2010: 129). Rusya'nın saldırgan politikalarına cevap üretebilecek kabiliyette olmaması nedeniyle Gürcistan çeşitli ittifak arayışları içerisinde Avrupa-Atlantik alanın bir parçası olmaya AB ve NATO ile bütünleşmeye çalışmaktadır. Kısaca Gürcistan Batılı ülkelerin şemsiyesi altında enerji alt yapısını güçlendirmeye, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmaya çalışmaktadır. Gürcistan enerji transitine dayalı stratejik konumu ile Rusya'yı

dengelemeye çalışsa da Rusya'nın bölgedeki enerji hegemonyası Gürcistan'ı zorlayan gelişmelerden olmaktadır.

Çekya, Beyaz Rusya ve Polonya

Bu ülkeler enerji kaynakları ve enerji güvenliği konusunda Rusya'ya bağlı olmaları açısından önemli benzerliklere sahiptir. Ancak Ukrayna krizi ve ardından yaşanan Rusya-Ukrayna savaşı sonrası Rusya'ya olan bağımlılığı azaltmaya yönelik birtakım adımlar atmaktadırlar.

Çekya, Rus gazına büyük ölçüde bağımlı olan bir ülkedir. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasından sonra enerji ithalatını azaltma hedefleri ile enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye ve alternatif enerji kaynaklarını temin etmeye yönelmiştir. Çek Cumhuriyeti'nin tek yerli fosil kaynağı kömürdür. Ancak yeni iklim hedefleri doğrultusunda kömür kullanımının kademeli olarak kaldırılmasına hazırlanmaktadır. 2009 yılından 2019' kadar %19'luk bir azalma eğilimden olan kömür kullanımı 2009 yılından itibaren de %36'lık bir düşüş olmasına rağmen hala daha toplam enerji üretiminin yarısını kömür oluşturmaktadır. COVID salgınının da bunda rolü olmuştur. Ancak kömürün toplam enerji arzına katkısı elektrik üretiminde kömür kullanımının azalması ile olmuştur. Kömürün elektrik üretimindeki payı %40 oranlarında düşmüş ve yerini doğal gaz, biyoenerji, güneş ve nükleer enerji almıştır. Yenilenebilir enerji kaynakları henüz toplam enerji arzında büyük rol oynamamaktadır (IEA, agis, 2021b). Ayrıca Çek Cumhuriyeti'nin altı nükleer reaktörü ülke elektriğinin yaklaşık üçte birini üretmektedir. Çek Başbakanı 2019'da yaptığı konuşmada nükleerin elektrikteki payının 2040 yılına kadar %40'a ulaşmasını hedeflediğini belirtmiştir (Worldnuclear, agis, 2024).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ekonomik krizle boğuşan Beyaz Rusya ülkesinin çeşitlendirilmiş endüstriyel profili sayesinde ekonomik büyüme elde etmiştir. Ancak Rusya'ya enerji konusunda büyük oranda bağımlıdır. Dünyanın en büyük doğal gaz ithalatçıları arasında yer alması Beyaz Rusya'yı dünyanın en az enerji öz yeterliliğine sahip ülkeler arasına sokmuştur. Bu açıdan Beyaz Rusya enerji politikasının temel önceliklerinde enerji ithalat bağımlılığını azaltmaya, sürdürülebilir enerji sağlamaya yönelik adımlar atmaya çalışmaktadır. Daha fazla kömür ve yenilenebilir enerjiyi içeren yakıt çeşitlendirmesi düşünülmektedir. Avrasya Ekonomik Birliği'nin bir üyesi olan Beyaz Rusya aynı zamanda Avrupa Birliği ile Hazar'a ve Karadeniz'e kıyıdaş ülkelere ve bu ülkelere komşu ülkeler arasında siyasi diyalog yürüten Bakü

Girişimi kapsamında faaliyetler yürütmekte, Avrupa Komisyonu'nun Doğu Ortaklığı programına da katılmaktadır (IEA, agis, 2020a).

Rusya'nın enerji kaynaklarına önemli miktarda bağımlı olan Beyaz Rusya fiyatlandırma konusunda Rusya ile bir takım anlaşmazlık yaşamıştır. Rusya, Beyaz Rusya'ya düşük fiyatlarla enerji sağlarken zaman zaman bu fiyatları arttırmayı teklif etmiştir. Rusya Gazprom tarafından sağlanan doğal gazın fiyat artışını kabul etmemesi takdirde Beyaz Rusya'ya gazı kesme tehdidinde bulunmuştur. Rusya doğal gazı eski Sovyet Cumhuriyetlerini kendine yakın tutma siyasetinin bir parçası olarak zaman zaman kullanmıştır. Geçmişte Gürcistan, Ukrayna, Moldova ve Azerbaycan'a sattığı doğal gazın fiyatını da arttırmıştır (BBC, agis, 2007). Rusya enerji kaynakları fiyat artırması veya enerji akışının kesilmesi gibi tehditleri, Rusya'nın enerji politikasına karşı bu gibi ülkelerde tepkilere neden olmuştur.

Polonya Rusya'nın ilk doğal gaz ihracat durağı olmuştur. Polonya, Batı Avrupa'ya yapılan ilk doğal gaz ihracatı olması bakımından önemlidir (Akçapa, 2020: 122). Polonya'nın enerji arzı fosil yakıtlardan karşılanmaktadır. Özellikle kömür enerji sisteminde önemli bir rol oynamaktadır. Kömürün devam eden hakimiyetine rağmen güneş fotovoltaiklerinde de AB'deki en hızlı büyüyen pazarlardan birisi olmuştur (IEA, agis, 2022c). Polonya'nın uzun yıllardır Rusya ile olan gaz alışverişi iki ülke arasında enerji bağımlılığına yol açmıştır. 1993'te iki ülke arasında imzalanan anlaşma zaman içerisinde çeşitli gerginliklere neden olmuştur. Polonya 2009 yılında Rusya dışı kaynaklardan enerji ihtiyacını çeşitlendirme yoluna gitmiş bu çerçevede Baltık Denizinde bir LNG terminali inşa etmiştir. Katar ve ABD şirketlerinden bu terminal aracılığı ile gaz alma imkanı doğmuştur. Polonya devletine ait olan PGNiG ile Gazprom arasında fiyat formülü nedeniyle anlaşmazlık çıkmış, bu nedenle Polonya Stockholm'deki mahkemeye başvurmuştur. 2020 yılında mahkeme Gazprom'un yaklaşık 1,5 milyar dolar geri ödemesine karar vermiştir. 2022 yılında Polonya, Gazprom'un ruble ile ödeme talebini reddettikten sonra Gazprom gaz tedarikini durdurmuştur. Polonya Rus enerji ithalatını azaltma ve enerji kaynaklarını çeşitlendirme çabalarını arttırmak için Norveç'in denizaltı gaz sahalarına bağlanacak boru hattı inşa etmektedir (Politikaakademisi, agis, 2024). Polonya Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmaya yönelik LNG alımlarını artırmış ve Boru hattı projelerine ağırlık vermiştir. Bununla birlikte Polonya Rus enerji kaynaklarına önemli ölçüde bağımlı bir şekilde gözükmektedir.

Bu üç ülkenin ortak noktası enerji konusunda Rusya'ya bağımlı olmaları ve bu bağımlılığı azaltmaya yönelik adımlar atmalarıdır. Rusya enerji ilişkilerindeki anlaşmazlık durumlarında zaman zaman tedarik kesintilerine gidebilmektedir. Bu ülkeler AB ve NATO ülkeleri ile dayanışma içerisinde olarak Rusya'ya karşı

güçlü bir konumda olmak istemeleridir. Özellikle Ukrayna krizi bu ülkeler için enerji güvenliği konusunu gündeme getirmiş enerji tedarik hatlarını çeşitlendirmeye yönlendirmiştir.

Ukrayna

Ukrayna, büyük nüfusu ve yüksek enerji tüketimi ile Avrupa'nın en büyük enerji pazarlarından birisidir. Rus gazının Avrupa piyasalarına ulaştırılmasında da transit konumuyla önemli rol oynamaktadır. Ayrıca Rus enerji kaynaklarına bağımlı bir ülkedir. Petrol tüketiminin yaklaşık %83'ü, doğal gazın %33'ü, kömürün ise %50'si ithalat ile karşılanmaktadır. 2008 ve 2017 yıllarında büyük ekonomik krizler geçiren ülke AB ile Doğu Ortaklığı aracılığı ile iş birliği yapmıştır. Ayrıca 2014 yılında AB ile Ortaklık anlaşmasını onaylamış ve 2016 yılında da Serbest Ticaret Anlaşması yürürlüğe girmiştir (IEA, agis, 2020b). Ukrayna'nın yıllar içinde AB'ye yakınlaşması, Rusya'nın bu ülkeye yönelik tutumunda önemli bir etken olmuştur.

Rusya ve Ukrayna ilişkilerinde doğal gaz konusu sık sık krizlere neden olmuştur. İki ülke arasındaki ilişkilerin merkezinde yer alan doğal gaz sadece Ukrayna'nın değil aynı zamanda tüm Avrupa'nın enerji güvenliği açısından kritik öneme sahiptir. Ukrayna hem kendi doğal gaz ihtiyacını hem de Avrupa'nın enerji tedarikinin büyük bir kısmını kendi üzerinden karşılayan bir tedarikçi konumdadır. Ancak siyasi anlaşmazlıklar, çatışmalar iki ülke arasında krizler ortaya çıkarmıştır. 2006 -2009 doğal gaz krizleri, 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhakıyla yaşanan gelişmelerin neticesinde 2022'de Ukrayna'ya askeri müdahalesiyle başlayan savaş sadece Ukrayna'yı değil tüm dünyadaki uluslararası enerji güvenliğini etkilemiş ve sorgulatmış olduğundan kısaca üzerlerinde durmak gereklidir.

2004 yılında Turuncu Devrim ile Ukrayna'da ABD-AB yanlısı Viktor Yuşçenko'nun iktidara gelmesi ile Rusya Ukrayna'nın ayrıcalıklı konumunun sona ereceğini bildirmiştir. Rusya için enerji ihracatında hedef ülkenin kendisi ile tarihsel, jeopolitik, ekonomik, güncel ilişkileri dikkate alınarak farklı politikalar uygulanmıştır. Örneğin kimi ülkeler için Sovyet döneminden kalma alt yapılar üzerinden bir politika belirlenirken kimi ülkeler için de cezalandırıcı bir yaklaşım belirlenmiştir. Ermenistan'a, Ukrayna, Beyaz Rusya'ya düşük fiyattan doğal gaz satan Rusya, Moldova, Gürcistan ve bazı Baltık ülkelerine Batılı ülkelerle yakınlaştıkları oranda doğal gazı yüksek fiyatlarla satmıştır (Sapmaz ve Kısacık, 2022: 412; Akçapa, 2020: 120-121). Bu çerçevede Ukrayna'dan geçmiş dönem enerji borçlarını tahsil etmek isteyen Rusya Ukrayna'dan olumsuz yanıt alınca

hem Ocak 2006 yılında hem de Ocak 2009 yılında doğal gaz akışını durdurmuştur. Bu durum Avrupa ülkelerine giden gaz akışını da etkilemiş enerji güvenliği sorunu ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine hem Rusya hem Avrupa Ukrayna'ya alternatif doğal gaz taşıma çalışmalarına ağırlık vermiştir (Sapmaz ve Kısacık, 2022: 412). Rusya 2009 yılındaki gaz kesintisinin ardından Ukrayna'nın Avrupa'ya giden 65 milyon metreküp gazı çaldığını ve Ukrayna'nın vanaları kapattığından Avrupa'ya sevkiyatı gerçekleştiremediklerini iddia etmiştir. Ukrayna ise Avrupa'ya giden gazın Rusya tarafından kesildiğini iddia etmiştir (TASAM, agıs, 2009). Ukrayna Rusya'nın istediği borçları ödeyemediği ve yeni bir anlaşmaya da varılamadığı için iki ülke arasındaki kriz derinleşmiş ve Rusya Ukrayna'ya gaz tedarikini kesmiştir. Başta Ukrayna olmak üzere çoğu Avrupa ülkesini de enerji güvenliği konusunda sıkıntıya sokmuştur. 2013 sonlarında Rusya ile yakın ilişkileri olan Yanukoviç'in devrilmesinin ardından Ukrayna'nın Batı ile yakınlaşmasıyla, Rusya Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü göz ardı ederek 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmiştir. Birçok ülke ve uluslararası örgüt Kırım'ın Rusya'ya katılmasını tanımamış ve bir dizi yaptırım uygulamıştır.

Tüm bu gelişmelerin sonrasında Rusya'nın Şubat 2022 yılında Ukrayna'ya açtığı savaş Avrupa'da büyük bir enerji krizi başlatmasının yanı sıra küresel enerji pazarlarını derinden etkilemiştir. 2008 Gürcistan Savaşı, Rusya'nın 2006 ve 2009 Ukrayna ile doğal gaz krizleri, 2014 Kırım ilhacı ve son olarak da 2022 Ukrayna'yı işgali enerji arz güvenliği konusunda AB ülkeleri başta olmak üzere enerji ithalatı yapan ülkeler için küresel boyutlarda etkiler yaratmıştır. AB ve ABD Rusya'ya birtakım yaptırımları olsa da bunlar caydırıcı bir işlevde olmamıştır.

Rusya Ukrayna savaşı iki ülkeyi ilgilendiren bölgesel bir savaş olmanın ötesinde küresel bir güvenlik krizi yaratmıştır. Bu savaş tüm dünyada enerji tedariki ve güvenliği konusunda da büyük belirsizlikler yaratmıştır. Rus gazını Avrupa'ya taşıyacak Kuzey Akım 1 ve Kuzey Akım 2 projelerinin sabotajları ve Rusya'nın enerji tedarikini kesmesi küresel enerji krizini tırmandırmıştır.

Rusya, Ukrayna ile savaşının ardından ciddi yaptırımlara uğramasına rağmen dünya petrol piyasalarında önemli rol oynamaya devam etmektedir. 2023 yılında ABD ve Suudi Arabistan'dan sonra 3. büyük petrol üreticisi konumunu sürdürmüştür. ABD, AB, Birleşik Krallık gibi ülkelere yapılan ihracat günlük 4,3 milyon varil altına düşmesine rağmen Çin, Hindistan, Türkiye gibi ülkelere yapılan ticaret keskin bir şekilde artmıştır. AB'nin Rusya'dan gaz talebindeki payı 2018-2021 arasında %40 civarında gerçekleşmiştir. Rusya Ukrayna işgalinden sonra 80 milyar metreküp gazı kesmiştir. Alternatif enerji kaynaklarına yönelen AB ülkeleri ABD'den LNG alarak bu açığın %40'dan fazlasını karşılamıştır. Böylece ABD LNG tedarikçisi konumuna geçmiştir (IEA,

agis, 2023b). Rusya'ya uygulanan sert yaptırımlar Rusya ekonomisinde önemli oranda daralmalara yol açsa da savaşın düşük ölçekte de olsa devam ediyor olması Rusya'yı geri adım atmaktan alıkoymamış onu yeni enerji pazarları aramaya teşvik etmiştir.

AB, G7 ve NATO ile İlişkiler

AB, G7 ve NATO gibi uluslararası aktörler, Rusya'nın enerji kaynaklarını siyasi bir araç olarak kullanmasını eleştirmekte bu duruma karşı çeşitli politikalar üretmektedir. Örneğin AB, Rusya'nın enerji kaynaklarına bağımlı olması nedeniyle uzun yıllardır Rusya ile enerji ticaret yapmaktadır. Rusya AB'nin en büyük enerji tedarikçisi AB ise Rusya için büyük bir pazar işlevi görmüştür. Ancak bu ilişki enerji güvenliği, siyasi ve ekonomik çıkarlar gibi nedenlerle değişme potansiyelini içerisinde barındırmıştır. 2000'li yılların ortasından itibaren başlayan siyasi krizlerin enerji anlaşmalarına yansımaları Şubat 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna işgali ile en yüksek noktaya ulaşmıştır.

AB liderleri savaşın başından itibaren Ukrayna'nın egemenliğini, toprak bütünlüğüne tam saygı gösterilmesini Rusya'nın askeri hareketinin durdurulmasını defalarca talep etmişlerdir. Ayrıca yaptırım listesine pek çok kişi ve kuruluşu ekleyerek Rusya'ya yönelik yaptırımlarını genişletmişlerdir. BM, AGİT, G7 ve BM gibi örgütlerle Ukraynalı mültecilerle ilgili dayanışma içerisindedir (Consilium, agis, 2014). Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma çabaları kapsamında yenilenebilir enerjiye büyük yatırımlar yapmıştır. Bununla birlikte alternatif enerji tedarikçileri ile anlaşmalar yapıp farklı güzergahların yapımına da destek olmuşlardır. LNG terminal kapasitelerini de arttırmışlardır.

ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, Kanada, İtalya ve Japonya'dan oluşan dünya ekonomisinin en gelişmiş ülkelerinin oluşturduğu G7 ülkeleri, güvenlik, küresel enerji güvenliği, ekonomik istikrar gibi meselelerde önemli bir pozisyona sahiptir. G7 ülkeleri Ukrayna'daki askeri operasyonlarına ve yasadışı savaşı sürdürmek için gereken teknolojilere ve diğer malzemelere erişmesini engelleyecek yaptırımlar uygulamıştır. Bunlar içinde enerji yaptırımları da bulunmaktadır (Consilium, agis, 2024; Sanctionsnews, agis, 2024).

Pek çok ülkenin olduğu gibi NATO üyesi ülkelerin de fosil enerji kaynaklarına bağımlılığı yüksektir. Bu yüzden enerji konusuna da önem vermektedir (Ersal ve Keser, 2020: 76). Dahası, enerji güvenliği başlığının örgütün kapsamına alınma sürecinin temelinde Rusya-Ukrayna doğal gaz krizlerinin Avrupa'da yaşattığı enerji güvenliği tehdidi önemli rol oynamıştır (Çetinkaya ve Şahin, 2024: 363). NATO, enerji arzında olabilecek bir kesintinin

müttefiklerin güvenliğini etkileyebilme, NATO'nun askeri operasyonlarının tehlike altına girebilme potansiyeli taşımasından dolayı enerji güvenliği konusunda istişarelerde bulunmaya değer vermektedir (NATO, agis, 2024). NATO, AB'nin enerji kaynaklarına bağımlılığının artması, Çin ve Hindistan gibi büyüyen ülkelerin yükselen enerji ihtiyaçları, fosil yakıtların tükeneceğine dair öngörüler gibi sorunlar nedeniyle enerji güvenliği konusunun uluslararası güvenlik tartışmalarında ilk sıraya yerleşmesini bu şekilde açıklamıştır (Rühle, 2011). NATO'nun Doğu'ya doğru genişleme stratejisi ile 16 olan üye sayısını zamanla 30 üyeye çıkması, Barış İçin Ortaklık Programı çerçevesinde birçok ülke ile güvenlik ortağı haline gelmesinden en çok rahatsız olan ülke Rusya olmuştur. NATO'nun genişlemesini doğrudan kendi güvenliği için tehdit olarak gören Rusya bunu engellemek için yakın çevresine askeri müdahalede bulunmaktan çekinmemiştir (Akgül, 2022: 279). NATO'nun enerji güvenliği AB'nin enerji arzı politikaları ile doğrudan örtüşmektedir. NATO'nun güvenlik anlayışı askeri tehditlerin önlenmesi ile sınırlı olmayıp aynı zamanda enerji arzının güvenliğini de içermektedir. Rusya'nın enerji arzını kısıma, durdurma ya da kesme kapasitesi NATO üyesi ülkelerin enerji güvenliğini doğrudan etkilemesi anlamına gelmektedir. Birçok NATO üyesi ülkenin enerjiyi Rusya'dan tedarik etmesi göz önüne alınarak, enerji altyapısının korunması, tedarik yollarının güvenliğini sağlamak için bir dizi önlem geliştirmiştir.

Sonuç

Rusya kapsamlı enerji politika ve stratejileri uygulamaktadır. Dış politikasının ana ayaklarından birini de bu stratejiler doğrultusunda hayata geçirilen dış enerji politikasıdır. Temel amaç ülkenin enerji arzının uluslararası piyasalara entegre edilmesi, bu kapsamda ekonomik gelirin artırılması ve böylelikle güçlü bir ekonomik ve siyasal yapıya sahip olan Rusya'nın küresel bir güç olarak yükselmesidir. Rusya'nın enerji politikası bir nevi dış politikası ile eş değer görülmektedir. Ülkenin zengin hidrokarbon rezervleri, yüksek üretimi ve dolayısıyla ihracatı enerji kaynaklarının dış politikada jeopolitik avantajlara dönüştürülmesine olanak sağlamıştır. Özellikle Avrupalı ülkelerin Rusya'ya enerji bağımlılığı Rusya'nın bazı ülkeler üzerinde politik etkilerini artırmasına yardımcı olsa da uluslararası ilişkilerin değişen dinamikleri bunun sürekliliğinin garanti alınmasında engel teşkil edebilmektedir. Yine de Rusya kendini uluslararası enerji piyasasında, özellikle hidrokarbonlar olarak petrol ve doğal gazda önemli bir oyuncu olarak konumlandırmaktadır. Bununla bağlantılı olarak ulusal çıkarlarına uygun bir enerji politikası yürütmekte ve etkili enerji güvenliği stratejileri geliştirmektedir.

Rusya'nın büyük güç statüsünü ve hegemonyasını yeniden tesis edebilmesi, askeri, siyasi, ekonomik güç merkezi oluşturmaya olan duyduğu ihtiyaç özellikle Putin iktidarıyla birlikte hayata geçirilmeye başlanmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra uluslararası politikada askeri, siyasi ve ekonomik olarak ağırlığını giderek arttırarak farklı bölgelere ve bölgesel alt sistemlere askeri ve siyasi açıdan etki ederek mevcut konjonktürü değiştirebilecek/etkileyebilecek potansiyelde bir devlet olduğunu zaman zaman göstermiştir. Bu gibi durumlarda özellikle 2000'lerin başlarından itibaren hayata geçirdiği enerji stratejileri doğrultusunda önemli bir dış politika aracı-kaldırıcı olarak kullanılmaya başlanan enerji kaynakları ve ihracatı önemli rol oynamıştır. Özellikle eski Sovyet sahasında yer alan Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Baltık ülkeleri ve Doğu Avrupa ülkeleri başta olmak üzere genel olarak Avrupa üzerindeki etkisinde enerji Rus dış politikasının ayrıcalıklı sahası olarak kullanılmıştır. Ayrıca NATO özelinde Batı güçleri ve ekonomileriyle olan güvenlik ve ekonomik rekabeti lehine işletmek için de küresel piyasaları istikrarsızlaştırma pahasına ve yaptırımlara rağmen enerji kozunu kullandığı görülmektedir.

Avrasya bölgesinde enerji güvenliği ve arzı konusunda belirleyici bir aktör olduğunu, Avrupa piyasasındaki bölgesel enerji gücünü özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı'na kadar göstermiştir. Gazprom ve Rosneft gibi dev enerji şirketleri ve boru hatları ile alt yapısını genişletmiş, enerji bağımlılığını lehine çevirmiştir. Ukrayna ile savaşın devam etmesi ve AB'nin Rusya'dan enerji ithalatını çarpıcı bir biçimde düşürmesi ile Rusya enerji ihracatını Asya pazarları ile dengelemiştir. Enerji arz ettiği pazarları genişletme çerçevesinde Kuzey Doğu Asya ülkeleri ile ilişkiler geliştirmektedir. Çin başta olmak üzere Japonya, Güney ve Kuzey Kore gibi enerji talepleri artan ülkeler Rusya için önemli pazarlar olarak belirlemiştir. Rusya'nın küresel enerji piyasalarındaki konumunun uzun bir süre fosil kaynaklar üzerinden şekilleneceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ababakr, A. (2022). The securitized energy relationship: The EU and Russia political and security discourses. Department of Political Science and International Relations, 3(1), ss.7-26.
- Akçapa, M. (2020). Rus dış politikasında etkili bir aktör: Gazprom: Putin dönemi Rusya-Sırbistan ilişkilerinde enerji faktörü. DORA Basım Yayın: Bursa.

- Akgül, F. (2022). ABD'nin yakın dönem Avrasya politikaları ve Avrasya'da yeni küresel güç mücadelesi., A. Al ve H. Kaya (Editörler). Uluslararası politik ekonomide Avrasya. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arms Control Association, (2000a), Russia's Military Doctrine, Web: <https://www.armscontrol.org/act/2000-05/russias-military-doctrine>, 30.06.2025.
- Arms Control Association, (2000b), Russia's National Security Concept, Web: <https://www.armscontrol.org/act/2000-01/features/russias-national-security-concept>, 30.06.2025.
- Atlas, M. İ. (2021). Rusya'nın enerji politikaları., K. İnât ve B. Z. Özdemir Daşcıoğlu. (Editörler). Dünya enerji trendleri rezervler, kaynaklar ve politikalar. İstanbul: TurkuvaZ Haberleşme ve Yayıncılık.
- Aydın, A. (2023). Hazar Denizi ve Karadeniz'de küresel enerji mücadelesi, Ankara: Astana Yayınları.
- Baev, P. K. (2012). From European to Eurasian energy security: Russia needs and energy Perestroika, Journal of Eurasian Studies, 3(2). Ss.177-184.
- Balcı, A. (2021). Türkiye, Rusya ve İran: Arasındaki ikili-bölgesel güvenlik ilişkileri, Ankara: Nobel Bilimsel.
- Battır, O. ve Yiğittepe, L. (2023). Rusya-Ukrayna savaşında yaptırımlar ve enerji güvenliği; karşılıklı ekonomik bağımlılıklar perspektifinden bir değerlendirme. Yönetim ve Ekonomi, 30(3), ss.549-573.
- Bayramoğlu, B. (2018). Gürcistan'da enerji rekabeti: ABD, AB ve Rusya. AUSB, 1(2), ss.35-49.
- BBC, (2007). Belarus Rusya'ya boyun eğdi. Web: https://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2007/01/070101_belarus_russia.shtml, 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Bofit, (2024). Russia lays out hydrocarbon-based energy strategy. Weekly Review 43/2024, 25 October 2024. Web: https://www.bofit.fi/en/monitoring/weekly/2024/vw202443_1/, 15 Aralık 2024'te alınmıştır.
- BP, (2021), BP statistical review of World energy, 70.
- BP, (2022), BP statistical review of World energy, 71.
- Climate Change Law, (2020). Energy strategy to 2035. Web: https://climate-laws.org/document/energy-strategy-to-2035_f857, 5 Kasım 2024'te alınmıştır.
- Consilium, (2014). Web: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/24/g7-leaders-statement-24-february-2024/>, 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Consilium, (2024). G7 leadears statement. Web: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-russia-military-aggression-against-ukraine/>, 11 Kasım 2024'te alınmıştır.
- Çelikpala, M. ve Ceylan, F. (2023). Çarlıktan imparatorluğa Sovyetlerden federasyona Rusya dün bugün ve yarın. İstanbul: A7 Kitap Yayıncılık.

- Çetinkaya, H. ve Şahin, Ç. (2024). NATO ve enerji güvenliği: 25 yıllık gelişim süreci. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 20(49), 355-377.
- Çetinkaya, Ş. (2019). *Enerji güvenliği*, İstanbul: Gece Akademi Yayınları.
- Henderson, J and Mitrova, T. (2015, September). The political and commercial dynamics of Russia's gas export strategy. (OIES Paper NG 102). The Oxford Institute for Energy Studies,
- EIA, (2024). Russia, Web: <https://www.eia.gov/international/analysis/country/RUS>, 30 Kasım 2024'te alınmıştır.
- Ersal, M. ve Keser, A. (2020). *Enerji boru hatları ve Türkiye'nin jeopolitiği*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Eurasian, (2022). Web: <https://www.eurasian-research.org/publication/rusya-ukrayna-savasinin-cine-olasi-etkileri/?lang=tr>, 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Government, (2020). Web: <http://government.ru/en/docs/39847/>, 2 Aralık 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2020a). Belarus energy profile. Web: <https://www.iea.org/reports/belarus-energy-profile>, 9 Aralık 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2020b). Ukraine energy profile. Web: <https://www.iea.org/reports/ukraine-energy-profile>, 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2021a). Energy Strategy of Russia to 2030. Web: <https://www.iea.org/policies/1370-energy-strategy-of-russia-to-2030>, 03 Kasım 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2021b). Czech Republic 2021. Web: <https://www.iea.org/reports/czech-republic-2021>, 9 Aralık 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2022a). Energy strategy of the Russian Federation for the period up to 2035. Web: <https://www.iea.org/policies/14855-energy-strategy-of-the-russian-federation-for-the-period-up-to-2035>, 03 Kasım 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2022b). Energy fact sheet: Why does Russian oil and gas matter. Web: <https://www.iea.org/articles/energy-fact-sheet-why-does-russian-oil-and-gas-matter>, 7 Aralık 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2022c). Poland 2022. Web: <https://www.iea.org/reports/poland-2022/executive-summary>, 9 Aralık 2024'te alınmıştır.
- IEA, (2023a). Georgia energy profile. Web: <https://www.iea.org/reports/georgia-energy-profile>, 7.12.2024'te alınmıştır
- IEA, (2023b). Web: <https://www.iea.org/topics/russias-war-on-ukraine>, 7 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Interfax, (2024). Russia's energy strategy to 2050 assumes production of liquid hydrocarbons at 540 mln tonnes, gas at more than 900 bcm, coal above 600 mln tonnes, 18 December 2024. Web: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/108652/>, 4 Ocak 2025'te alınmıştır.
- Ivanov, V. (2000). Russian energy strategy 2020: Balancing Europe with the Asia-Pacific region. *Erina Report*, 53, 13-19.

- İram, (2020). Dağlık Karabağ işgali ve Rusya'nın tutumu. Web: <https://iramcenter.org/daglik-karabag-iskali-ve-rusyanin-tutumu-278>, 7 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Junzo, N. (2005). Japan's security and the Russian Far East, in *Sibera and the Russian Far East in the 21st Century: Partners in the 'Community of Asia*. Akihiro Iwashita (der.), Crossroads in Northeast Asia, 1, 39-54.
- Karabayram, F. (2011). Güney Kafkasya jeopolitiğinde Rusya gerçeği, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Koçer, G. (2010). Gürcistan: jeopolitik, jeokültür, jeoekonomi., T. Arı (Editör). Orta Asya ve Kafkasya: rekabetten işbirliğine. Bursa: MKM Yayıncılık, ss. 105-130.
- Matiç, U. (2018). NATO'nun vizyon ve misyonuna küreselleşmenin etkileri. L. Yiğittepe ve Y. A. Güzelipek. (Editörler). Küresel güven(likesiz)lik: eski kavramların yeni yorumları. İstanbul. Hiper Yayın, ss. 88-105.
- NATO, (2024). Energy security, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49208.htm 7 Kasım 2024'te alınmıştır.
- Omonkulov, O. (2020). Büyük güç bölgeselciliği: Avrasya ekonomik birliği yeni ipek yolu ipek yolu ekonomik kuşağı, İstanbul: Cinius Yayınları.
- Overland, I and Loginova, J. (2023). The Russian caol industry in an uncertain world: Finally pivoting to Asia?. *Energy Research Social Science*, 102, 1-9.
- Ozawa M. and Iftime I. A. (2020). Russia's energy policy. Dependence, networks and special relationships. Research Paper 13, NATO Defense College, Rome.
- Özdemir, V. (2017). Doğal gaz piyasaları Türkiye enerji güvenliği üzerine tezler, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Pamir, N. (2016). Enerjinin iktidarı. (2. Basım). İstanbul: Hayygrup Yayıncılık.
- Politika Akademisi, (2024). Polonya Rusya ilişkileri. <https://politikaakademisi.org/2024/01/22/polonya-rusya-iliskileri/>, Web: 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Proedrou, F. (2018). Russian energy policy and strcutural power in Europe. *Europe-Asia Studies*, 70(1), 75-89.
- Ramos, J. A. P. (2017). The impact of Russian intervention in Post-Soviet secessionist conflict in the South Caucasus on Russian geo-energy interest. *International Journal of conflict and violence*, 11, 1-17.
- Rühle, M. (Şubat, 2011). NATO ve enerji güvenliği, *NATO Review*, <https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2011/02/08/nato-ve-enerji-guevenligi/index.html>, Web: 14 Aralık 2021'de alınmıştır.
- Sağsen, İ. (2019). Arktik bölgesi jeopolitiği., H. Çetinkuş, G. Ulutabak, H. Pamuk ve M. Yavuz. (Editörler). Dünya siyasetinde küresel fay hatları: Analizler serisi-3. İstanbul. Anadolu Ajansı Yayınları, ss. 138-144.

- Sanctionsnews, (2024). Sanctions takeaways from the G7 Summit. Web: <https://sanctionsnews.bakermckenzie.com/sanctions-takeaways-from-the-g7-summit/>, Web: 10 Aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Sapmaz, A. (2020). Rusya Federasyonu'nun askeri güvenlik refleksindeki dönüşüm. (2. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sapmaz, A. ve Kısacık, S. (2022). Seçili vaka çalışmaları kapsamında Rusya federasyonu, enerji-savunma sanayi ağırlıklı ekonomik gücünden büyük güç politikasında nasıl yararlanmaktadır?, A. Al ve H. Kaya. (Editörler). Uluslararası politik ekonomide Avrasya. Ankara. Nobel Yayıncılık, ss. 399-427.
- Savzaliyev, V. (2021). Rusya ve Kafkasya ülkelerinin enerji rezerv ve kaynakları., K. İnât ve B. Z. Ö. Daşcıoğlu. (Editörler). Dünya enerji trendleri. İstanbul. SETA, 127-147.
- Sevim, T. V. (2014). Rus dış enerji politikası ve yeni hedef Kuzey Doğu Asya. Uluslararası İlişkiler, 11(41). 87-108.
- Sönmez, S. and Çobanoğlu. S. (2016). The use of energy resources as foreign policy tools: The Russian case, European Scientific Journal, 12 (11). 78-110.
- Stern, J. (2005). The future of Russian gas and Gazprom. Oxford Energy Forum. 12-15.
- Şahin, Ç. ve Nuriyev, K. (2021). Rusya'da Enerji Sanayisinin Gelişimi ve Günümüzde Rus Enerji Stratejisi, Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 4(4), 49-76.
- TASAM, (2009). Ukrayna-Rusya doğal gaz krizi: Avrupa ve Türkiye zor günler geçiriyor. Web: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/1008/ukrayna-rusya_dogal_gaz_krizi_avrupa_ve_turkiye_zor_gunler_geciriyor, 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Tosun, K. (2018). Doğal gazın imparatoru: Rusya, İstanbul: Cinius Yayınları.
- Varol, T. (December, 2013). The Russian foreign energy policy. European Scientific Institute. Web: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eujournal.org/files/journals/1/books/TugceVarol.pdf](https://eujournal.org/files/journals/1/books/TugceVarol.pdf), 9 Kasım 2024'te alınmıştır.
- World Nuclear, (2024). Nuclear power in Czech Rebutic. Web: <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-a-f/czech-republic> adresinden 10 Aralık 2024'te alınmıştır.
- Yalçınkaya, A. (2006). Kafkasya'da siyasi gelişmeler etnik düğümünden küresel kördüğümüne, Ankara: Lalezar Yayınevi.
- Yergin, D. (2022). Yeni harita (çev. O. Öztalın). Nora Kitap.
- Yılmaz, S. (2021). Putin dönemi Rusya dış politikası ve güvenlik doktrinleri. (2). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Research Article

1830-1918: An Economic Analysis of the Opium Trade in Asia

Emre Altınışık^{1,*}

¹ Master's Degree, Ankara University, Ankara, Türkiye. ORCID: 0009-0001-0215-1748

* Correspondence: emre_altinisik@hotmail.com

Received: 02.06.2025; Accepted: 29.06.2025. DOI: 10.38154/CJAS.2025.89

Abstract: This study examines the opium trade between the British Empire and the Chinese Empire between 1830 and 1918, focusing on historical events and trade dynamics. Opium, obtained from the poppy plant, has been used as both medicine and a narcotic for centuries. The study shows how opium became an important trade commodity, especially through the British East India Company, which monopolized production in India and expanded its distribution to China. The increase in opium consumption in China led to government repression; the first repression occurred in 1799 when imports were banned. Despite this, the British continued to trade through independent traders in the hope of protecting their commercial interests. This conflict culminated in the Opium War, in which the Chinese government tried to resist British pressure but was eventually defeated. As a result of the agreements made, China was forced to legalize opium imports and grant trade privileges to the British, thus consolidating British influence in the region. When statistical data obtained from British and Chinese trade records were examined, it was revealed that the war and the ban did not significantly reduce the opium trade. On the contrary, the data suggest that the trade continued to grow even in a period of legal restrictions. In the late 19th and early 20th centuries, awareness of opium addiction in both the East and the West led to efforts worldwide to regulate and eventually eliminate trade. Meanwhile, the emergence of heroin, initially seen as a safer alternative, led to increased demand for opium-derived products. This study concludes that opium trade was not only an economic phenomenon, but also a significant factor in the shaping of international trade policies and colonial conflicts, with long-term implications for international drug regulation.

Keywords: Opium Trade, British Empire, China, Asian Trade

1830-1918: Asya Afyon Ticaretinin İncelenmesi

Öz: Bu çalışma, 1830 ile 1918 yılları arasında Britanya İmparatorluğu ile Çin İmparatorluğu arasındaki afyon ticaretini, tarihi olaylara ve ticaret dinamiklerine odaklanarak incelemektedir. Haşhaş bitkisinden elde edilen afyon, yüzyıllardır hem ilaç hem de narkotik olarak kullanılmıştır. Çalışma, afyonun özellikle Hindistan'da üretimi tekeline alan ve dağıtımını Çin'e genişleten Britanya, Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla afyonun nasıl önemli bir ticaret malı haline geldiğini göstermektedir. Çin'deki afyon tüketimindeki artış, hükümet eylemine yol açmış; ilk eylem, ithalatın yasaklandığı 1799'da gerçekleşmiştir. Buna rağmen, İngilizler ticari çıkarlarını koruma umuduyla bağımsız tüccarlar aracılığıyla ticaret yapmaya devam etmişlerdir. Bu çatışma, Çin hükümetinin İngiliz baskısına direnmeye çalıştığı ancak sonunda yenildiği Afyon Savaşı'yla sonuçlanmıştır. Yapılan anlaşmalar sonucunda Çin, afyon ithalatını yasallaştırmak ve İngilizlere ticaret ayrıcalıkları vermek zorunda kalmış ve böylece bölgedeki İngiliz nüfuzunu pekiştirmiştir. İngiliz ve Çin ticaret kayıtlarından elde edilen istatistiksel veriler incelendiğinde, savaşın ve yasağın afyon ticaretini azaltmadığını ortaya çıkarmıştır. Aksine, veriler ticaretin yasal kısıtlamalar döneminde bile büyümeye devam ettiğini göstermektedir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında, hem Doğu'da hem de Batı'da afyon bağımlılığına ilişkin farkındalık, dünya çapında ticareti düzenleme ve sonunda ortadan kaldırma çabalarına yol açmıştır. Bu çalışma, afyon ticaretinin yalnızca ekonomik bir olgu olmadığını, aynı zamanda uluslararası ticaret politikalarının ve sömürge çatışmalarının şekillenmesinde önemli bir faktör olduğunu ve uluslararası narkotik bilincinin fark edilmesinde etkili olduğu sonucuna varmaktadır.

Anahtar kelimeler: Afyon Ticareti, Britanya İmparatorluğu, Çin, Asya Ticareti

Introduction

This research focus on the opium trade of the British Empire and the Chinese Empire between 1830 and 1918, over historical events and economics. How opium became an important trade commodity, especially through the British East India Company, which monopolized production in India and expanded its distribution to China. Opium trade of the Empire was not only an economic phenomenon, but also a significant factor in the shaping of international trade

policies and colonial conflicts, with long-term implications for international drug regulation.

History and Consumption of Opium

Society, Poppy and Opium

We know that opium from the poppy plant has been used for centuries as a pain reliever and medicine, but the cultivation of this plant has not only been done for the production of narcotics, but the poppy oil also obtained from the seeds of the poppy plant has been used in cooking and other food products. In other words, although poppy products are narcotic and pleasurable, poppy farming has become an important part of daily life for the society in which it is consumed. Opium, which is the subject of the research, is obtained from the capsule of the poppy plant. The poppy product that will be studied historically throughout the research will be opium.

Opium and Western Civilization

So how did the consumption of opium as a narcotic begin? The origin of opium consumption dates to thousands of years. Traditionally, its consumption is carried out through digestion by adding it to meals or by other means. The point where the history of opium intersects with our research is that opium began to be consumed as a tobacco product. For European states (especially the United Kingdom), the consumption of opium through tobacco began with the use of pipes or pipes by the natives of North America. Over time, opium, which is smoked by adding it to tobacco, has become the preferred method for western society.

Opium in Asia

The increase in opium consumption and the focus of trade started in the 17th century with the arrival of opium tobacco products to the Chinese market (opium has been consumed in the Chinese region since the 7th century). This new consumption habit, which spread throughout the geographies under the control of the British Empire, led to a significant expansion of opium production and trade. In the 18th century, the out-of-control opium consumption in the Chinese region increased the interest of the British Empire in the opium trade, this situation led the Chinese administration to take action against the consumption and import of opium, with the law published in 1799, the Chinese administration banned the import of opium and the opium crisis started with the closure of

British warehouses. The opium crisis between Britain and China, with its historical events and facts, will be the center of this research paper.

Opium in the Health Sector

With the adoption of opium by Western civilization in the 18th century, research on the benefits and harms of opium began in the same century. Although opium has been used as a pain reliever or recreational for centuries, it became a part of daily life in the 18th century, opium was not used in the pharmaceutical industry until the 19th century. Between 1803 and 1806, the German pharmacist Friedrich Sertürner, who conducted medical research on opium and chemical products obtained from opium, produced the drug he called "Morphine". (Duarte, Danilo Freire) The Western medical world adopted morphine, an opium product, in a short time and made it the standard treatment method. This naturally increased Europe's consumption of opium and led to an increase in the commercial and strategic value of it.

Opium in East Asia 1600-1800

1600–1800 British Empire Control of India

As the beginning of the British presence in India, we can accept that in 1600, the British merchants who traded in the Bengal region were structured as the "East India Company" by the Imperial Royal Charter. (Britannica) It can be said that the Empire aimed to have influence in the Indian region in the long term with this trade network. The British initially pursued this goal by obtaining land ownership from local authorities, strengthening their presence, and establishing mutually beneficial relationships. They entrusted it to the East India Company, which settled in India by obtaining permission to trade duty-free. (Britannica)

Meanwhile (17th century), the introduction of opiate tobacco products into the Chinese market increased the demand for opium in the East; In 1683, the East India Company increased investments to increase opium production. (Asthana, S. N.) The maturation process, which lasted for nearly a century, bore fruit by 1757, when the East India Company overthrew the existing Bengali administration and introduced a new administration led by the company.

In the following period, as the demand for opium gradually increased and therefore the value of opium production increased, the East India Company transferred opium production to a few local manufacturers and monopolized the market. (Rowntree, Joshua) At this point it will be a subject to return to later in

the research; Warren Hastings, the Bengali ruler of the time, who organized the monopolization of the market, described the importance and limits of opium production as follows: "Opium was not a necessity of life, but only a pernicious luxury, which was not to be permitted except for the purposes of foreign trade, and had to be carefully kept away from domestic consumption by the wisdom of the government." (Rowntree, Joshua)

At the end of half a century of wars and treaties dating back to the middle of the 19th century, actions will be more tangible than the previous century; The Dominion of India grew stronger in its political, economic and military power. Aside of these, the pillars local administration was cracking, idea of corporate ruled country started to fail because of lack of governance and state-discipline. With the Sepoy Rebellion in British India in 1857, it was shown that the East India Company's administration and authority were no longer sufficient to control the region. *With the Government of India Act of 1859*, the administration of India was directly subordinated to the British Government. (Britannica)

Chinese Rule and Opium in the 16th-17th-18th Centuries

Opium reached Chinese civilization centuries before the British, in the 7th century. It has been used as a drug or as a medicine by adding it to food, but no problems such as opium addiction have developed or been reported in Asian societies. (Britannica) In the 17th century, when the British - the East India Company - began to show themselves in the region - opium tobacco products were rapidly adopted in Chinese society and opium consumption increased at the same speed. In 1637, the British Empire entered the territory of China; In 1715, they opened the first trading station in the Canton region. After that, the Western States began to export opium and tobacco from Canton station. (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige)

The increasing addictions on opium led to the first action of the Chinese government in 1729, when the importation of opium for smoking purposes was prohibited. However, the import ban was not enough, and opium consumption continued to increase in China. Export of opium became indispensable for Britain in trade with China, because opium was exchanged instead of paying coins for goods imported from China, such as silk, ceramics, and tea. (Britannica) In addition to the increasing dependence on opium, the Chinese administration was also suffering commercially from opium imports. With the new laws promulgated in 1799, 70 years after the first prohibition, while the prohibition on opium imports continued, the sale and consumption of opium was included in serious crimes, and the punishment was made as severe as death or exile. (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige) "The opium seized by the state was burned, the ship

containing the opium was confiscated, and the persons in possession of it were sentenced to death." (Rowntree, Joshua)

The Asian Opium Trade and Wars in the 19th Century

Diplomatic War and the Road to the Actual War

The opium crisis, which started to bother the Chinese administration throughout the 18th century, continued to intensify in the 19th century. Prior to the 1799 Chinese opium import ban, pressure was increased from the Chinese government to the Company's management to end opium exports; In fact, the Chinese government threatened the Company with the cessation of the tea trade, which was as important as the opium trade for the British. (Chang, Hsin-Pao) The pressures yielded results, the East India Company stopped exports to China within its own structure, but predictably, the British did not plan to shelve this trade, as a solution, they delivered the opium to be exported to British (Independent) merchants in the Chinese region, and continued the export indirectly, despite the end of direct exports (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige)

The Chinese government is aware of the shadow opium trade that is being carried out, but there is nothing they can do but carry out operations against the local merchants with whom British independent traders cooperate. When we look at the operations against narcotics or other illegal trades that are being carried out today, we can observe the same predicament: the problem is not the sellers, who are the capillaries of the trade network, but those who runs the production and distribution of the goods, and the problem needs to be solved at the root, not at the end. The Chinese government also knows the root of the problem, but they have not been able to go beyond trying to prevent the activities of free traders for a period of thirty years. With the inability to prevent trade and pressure on local Chinese rulers from central authorities, tensions between the Company/Independent Traders and the Chinese Authority have reached a peak in the region.

The State of the Market Before the Opium Wars

By 1830, when the pressures on the opium trade were at their peak, the opium market continued to grow. We can say that the maritime developments brought by the new century or the political and economic changes in the region also triggered the increase in these years. In more detail (Chang, Hsin-Pao); "The end of the monopoly of the East India Company and the rapid expansion of British

merchants in the country, the policy of expanding production in India, the introduction of new clipper ships that made faster transportation possible, and the rapid expansion of traffic eastward and northward along the Chinese coast." Miron, Jeffrey A., and Chris Feige) It explains the growth of trade in the 1830s.

Table 1. Total Opium Exports of British India (In Chests)

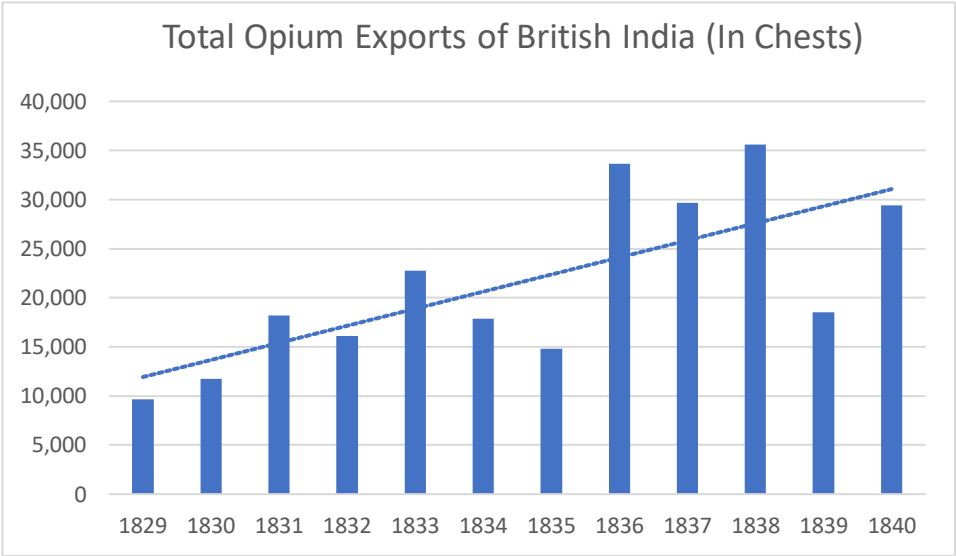

Table 2. Year-kilogram comparison

Year	Chests	Kilogram
1829	9.678	614.553
1830	11.726	744.601
1831	18.186	1.154.811
1832	16.083	1.021.271
1833	22.785	1.446.848
1834	17.862	1.134.237
1835	14.807	940.245
1836	33.616	2.134.616
1837	29.679	1.884.617
1838	35.574	2.258.949
1839	18.510	1.175.385
1840	29.432	1.868.932

(Data: Rowntree, Joshua)

A look at the accounting records kept by the British Raj shows that opium exports to trade ports in China increased nearly sixfold during these years.

The First Opium War – “War on Sanctions”

In 1839, the Chinese government ordered Commissioner Lin to stop the opium trade due to the inability of the authority in the region to prevent smuggling. In his year in office, Commissioner Lin first confiscated and destroyed the goods of British merchants in the Canton/Guangzhou area to end the shadow trade. This situation made the British retaliate and the British increased exports and brought their battleships to the region. Tension in the region; evolved to war when British soldiers who committed crimes in China were not handed over to Chinese authorities for trial. (Chang, Hsin-Pao)

In response, the Chinese administration brought its navy to the region and embargoed the trade ports and stopped the trade by force. In 1840, the British landed an army in the region and went into war readiness. Silence in the region ended in 1841 when Britain attacked the Chinese navy and destroyed the embargo forces, and the war began. In the same year, the Chinese army was defeated by the British, and the city of Canton was occupied. In 1842, with the occupation of the city of Nanjing, the war ended in favor of England. Britain with the Treaty of Nanjing in 1842; By taking a large compensation, the island of Hong Kong, four treaty ports outside the Canton area (it should be noted that one of them is Shanghai), it consolidated its authority in the region and paved the way for larger scale trade. (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige)

Second and Third Opium War

Peace in the region lasted until 1856, when the Chinese authorities raided the ship "Arrow", which was anchored in Canton, lowered the British flag, and in response, British ships bombarded the city. (Britannica)

France, citing a murdered missionary, also joined the war against China. In 1858 the British navy and army reached Tianjin and defeated the Chinese army. With the 1858 Treaty of Tianjin signed in the same year, the Western States; The presence of an embassy in Beijing, more commercial settlements, and the acceptance of freedom conditions for Christian missionaries. (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige) In the continuation of diplomatic negotiations in the ongoing process, China has made opium imports legal again with an 8% customs duty. (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige)

In 1859, when the British and French ambassadors were prevented from going to Beijing, tensions rose again in the region. With the Chinese administration disobeying to the treaty, the Third Opium War (Also counted as a continuation of the second war in many sources) began. The fleet assembled under the British, defeated the Chinese Dagu Navy and reached Beijing,

plundering and setting fire the Emperor's summer gardens. The Chinese administration, which was defeated again, transferred the Kowloon peninsula to the British with the Beijing Accord of 1860 and agreed to implement the 1858 Treaty of Tianjin. (Britannica)

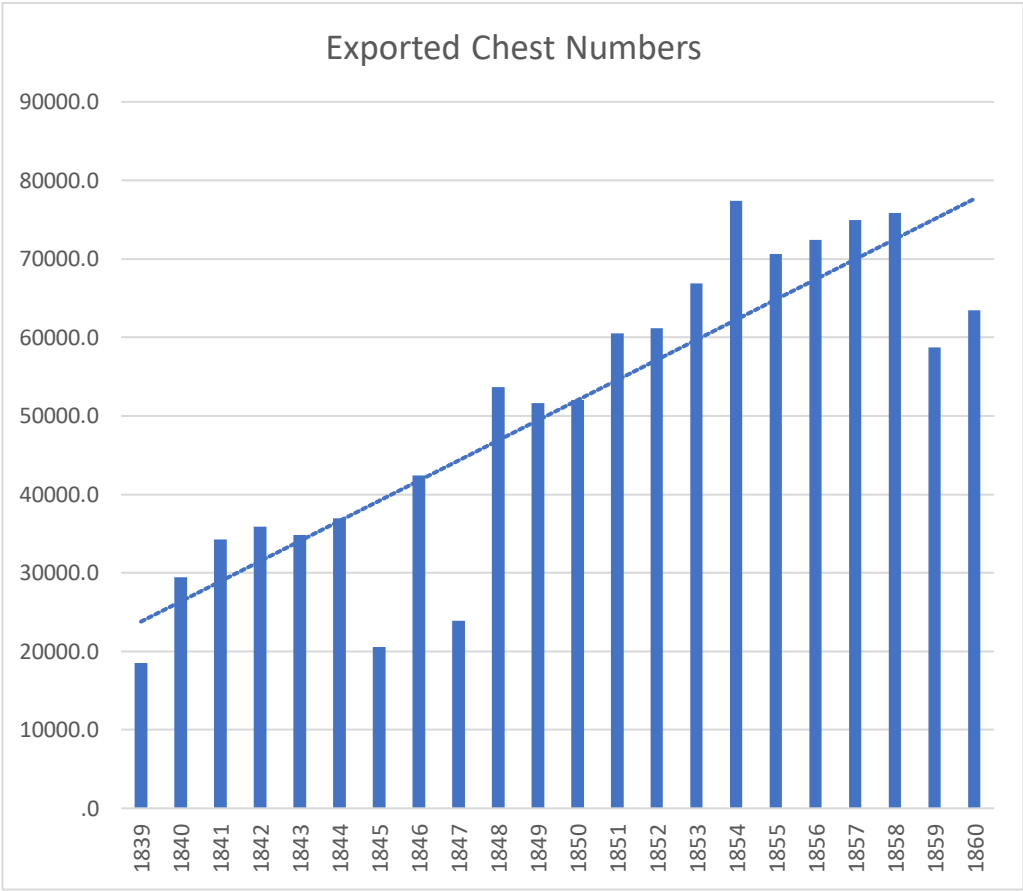
Table 3. Number of Chests Imported to China by the British

Number of Chests Imported to China by the British		
Year	Chest Number	Kilogram
1839	18.510	1.175.385
1840	29.432	1.868.932
1841	34.212	2.172.462
1842	35.887	2.278.825
1843	34.803	2.209.991
1844	36.942	2.345.817
1845	20.553	1.305.116
1846	42.379	2.691.067
1847	23.877	1.516.190
1848	53.679	3.408.617
1849	51.606	3.276.981
1850	52.040	3.304.540
1851	60.474	3.840.099
1852	61.157	3.883.470
1853	66.908	4.248.658
1854	77.379	4.913.567
1855	70.606	4.483.481
1856	72.385	4.596.448
1857	74.966	4.760.341
1858	75.822	4.814.697
1859	58.681	3.726.244
1860	63.464	4.029.964

Opium Trade in Wartime

The Opium Wars lasted a total of seven years, during which the prohibition of opium continued in China. British opium exports, including during the war, continued to increase steadily during this period. Does this show that wars and prohibitions have not harmed trade?

Table 4. Exported Chest Numbers

(Data: Rowntree, Joshua)

The amount of chest exports; Let's try to explain it with the variables of revenue change, import ban and opium war period:

Table 5. Dependent Variable: Change in the number of Exported Chests

Dependent Variable: Change in the number of Exported Chests				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 1835 1913				
<i>Variable</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t-Statistic</i>	<i>Prob.</i>
Revenue Change	0.303666	0.094255	3.221.737	0.0019
Import Ban	0.105544	0.055166	1.913.215	0.0595
Opium War	-0.137925	0.113393	-1.216.341	0.2276

(Origin of Data: Rowntree, Joshua)

Since we cannot calculate reel revenues (we can't calculate inflation of the area) we are using revenue change ratio rather than total revenues. Both import ban and opium war variables are dummy variables (yes/no variables for ruling year). Import ban years between 1829-1860, opium wars are two different periods as 1840,1841 and 1855-1860.

When statistically examined, there appears to be a negative relationship between the growth of trade and the Opium Wars; with the level of significance is insufficient, it can be said that wars did not impact opium exports of the Raj. Another problem with this analysis is that our data is gathered yearly, near a century but total timespan of wars are barely a decade, this is likely the reason of failing significance.

The main issue to consider is the import ban and trade growth; The relationship between these variables is significant, and even a positive relationship is observed. Unlike the other variable this dummy spans quarter of the sample, making this variable far more trustable.

It should be noted that it would be wrong to conclude from this circumstance that the ban "increases" trade. This increase shows that trade grew more during the prohibited periods than in the period when the bans were lifted. As a complete result, wars and prohibitions could not prevent the increase in opium trade.

The Effect of Opium Bans on Consumption

Jeffrey A., Miron, and C. Feige, who studied the impact of war and prohibition on the opium trade, reached similar conclusions with this research; In their research, the price change of Indian opium was studied to observe the change in the demand of the Chinese people:

"If there was a significant increase in Chinese opium production or opium imported from a third country, exports from India to China would not indicate domestic consumption behavior. But in this case, the shift in demand from Indian opium to Chinese opium should have reduced the export price of Indian opium. Therefore, the study of the quantity and price of opium exports can determine the impact of legalization on Chinese opium consumption." (Britannica)

The article uses data from the same source as our research. Therefore, the results obtained will be explanatory for this research too. According to the conclusion reached by examining the prices:

"The main feature of the data is that there was no increase in opium exports after legalization. (...) If legalization is to be said to have increased consumption, imports must have increased faster after legalization, (...). Therefore, it would be wrong to say that the legalization of the import and use of opium increases consumption, according to the conclusion reached by examining the data." (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige)

The Opium Trade in the 20th Century

The appearance of defects of opium

Opium production remained profitable for the British Empire for nearly a century. However, this trade product not only harmed the Chinese people or government, but the consumption of opium products also increased in the Western States throughout the 19th century. The realization of its harms and addictive potential began to be observed in the 1860s; The fact that the majority of deaths occurred was due to the excessive use of opium for pleasure or suicide increased the attention on opium products. The crisis that arose in the West grew to such an extent that in 1874 such societies as the "Anglo-Oriental Society for the Prevention of the Opium Trade" appeared.

Table 6. Exports From British India 1860-1916

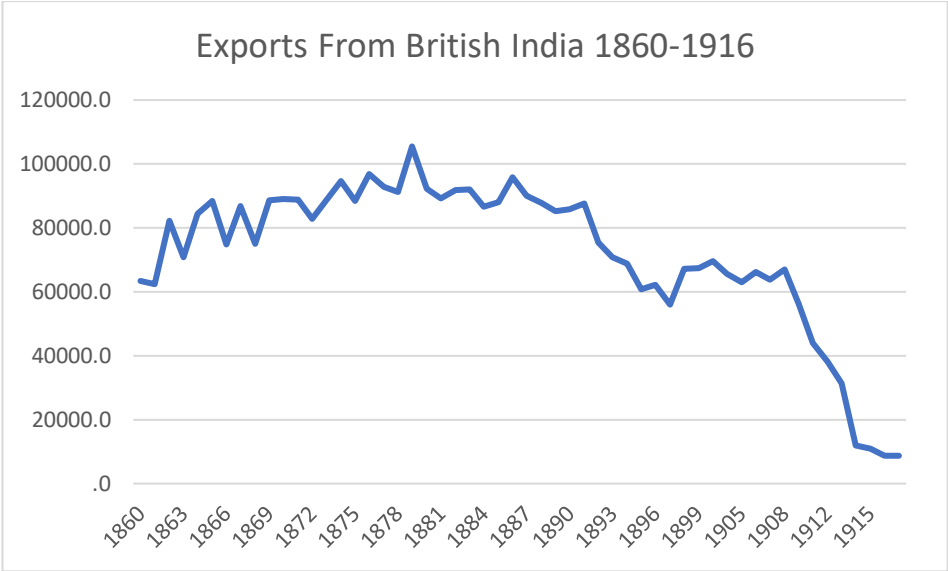

Table 7. Number of opium chests exported by British India between 1860 and 1917.

Year	Chest	Year	Chest	Year	Chest	Year	Chest
1860	63.464	1874	94.745	1888	87.789	1905	62.936
1861	62.362	1875	88.354	1889	85.166	1906	66.274
1862	82.217	1876	96.872	1890	85.753	1907	63.760
1863	70.834	1877	92.820	1891	87.558	1908	66.957
1864	84.491	1878	91.200	1892	75.384	1909	56.191
1865	88.439	1879	105.508	1893	70.841	1910	43.921
1866	74.855	1880	92.192	1894	68.838	1912	38.189
1867	86.930	1881	89.340	1895	60.860	1913	31.374
1868	74.955	1882	91.800	1896	62.258	1914	11.906
1869	88.685	1883	91.964	1897	56.069	1915	10.856
1870	89.074	1884	86.579	1898	67.128	1916	8.786
1871	88.797	1885	87.956	1899	67.350	1917	8.710
1872	82.934	1886	95.839	1900	69.708		
1873	88.724	1887	90.096	1901	65.603		

Data: (Rowntree Joshua) & (Department of Statistics INDIA-CALCUTTA)

When we look at the numbers of opium chest exports by the British Empire through India, we see that the trade peaked in 1879, and the amount gradually decreased in the years that followed. It should be noted that this decrease took place after the lifting of the import ban in China, because the developments that started to manifest themselves in the West in these years and caused the public opinion to turn against opium products were perhaps also experienced in Chinese society.

There is an extensive chapter on this topic in Joshua Rowntree's book. The "Voice of China" section includes an interpretation of the spread of opium in Chinese society from the point of view of the people and the government. In this section, we can see that the reaction against opium that developed in the West also developed in China. Few excerpts from the chapter to support this theory:

While a missionary is preaching her faith in Shaoshing City, an elderly woman from among the people reacts to the missionary, memoir; *"She immediately stood up and came to the missionary; Don't you dare mention that name again! ... I won't hear another word. You foreigners come with opium in one hand and Jesus in the other."*

In the rebellion that broke out in the city of Honan, the settlement belonging to the missionaries was raided by the people, memoir; *"The angry mob, led by the scholars of the city, threw the missionaries out after him, shouting: 'You have burned our palace; you have killed our emperor, you are poisoning our people; and now you have come to teach us virtue.'"*

By adding one of the most detailed memoirs (Dr. Parker), we can support the idea that the Chinese people also developed a reflex against opium; *"As I write these lines (December 10, 1898), the cry of a wife sold by her opium-addicted husband could be heard in the street where our house is. He was one of our closest neighbors and I had known his wife since I came to China, she was very young at the time. When she first started smoking, her mother, who was a widow and had some property, as well as an embroidery teacher in our mission, killed herself by taking opium because she saw no hope in life. Then he sold the houses one by one, then the furniture in the house, then his wife's clothes, then the shrouds that his grandmother had prepared for his funeral, then his own clothes, and now his own wife. Luckily, both of her children died, or he would have sold them too. This is not a single case but can be repeated in every street of every city and town of this vast empire."* (All excerpts: Rowntree, Joshua)

Synthesis of Heroin and Its Effect on Trade

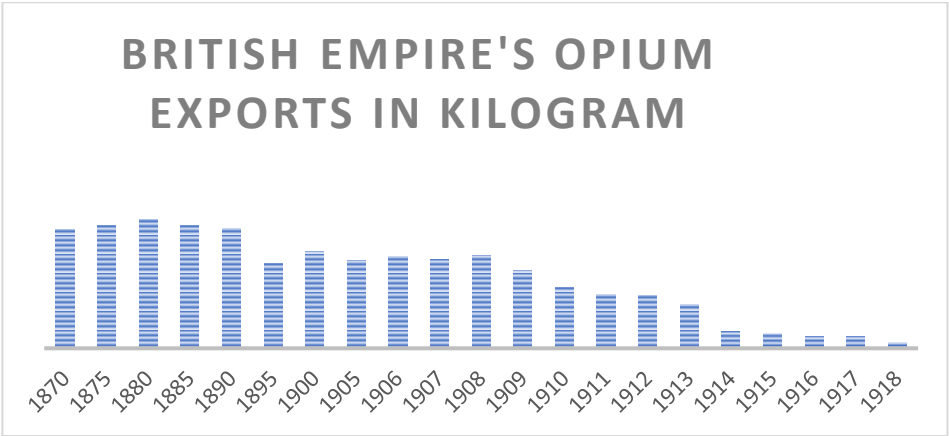
In the period leading to the end of the 19th century, we can say that both Eastern and Western societies began to develop a reflex against opium. This situation not only eroded the opium trade but also caused, the "Miracles of Opium Products" which was going on in Western society, to be shaken. Addictions, which started to show themselves in the middle of the century, and deaths caused by sub-products such as morphine attracted the reaction of society and pushed scientists working in this field to intensify their studies on opium and synthesize cleaner and harmless opium products.

The "Heroin Paradox" of the beginning of the 20th century can be shown as example. It has been claimed that this drug can replace morphine, relieving morphine withdrawal symptoms (...). It took 12 years for heroin to be proven to be one of the most rapidly leading alkaloids to addiction." (Miron, Jeffrey A., and Chris Feige)

"In the last half of the 19th century, several attempts were made to create a safer and less addictive alternative to morphine, and in 1874 heroin was synthesized by the English chemist Alder Wright. In the 1890s, heroin was produced by the German pharmaceutical company Bayer and marketed as a substitute for morphine. In addition to its properties as a powerful pain reliever (...), heroin was also a powerful cough suppressant, and Bayer declared heroin to be a safer alternative to morphine for children suffering from coughs and colds. Unfortunately, (...) heroin turned out to be no less addictive than morphine. By the early 1900s, heroin addiction had become an even bigger problem than morphine addiction in the United States and Western Europe. (Bryson, Ethan O., and Christine E. Boxhorn.)

The advent of heroin and its legal consumption, other medicines and research conducted for years increased the demand for raw opium in both the East and the West. However, this increase lasted shortly.

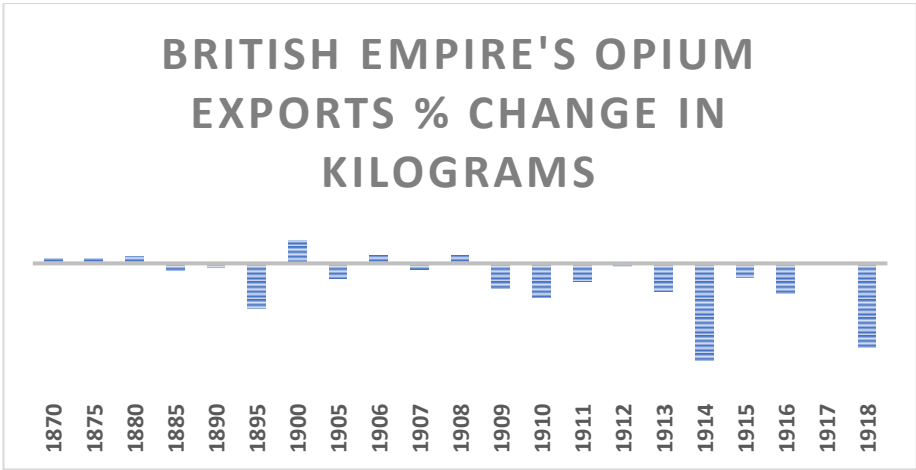
Table 8. British Empire's Opium Exports in Kilogram

Data: (Departments of Statistics, India)

As can be seen from the table, the UK's opium exports were triggered again with the introduction of heroin to the market. (Introduction to the market accepted as ~1890.) It would be difficult to say that this increase is only due to heroin, but it would not be wrong to say that the interest in opium increased again in this period and an important result of this increase in interest was heroin.

Table 9. British Empire's Opium Exports % Change in Kilograms

Data: (Departments of Statistics, India)

We can observe that the opium trade revived at the beginning of the 20th century when we looked at the previous table 9, but when it was visualized again as a percentage change compared to the previous year; We see that the opium trade has been in constant decline since the beginning of the century. We see that opium lost its value in the 20th century and has started to be removed from daily life.

Conclusion

Opium consumption has been in Eastern civilizations since B.C. . However, opium consumption in the Chinese region did not pose a significant problem for the people and the state until the 18th century. This situation changed with the opium tobacco brought by the Westerners, and the new consumption method spread rapidly to China. With the increasing demand, the British made investments to increase opium production and expand the trade infrastructure.

The increasing dependency in China and the fact that opium, which is an unvirtuous commodity whose share in the market is growing, harms the efficiency of trade has led the administration to take action. The Chinese administration, which could not prevent trade with import and consumption bans, tried to stop trade by plundering British warehouses. When the British did not take a step back, a state of war was started, and the Chinese administration was defeated. The treaty concluded after the first war strengthened the commercial infrastructure of the British. The stubbornness of the Chinese administration in its war against opium increased the tension between the two sides again in the following years and the second opium war began. The British emerged victorious from this war and completely removed China's pressure on the opium trade.

When the prohibition and repression period is examined on the axis of trade growth; It has been observed that trade is not affected by these prohibitions and pressures and even grows more during these periods.

Despite the lifting of the prohibitions, the growth of the opium trade could not continue to increase as in previous years, because there was an awareness of opium addiction and its harm in both Eastern and Western societies. Attempts by the chemical industry to synthesize the "clean" products of opium with sub-products such as heroin did not yield results in this period. Thus, opium began to be removed from daily life by societies.

References

- Duarte, Danilo Freire. "A Brief History of Opium and Opioids."
- Asthana, S. N. "The Cultivation of the Opium Poppy in India."
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "British raj"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "East India Company"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "Indian Rebellion of 1857"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "Opium Wars"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "Opium Wars"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "Opium Wars"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "opium"
- Britannica, The Information Architects of Encyclopaedia. "opium"
- Bryson, Ethan O., and Christine E. Boxhorn. "A Brief History of Opioid Misuse and Addiction."
- Chang, Hsin-Pao. Commissioner Lin and the Opium War
- Chang, Hsin-Pao. Commissioner Lin and the Opium War
- Duarte, Danilo Freire. "A Brief History of Opium and Opioids."
- Duarte, Danilo Freire. "A Brief History of Opium and Opioids."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Miron, Jeffrey A., and Chris Feige. "The Opium Wars, Opium Legalization, and Opium Consumption in China."
- Rowntree, Joshua. The Imperial Drug Trade: A Re-Statement of the Opium Question, in the Light of Recent Evidence and New Developments in the East.
- Rowntree, Joshua. The Imperial Drug Trade: A Re-Statement of the Opium Question, in the Light of Recent Evidence and New Developments in the East.
- Rowntree, Joshua. The Imperial Drug Trade: A Re-Statement of the Opium Question, in the Light of Recent Evidence and New Developments in the East.

Rowntree, Joshua. The Imperial Drug Trade: A Re-Statement of the Opium Question, in the Light of Recent Evidence and New Developments in the East.

© 2025. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Araştırma Makalesi

Siyasal Rejimlerin Sınıflandırılması Üzerine: Kuramsal Temeller ve Güncel Yansımalar

Onur Çelik^{1,*}

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hukuk Bölümü, Çıldır Meslek Yüksekokulu, Ardahan Üniversitesi, Ardahan, Türkiye ORCID: 0000-0002-0113-5367

* İletişim: onurcelik@ardahan.edu.tr

Gönderim: 04.06.2025; Kabul: 29.06.2025. DOI: 10.38154/CJAS.2025.90

Öz: Çalışma kapsamında çağdaş siyasi rejimlerin analitik olarak sınıflandırılması amaçlanarak özellikle totaliter, otoriter ve demokratik rejimlerin birbirleriyle arasındaki kuramsal ve pratik farkları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Buradaki rejim türlerinin tanımlanması, sadece teorik kavramsallaştırmalarla sınırlı olmayıp, tarihsel, toplumsal ve kültürel ilişkilere yer verilerek rejimlerin dinamik doğası ön plana çıkarılmıştır. Totaliter rejimler, ideolojik tek biçimlilik, yoğun siyasi mobilizasyon ve merkeziyetçi kontroller ile toplum üzerinde mutlak bir tahakküm kurmakta ve otoriter rejimler daha sınırlı pragmatik yönetim anlayışıyla farklı bir baskıcı yapı sunar. Demokratik rejimler ise hukuk devleti, seçimlerin serbestliği ve temel hakların güvence altına alınması gibi unsurlar özelinde değerlendirmesi yapılmıştır. Rekabetçi otoriterlik, suistimalci anayasacılık ve popülist liderliğin yükselişi gibi hibrit rejim pratikleri incelenip günümüz demokrasi krizine ışık tutması sağlanmıştır. Nihayetinde rejimlerin durağan yapılar da olmadığı ve tarihsel bağlam ile toplumsal aktörlerin etkileşiminin dönüştürdüğü tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Totaliter Rejim, Otoriter Rejim, Demokratik Rejim, Rekabetçi Otoriterlik, Popülizm

On the Classification of Political Regimes: Theoretical Foundations and Current Reflections

Abstract: The aim of the study is to classify contemporary political regimes analytically, and in particular, the theoretical and practical differences between totalitarian, authoritarian and democratic regimes are comparatively

addressed. The definition of regime types here is not limited to theoretical conceptualizations, but the dynamic nature of regimes is highlighted by including historical, social and cultural relations. Totalitarian regimes establish absolute domination over society with ideological uniformity, intense political mobilization and centralized controls, while authoritarian regimes present a different oppressive structure with a more limited pragmatic management approach. Democratic regimes, on the other hand, are evaluated in terms of elements such as the rule of law, freedom of elections and the guarantee of fundamental rights. Hybrid regime practices such as competitive authoritarianism, abusive constitutionalism and the rise of populist leadership are examined and shed light on today's crisis of democracy. Ultimately, it has been determined that regimes are not static structures and that the interaction of historical context and social actors can transform.

Keywords: Totalitarian Regime, Authoritarian Regime, Democratic Regime, Competitive Authoritarianism, Populism

Giriş

Siyasi rejimlerin, günümüzde çeşitli sınıflandırmalar içinde yer aldıkları görülmektedir. Yapılan rejim sınıflandırmalarında aynı rejimin ülkeden ülkeye farklı sonuçlar doğurması siyasi rejimlerin sınıflandırılmasını zorlaştırmaktadır. Bunun temel nedeni ise siyasi rejimlerin değişim sürecinde görülebilir. Değişim sürecini etkileyen birçok etken sayılabilir ancak her ülkenin kendine özgü sosyal, kültürel, tarihi, ekonomik vb. yapısının var olması, aynı rejimin farklı şekillerde görülmesini sağlamaktadır. Çalışmada yapılan sınıflandırmanın temelini demokratik ve demokratik olmayan rejimler oluşturacaktır. Demokratik olmayan rejimler totaliter ve otoriter rejimler başlığı altında incelenerek, demokratik rejimle karşılaştırmalı yöntem kullanılarak irdelenecektir.

Demokratik rejimin incelenmesinin yanı sıra demokratik olmayan rejimlerin incelenmesinin önemini Brooker beş farklı nedenle sayar (Sözen, 2015, s. 46). Birincisi, son demokratikleşme dalgasından sonra bile demokratik olmayan yönetimlerin çokluğudur. İkincisi, demokratik olmayan rejimlerin yükselişe geçmiş olması. Üçüncüsü, dünya tarihinde önemli bir yere sahip olması. Dördüncüsü, siyaset biliminde bu konuda oluşan birikimlerdir. Son olarak beşinci nedeni ise demokratik rejimlerle ilgili farklı yaklaşımlar ve bakış açısı sunmasıdır.

Çalışmada sınıflandırması yapılan rejimlerin temel özellikleri üzerinde durulacak olup, onu diğer sistemlerden ayıran temel ilkeler tespit edilmeye çalışılacaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı sınıflandırması yapılan rejimlerin karşılaştırmalı yöntemle daha iyi anlaşılacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda, bu çalışma hem rejim kavramsallaştırmalarına kuramsal bir katkı sunmayı hem de günümüz dünyasında rejim dönüşümlerinin doğasını anlamaya yönelik analitik bir perspektif geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Totaliter Rejim

Totalitarizm, politik tekelleşmeyi hedef edinerek, iktidarı yasal veya yasadışı yollarla ele geçirdikten sonra mevcut rejimi yıkıp yerine tek partiye dayalı, toplumu tek parti ideolojisi etrafında toplayarak yeni bir devlet yapısı inşa eden, integratif bir politika anlayışına sahip politik egemenlik deneyi olarak tanımlanabilir (Gentile, 2008, s. 292). Bu tanım, totaliter rejimin sadece bir yönetim biçimi değil; aynı zamanda mevcut toplumsal yapıyı kökten dönüştürme iddiası taşıyan ideolojik bir proje olduğunu göstermektedir. Totalitarizm, modern çağın en baskıcı siyasal rejimlerinden biri olarak, iktidarın toplumun tüm alanları üzerinde tam bir denetim kurma arzusuyla şekillenmiştir. Bu rejim türü, yalnızca siyasi otoriteyi merkezileştirmekle kalmaz; aynı zamanda bireylerin düşünce ve davranışlarını da belirli bir ideolojik eksenle şekillendirerek ideolojiye uygun toplumsal inşa yoluna gitmektedir. Diğer taraftan totaliter kelime anlamı olarak totalden türeyip, bütün, topyekun gibi anlamlara gelmektedir.

Totalitarizm terimi literatüre ilk olarak İtalya’da Mussolini tarafından 1920’li yıllarda girmiştir. İkinci dünya savaşından sonra ise demokratik olmayan rejimler arasında üzerinde durulan ve birçok araştırmacı tarafından inceleme yapılan rejim olmuştur.

Totalitarizmin tarihsel gelişimi de bu yapının sabit değil, dönemsel koşullara göre dönüşebilen bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Traverso’ya (2017) göre “totalitarizm” kavramı, tarihsel süreç içerisinde sekiz temel döneme ayrılabilir:

- 1920’ler:** Kavramın ilk kez İtalya’da doğuşu,
- 1930’lar:** Faşist liderler ve sürgündeki siyasetçiler arasında yaygınlaşması,
- 1939:** Alman-Sovyet Pakti sonrasında akademik olarak tanınması,
- 1941 sonrası:** Antifaşist cephede antitotalitarizmle kurulan ittifak,
- Soğuk Savaş:** Kavramın antikomünizm ile özdeşleştirilmesi,
- 1960-1980 arası:** Kavramsal krize girmesi ve etkisini yitirmesi,
- 1990’lar:** 20. yüzyılı anlamlandırmak üzere retrospektif paradigma olarak yeniden canlandırılması,

2001 sonrası: 11 Eylül saldırılarından sonra İslamcı köktendinciliğe karşı mücadelede yeniden gündeme gelmesi (Traverso, 2017, s. 100).

Totalizmin, bu tarihsel arka planı, totalitarizmin sadece faşizm ve komünizm bağlamında değil, kavramın esnekliğini ve ideolojik olarak kendini yenileyen bir yönünün olduğunu göstermektedir.

Klasik tanımlamalarda yarışmacı olmayan modern rejimlerden biri olan totalitarizm, temel olarak yöneticilerle halkın bir bütün olduğu tezi üzerinde durmuştur. Juan Linz totaliter rejimleri otoriter sistemlerden özellikle demokratik sistemlerden ayıranın, devletle toplum arasındaki sınırın yıkılmasının ve toplumun tamamen siyasallaşmasının mümkün olmayacağını belirtir (Linz, 2008, s.35). Hatta bazı totaliter rejimlerde seçimlerin ya da halkoylamasının yapıp rejimin halk tarafından desteklendiği gösterilmek istenmiştir. Ancak yapılan bu seçimlerde iktidarın kaybetmesi mümkün değildir. Kaybetmemesinin nedeni yapılan seçimlerin eşit şartlarda partilerin iktidara gelmek için yarıştığı adil seçimler olmamasıdır. Bu yüzden Linz'in tespit ettiği olduğu toplumun tamamının ya da büyük bir çoğunluğunun devamlı aynı siyasi yapıyı desteklemesi olası değildir. Bu durumun çeşitli nedenlerine değinmekte, özellikle de silahlı kuvvetlerin baskısından söz etmektedir (Linz, 2008, s.34-35); yönetim kadrosu silahlı kuvvetlerin sadakatine güvenebiliyorsa, halkın büyük çoğunluğunun onlarla özdeşleşeceğine ve rejimi destekleyebileceğine işaret eder. Tabii burada gönüllü desteklemekten çok rejimin baskısı altında bir desteğin görülmesine vurgu yapılmaktadır.

Linz bir rejimi totaliter sınıflandırma içine alabilmemiz için zorunlu boyutlar belirlemiştir. Egemen olan bir tek-parti ile diğer mobilize edici örgütler; iktidarın geniş bir çevreye hesap verme zorunluluğunun olmayışı ve iktidardan kurumlaşmış barışçı yöntemlerle uzaklaştırılamayan bir kişide ve yardımcılarında veya küçük bir grupta toplanmış olmasıdır (Linz, 2008, s. 35). Linz, belirlemiş olduğu kriterlerin diğer ideolojilerde de görülebileceğini ancak hepsinin bir arada oluşuyla totaliter rejimin oluşacağını belirtir. Bu özelliklerde anlaşılacağı gibi iktidarın mobilize etmede öncelikle bir ideolojiye ihtiyacı vardır. İdeolojinin halkı bir arada tutabilmesinin ve bir amaç doğrultusunda sistemli bir yapısının olması gerekmektedir. İdeolojinin koruyucuları ve ideolojiyi yaymakla görevli olan parti temsilcileri, oluşturdukları ideolojiyi devamlı dinamik tutmakta ve halkın bu ideoloji etrafında şekillenmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Burada iktidarı bir kişinin eylemi ile diğerinin rızası olmaksızın onu yönlendirme kapasitesi olarak görmekte olup, otoritenin ise bu kapasitenin meşru görülmesi ve hissedilmesi olarak yorumlanmaktadır. İdeolojinin sağlamış

olduğu zihinsel iklimle sadakat ve kimlik, biz ve ötekileri gereken bir uzamda ve olması gereken koordinatlara yerleştirilmişlerdir (Sarıbay & Öğün, 1999, s. 29, 142).. Burada önemli diğer bir husus ise totaliter rejimlerde yönetici gruba sistemin yüklemiş olduğu sorumlulukların azlığı ama yönetilenlere görevlerinin devamlı hatırlatılması ve sorumluluklarının çokluğudur. İktidarı denetleyecek ve iktidarın hesap verebileceği hiçbir yapının olmayışı, keyfi uygulamalara yol açmasının yanı sıra yönetilenler üzerindeki baskıyı da artırmaktadır.

Sol totalitarizmin en iyi bilinen örneği, Stalin dönemi Sovyetler Birliğidir. Sağ Totalitarizmin ise Nazi Almanyası'dır. İdeolojik olarak birbirlerine zıt görünseler de yapı olarak birbirlerine benzemektedirler (Sarıbay & Öğün, 1999, s. 86). İki ülkede de yönetici parti siyasal, ekonomik ve toplumsal yapı üzerinde hem hukuki olarak hem de gerçekten de bütün kontrolü elinde tutar (Sözen, 2015, s. 48). Burada yönetici ve tek olan partilerin üzerinde durmakta fayda var. Komünist terminolojide parti bir öncü, faşist terminolojide ise bir elit olarak adlandırılan azınlıktır (Linz, 2008, s. 50). Nasıl adlandırılırsa adlandırılsın sonuç olarak bu iki ideolojideki partilerin birer kitle partisi olduğu açıktır. Toplumun küçük bir kısmını temsil etmelerine rağmen ellerine geçirdikleri güçten dolayı (devlet gücü) ülke yönetimini rakipsiz bir şekilde sürdürmüşlerdir. Parti içerisinde sayısız katı kurallar ve dikkat edilen hiyerarşik yapı ile parti devamlı güçlü tutulmak istenmiştir. Burada tabii verdiğimiz örnekte partinin yanı sıra güçlü iki liderin varlığı yadsınamaz. Parti örgütlenmiş yapısıyla işlerin liderin istediği şekilde yürütülmesi için olmazsa olmazdır. Ancak güçlü lider etrafında varlığını sürdüren parti, devletin sistematik işleyişini sürdürebilir. Burada lidere bağımlılıktan söz edilebilir. Ancak liderden sonra totaliter yapının devam edebilmesi, oluşturulacak sistemle sağlanabilir. Ama komünist ya da faşist yönetimlere baktığımızda ya da totaliter rejimlere bakıldığında güçlü liderin ölmesiyle birlikte sistem değişime uğramış veya başka rejimlere dönüşmüştür.

Totaliter rejimlerin bir diğer ayırt edici özelliği ise halk egemenliği ve demokratik kurumlara dair sembolik söylemleri araçsallaştırmalarıdır. Bu tür rejimlerde otorite, toplumun tamamını kapsayan bir ideolojik hedef doğrultusunda mutlak bir inançla hareket ederken, her türlü muhalefeti bertaraf etmeyi amaçlamaktadır. Karşıt görüşe sahip kişi, kurum ya da yapılar "düşman" olarak kodlanmakta ve sistematik olarak tasfiye edilmektedir. Bu bağlamda, sürekli olarak iç ve dış düşman yaratma pratiği, totaliter rejimlerin sürekliliğini sağlayan başlıca stratejilerden biri hâline gelmiştir. Ne var ki bu stratejik bütünlükte herhangi bir kırılma ya da zaaf, rejimin "tam totaliter" niteliğini kaybetmesine yol açabilmektedir (Kahraman, 2023, s. 29).

Otoriter Rejim

Demokratik olmayan diğerk bir rejim türü ise otoriter rejimdir. Totaliter ve demokratik rejim arasında kalmış gibi görünen otoriter rejimin, bu çerçevede tanımlanması çeşitli sorunlara yol açabilir. Böyle bir tanımlama iki rejim dışında kalan yönetim şekillerini de kapsayacağından, otoriter rejimin özelliklerini ve sınırlarını ortaya çıkarmak mümkün olmayacaktır.

Otoriter rejim Linz'in tanımıyla(Linz, 2008, s. 137): sınırlı bir siyasal plüralizme yer veren, ideolojiye değil zihniyetlere sahip olan, yaygın ve yoğun siyasal mobilizasyon ve katılma yaratmayan, bir liderin ya da küçük bir grubun tahmin edilebilir sınırlar içerisinde iktidarı kullandıkları siyasal sistemdir. Bu tanımlamada dikkat çekici önemli unsurlardan biri plüralizmdir. Ancak buradaki plüralist unsur demokrasilerde bulunanın aksine sınırlı plüralizm olmasının nedeni, iktidarın bir liderin ya da küçük grubun kontrolü altında olmasıdır.

Yönetenlerin temel özelliğini ise; keyfi iktidar tasarrufuna sahip bir kişi ile bu kişinin, liyakat ilkesini dikkate almayan, ekonomik ya da psikolojik nedenlerle iş birliği yaptığı kişilerin yönetim tekeline sahip olmasıdır (Anık, 2014, s. 79). Halkın siyasi süreçler dışında bırakılması, sadece modern dönemdeki otoriter rejimleri değil, geleneksel yönetimleri de otoriter rejimler kapsamına sokabilir (Erdem & Erdem, 2013, s. 217).

Linz, totaliter ve otoriter rejim arasındaki temel farklardan birinin ideoloji ve zihniyet ayrımıdır. Totaliter rejimler bir ideolojiye ihtiyaç duyarken, otoriter rejimlerin zihniyete ihtiyaç duymaktadır. Zihniyet ve ideoloji ayrımını Alman sosyolog Theodor Gieger'dan alan Linz, zihniyet kavramını şöyle açıklıyor (Linz, 2008, s. 140): değişik durumlara karşı kodlaştırılmamış tepkiler sağlayan, duygusal nitelik taşıyan, düşünce ve duygu tarzlarıdır. Aslında ideolojiler ve zihniyetlerde iktidarın meşruluğunu kanıtlayacak sistemsel düşünce tarzlarıdır. Buradan yola çıkarak rejimleri kesin olarak ayırma yanlışlıklara sebep olabilir. Her rejimin kendine özgü iktidara geliş nedenleri, tarihsel deneyimleri, kültürü, toplumsal ve ekonomik yapısı farklılık gösterebilir. Burada sınıflandırılması yapılacak rejimin gerçekliği göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Her rejim için önceden belirlenen sınıflandırma kriterleri ya da özellikleri birebir gerçekte olanla örtüşmeyebilir. Ancak hangi rejimle daha çok özelliği örtüşüyorsa o rejimin adı altına alınabilir. Örneğin Franco İspanyasını Linz ve Stepan otoriter rejim kategorisine koyarken, Barbara Geddes kişisel diktatörlük kategorisine koyar (Sözen, 2015, s. 56).

Otoriter rejimler de belirli tarihsel ve toplumsal koşullar çerçevesinde ortaya çıkar, kurumsallaşır ve zamanla dönüşüme uğrayabilir ya da ortadan kalkabilir. Yaygın kanının aksine, otoriter rejimler durağan ve değişime kapalı yapılar değildir; aksine, karşı karşıya kaldıkları fırsatlar, tehditler ve yapısal zorluklar doğrultusunda kendilerini yeniden yapılandırma kapasitesine sahiptirler. Dünya genelinde otoriterliğin en yoğun biçimde gözlemlendiği bölgelerden biri olan Orta Doğu ve Kuzey Afrika (ODKA) bölgesinde de bu tür rejimsel dönüşümlerin örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır. ODKA’da otoriter yönetimler, hem iç dinamiklerden hem de küresel gelişmelerden etkilenerek zaman zaman stratejik reformlara gitmiş, yönetsel ve kurumsal mekanizmalarını yeniden şekillendirmiştir. Özellikle Arap Baharı süreci, bu tür rejimsel dönüşümlerin görünürlüğünü artırmış olsa da, bölgedeki otoriter yapıların dönüşüm pratiklerinin Arap Baharı öncesinde de varlıklarından söz edilebilir (Kılavuz, 2022, s. 267). Otoriter rejimlerin farklı ülkelerde, çeşitli şekillerde ortaya çıktığı görülmektedir. Tek parti dönemi Türkiye’si, Salazar Portekizi, Kaddafi’nin Libya’sı, Afrika ve Güney Amerika’da oluşan demokratik olmayan yönetimler otoriter rejimlere örnek olarak verilebilir (Gözler, 2004, s.87).

Otoriter rejimlerde kuvvetler birliği görülmektedir. Yasama, yürütme ve yargı iktidarın sıkı kontrolü altındadır. İletişim araçları otoritenin elinde olup seçimler ise ya yoktur ya da göstermelik olarak yapılmaktadır (Erdem, 2013, s. 216).

Totaliter ve otoriter rejimler arasındaki farkları şu şekilde belirtilebilir (Aleskerov, 1954, s.73)

- Otoriter rejimlerde sınırlı çoğulculuk ve denetim altında muhalefet varken, totaliter rejimlerde bu durum söz konusu değildir.
- İki rejimde de devletin yönetim ve şiddet araçları iktidarı tarafından gasp edilmiştir.
- Totalizmde ideoloji ön planda tutulur ve devamlı toplum üzerine işlenir. Otoriter rejimde ise zihniyet ön plandadır.
- Totaliter rejimler halkın geniş desteğine dayanır ve genellikle karizmatik parti lideri vardır. Otoriter rejimin ise kitlesel destek kaygısı yoktur. Bürokrasi, ordu, iş çevreleri ve dini önderlerin desteğine ihtiyaç duyar ve söylemlerini milliyetçi sloganlar etrafında olur.

Diğer taraftan otoriter rejimler kategorisi içerisinde yer alan Levitsky ve Way’in (2002) rekabetçi otoriter rejimler tanımlamasında; baskın olan partinin ve yöneticilerinin, muhalefeti zayıf duruma düşürmekten çekinmeyerek kendilerini seçimlerde başarılı kılmayı sağlamaktadırlar. Bunun için zorlayıcı ve adaletsiz araçlar kullanılarak belirli aralıklarla yapılan seçimlerde kendi başarıları uğruna

kullanılmaktadırlar. Rekabetçi otoriter rejimler otoriter rejimlere göre minimum düzeyde rekabeti gerçekleştirmekte zayıfta olsa muhalefetin iktidar olma şansının olduğu rejimlerdir. Bu rejimlerde seçimler özgür ve adil olmasa da seçim sürecinin tam anlamıyla hileli ve dolandırıcı olduğu da söylenemez (Howard & Roessler, 2006, p. 366). Rekabetçi otoriter rejimler, biçimsel olarak demokratik kurumları muhafaza etmekle birlikte, bu kurumların işleyişini sistematik olarak manipüle eden yönetim biçimleridir. Bu rejimler, klasik anlamda otoriterlik ile demokrasi arasında konumlanmakta; demokratik araçları iktidarın sürdürülmesi amacıyla kullanmaktadır. Özellikle seçim süreçleri, yargı bağımsızlığı, yasama yetkisi ve medya özgürlüğü gibi temel alanlar iktidar lehine şekillendirilmekte ve denetim altına alınmaktadır. Bu bağlamda, seçimler düzenli olarak gerçekleştirilse de adil ve rekabetçi bir ortamdan uzak olduğu gözlemlenmektedir. Yargı ve yasama organlarına iktidar yanlısı aktörlerin atanması yoluyla kurumsal denge ve denetim mekanizmaları zayıflatılmakta; yasal düzenlemeler ve çeşitli yasaklamalar aracılığıyla siyasi muhalefet üzerindeki baskı artırılmaktadır (Bayramoğlu, 2023, s. 81).

Otoriterizm, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında siyasi düşünce ve rejim tartışmalarında önemli bir kavramsal çerçeve olarak öne çıkmıştır. Bu yönetim biçimi, pratikte zaman zaman totaliter rejimlere, zaman zaman da demokratik sistemlere benzerlik gösterebilmektedir. Ancak günümüzde, demokratik değerlere yönelik artan küresel duyarlılığın da etkisiyle, birçok otoriter rejim kendini açıkça totaliter değil, biçimsel olarak demokratik normlara daha yakın bir konumda sunmaktadır. Bu durum, söz konusu rejimlerin demokratik olarak nitelendirilmesini mümkün kılmamakta; aksine, bu tür rejimlerin otoriter niteliklerinin üzerini örten stratejik bir araç olarak değerlendirilmektedir. (Uluç, 2022, s. 214).

Demokratikleşme süreci, yalnızca siyasi rejimlerin yapısal dönüşümünü değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin ve siyasi kültürün yeniden inşasını da içermektedir. Bu süreç, otoriter rejimlerden liberal demokrasilere geçişi ifade ederken, temel özgürlüklerin tanınması, siyasi hakların güvence altına alınması, serbest ve rekabetçi seçimlerin tesis edilmesi gibi unsurları ön plana çıkarır. Özellikle post-komünist toplumlarda demokratikleşmenin ekonomik boyutu da önemli bir yer tutmakta; piyasa temelli reformlarla birlikte siyasi çoğulculuğun geliştirilmesi hedeflenmektedir (Heywood, 2007, s. 97).

Ancak demokratikleşme yalnızca normatif düzlemde yasal düzenlemelerle gerçekleştirilebilecek bir olgu değildir. Yasaların demokratik ideallere uygun biçimde yeniden yapılandırılması önemli bir adım olsa da, bu dönüşümün

sürdürülebilirliği, toplumun tarihsel deneyimleri, siyasal birikimi ve demokratik kültüre olan yatkınlığıyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle demokratikleşme, hem kurumsal hem de kültürel düzeyde çok katmanlı bir süreç olarak ele alınmalıdır (Baharçipek & Ağır, 2015, s. 21).

Demokratik Rejimler

Demokratik rejimlerin çıkış noktasını Eski Yunan'a kadar götüren birçok çalışma vardır. Atina demokrasisini klasik demokrasi içerisinde değerlendirildiği gözükmektedir. Bizde böyle değerlendirirsek modern demokrasiyle arasındaki fark; birinin doğrudan diğ erinin dolaylı olması değil, birinde her yurttaşın eş it bir şekilde seç me ve seç ilebilme hakkı varken diğ erinde elit sınıfın yönet me hakkı vardır. Bu özellikleriyle günümüz demokrasi ile ilişkilendirilemez.

Demokrasinin tanımı çeş itli boyutlarda yapılabilir. Ancak demokratik rejimde olması gereken minimum şartlar belirlenirse, bu tartışmaların dışına çıkmış olup, rejimin daha iyi anlaş ilabilir. Demokratik rejimlerin ortak özellikleri ise (Gözler, 2004, s.115): Etkin siyasal makamlara seç imle geldiğ i, seç imlerin düzenli aralıklarla tekrarlatıldığ ı, seç imlerin serbest ve adil olduğ u, birden fazla siyasal partinin katıldığ ı, muhalefetin iktidar olma şansının olduğ u, temel kamu haklarının tanınmış olduğ u ve güvence altına alınmış olduğ u bir rejimdir.

Demokrasinin özelliklerini belirttikten sonra kavramsal karışıklığ ı önlemek için demokrasinin ne olmadığ ının tespit edilmesi gerekmektedir. Demokratik bir ülkede iktidara gelenler beklenen başarıyı göstermemiş olabilirler, ekonominin iyi yönetilmemesi, idari aksamalar, iktidarı kendi veya bir grup lehine kullanması vb. tüm bunlar mevcut olsa bile, o ülkede çok partili adil seç imler ve temel özgürlükler varsa rejim demokrasidir (Sözen, 2015, s.62-63). Önemli olan iktidar için yarış an partilerin hangi şartlar altında yarış tıkları ve yarış ı nasıl kazandıklarıdır. Bir diğ er önemli unsur ise istikrardır. İktidara gelen partinin istikrarlı bir şekilde yönetimde kalması veya yönetmesinin, demokrasi açısından önemi yoktur. Bu iktidarın başarısıyla, halkın beklentilerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğ iyle ilgili olabilir ancak rejimin demokratik olup olmasıyla ilgili bir durum değ ildir.

Soğuk Savaş sonrasında, hem otoriter hem demokratik nitelikler taşıyan çoğaldığ ı görölmektedir. Bu durum hibrit rejimlerin ülkelerde özgün yansımaları sebep olmuştur. Düzenli ancak adil olmayan süreçlerle seç imler yapılmakta, iktidar kayb ı olasılığ ı fiilen engellenmektedir. Yarg ı bağımsızlığ ı zedelenmiş, medya kontrol altına tutularak, yasama organları iktidar yanlıs ı aktörlerle doldurulmuştur (Bayramoğ lu, 2023, s. 81). Dolayısıyla, anayasa ve yasa değ iş iklikleri, iktidarın sürekliliğ ini sağ lamak amacıyla değ iş tirilerek araçsallaştırılmaktadır.

Sınırlı topluluklar, çoğunlukla dışlayıcı kimlik politikaları etrafında şekillenmekte; bireyler, bu kolektif kimliklere yönelik güçlü bir aidiyet duygusu ve ahlaki bağlılık geliştirmektedir. Bu durum, grup içi farklılıkların bastırılmasına ve eleştirinin dışlanmasına neden olarak eleştirel düşüncüyü zayıflatmakta, siyasal alanı homojenleştirmektedir. Bu tür toplulukların radikalleşen biçimleri, özellikle iç eleştiriye kapalı liderlik figürlerinin ön plana çıktığı ve karar alma süreçlerinin kişiselleştiği “kabilevi siyaset” ortamlarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, hibrit rejimlerin evrileceği yön de netlikten uzaktır; bu rejimler hem demokratikleşme yönünde derinleşme hem de rekabetçi otoriterliğe doğru gerileme potansiyelini aynı anda taşımaktadır (Öniş, 2015, s. 37).

Tablo 1. Demokrasinin Çeşitli Boyutlarına Göre Siyasal Rejimlerin Dağılımı

Kriterler	Kapalı Otoriter	Hegemonik Otoriter	Rekabetçi Otoriter	Seçimsel Demokrasi	Liberal Demokrasi
Seçimler Var mı?	Hayır	Evet	Evet	Evet	Evet
Rekabetçi Seçimler	Hayır	Hayır	Evet (Sınırlı)	Evet	Evet
Özgür ve Adil Seçimler	Hayır	Hayır	Hayır	Evet (Kısmen)	Evet
Özgürlük, Çoğulculuk, Hukuk Devleti	Hayır	Hayır	Hayır	Kısmen	Evet
Örnek Ülkeler	Çin, Suudi Arabistan	Tunus, Özbekistan	Zimbabve, Malezya	Brezilya, Filipinler	İsveç, ABD

Kaynak: (Howard & Roessler, 2006, s. 367)

Tablo 1 'de görüldüğü üzere rejim türleri, siyasal sistemlerin seçim mekanizmaları, rekabet düzeyi, özgürlük ve hukuk devleti gibi temel kriterler çerçevesinde karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmiştir. Kapalı otoriter ve hegemonik otoriter rejimler, seçimlerin ya tamamen yok sayıldığı ya da yalnızca iktidarın lehine olacak biçimde biçimsel olarak var olduğu sistemlerdir; bu rejimlerde siyasal çoğulculuk, ifade özgürlüğü ve yargı bağımsızlığı büyük ölçüde baskı altındadır. Rekabetçi otoriter rejimler ise, dışarıdan bakıldığında seçimsel meşruiyet izlenimi verse de, fiilen muhalefetin ve demokratik kurumların sistematik olarak zayıflatıldığı, seçimlerin adil olmayan koşullarda yapıldığı rejimlerdir. Seçimsel demokrasilerde özgür ve rekabetçi seçimler yapılmakla birlikte, temel hak ve özgürlüklerde yapısal eksiklikler bulunur; hukuk devleti ilkesi ise tam anlamıyla işlerlik kazanmaz. Liberal demokrasiler ise yalnızca seçimlerin düzenli ve rekabetçi olmasını değil, aynı zamanda siyasal özgürlüklerin, çoğulculuğun ve hukukun üstünlüğünün kurumsal teminat altına alınmasını esas alır. Bu karşılaştırma, çağdaş dünyada rejimlerin çoğunlukla bu kategoriler arasında geçişkenlik gösterdiğini ve demokrasinin yalnızca seçimle sınırlı bir kavram olmayıp, çok katmanlı bir kurumsal yapı ve kültürel altyapı gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Moderniteye geçişte ülkeler daha çok halkın seçkinler üzerindeki etkisine değil seçimlerin modernleşme sürecindeki rolleri üzerinde durmaktadır. Bu durum kurumsal yapıları etkileme kapasitesinde seçkinlerin avantajlı durumlarının kurumsallaşma ile birlikte devam edebilmesini sağlayabilmektedir. Kurumların değişimi ve dönüşümü gerçekleşse bile yöneticiler bu değişim ve dönüşümlerde kendilerine fayda sağlayacak şekilde gerçekleştirebilmektedirler (Khan, 2012, s.366). Seçkin/elit oluşumlarda demokrasilerden, otokrasi ve diktatörlüğe yönelim beş aşamada gerçekleşebilmektedir. Bunlar (Gerlich, 2021, s.294);

- 1) Bir grup veya hizbin siyasi başarısı.
- 2) İç çemberin oluşumu ve gücün merkezileşmesi.
- 3) İç çemberin kontrol edilebilir, daha zayıf üyelerle değiştirilmesi.
- 4) Liderin kendini izole etmesi.
- 5) Muhalefetin hükümet tarafından kontrol edilmesi ve otoriter kontrol mekanizması.

İlk aşamada seçim zaferi ile iktidardaki meşruiyet tesis edilip daha sonra iktidarı sağlamlaştıracak ikinci aşamada liderin etrafında iç çember oluşturularak gücün merkezileşmesi sağlanmaktadır. Üçüncü aşamada, liderin ve gücün devamlılığı ve istikrarı için çember içerisindeki kişilerin itaatkar olmasına özen gösterilirken itaatkar olmayan kişiler çemberin dışına itilmektedir. Dördüncü aşamada, gücü elinde bulundurma süresi uzadıkça ise

lider kendini izole ederek geri besleme mekanizmaları zayıflatılmakta ve eleştirilerden uzaklaşarak tek yönlülüğe yol açmaktadır. Son olarak muhalefet yasal ve ideolojik araçlarla kontrol altında tutulmaktadır.

Demokrasinin işleyişini karakterize etmek için üç kavram söz etmek mümkündür. Bunlar; birey, toplum ve devlettir (Ural, 1988, s.453). Bu üç kavram demokratik rejimlerde birbiriyle uyum içinde sürdürülmesi gerekmektedir. Tabii burada bireysel çıkarlarla toplumsal çıkarların çatıştığı birçok alan ortaya çıkabilir. Toplumsal çıkarların ön plana çıkması elbette beklenebilir. Ancak bu durum tehlikeli sonuçlara sebep olabilir. Burada devletin birey- toplum ilişkisiyle ilgili birçok düşünürün felsefi tartışmaları olduğu görülmektedir. Bu tartışmalar ışığında devletin varlığı ve misyonu sorgulanmıştır. İdeal bürokrasi ya da ideal devlet tartışmaları konumuz dışında kalmakla birlikte bireyin temel hak ve hürriyetinin minimum düzeylerine dokunulmaması gerektiğini, demokratik rejimlerin temel prensipleri arasında yer almaktadır.

Hükümet sistemleri demokrasinin uygulanmasının önemli göstergeleridir. Hükümet sistemlerini kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı sistemleri olarak ikiye ayrılır. Kuvvetler birliği sistemi de kendi içinde kuvvetlerin yürütmede (diktatörlük) ve yasamada (meclis hükümeti) birleştiği sistemler olarak ikiye ayrılır. Kuvvetler ayrılığı sistemi de sert (başkanlık) kuvvetler ayrılığı ve yumuşak (parlamentar) kuvvetler ayrılığı olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılır. Çağdaş rejimler olarak da nitelendirilen bu dört sistemin demokratik ve demokratik olmayan uygulamaları ile ilgili bazı örnekler vermek gerekirse; Meclis hükümeti sistemi İsviçre’de gerçek anlamda uygulanabildiğinden demokrasinin gerçekleşmesine aracılık edebilirken; Küba’da sadece biçimsel anlamda uygulandığından demokrasi gerçekleşmemektedir. Meşrutî monarşiye dayalı parlamenter sistemin uygulandığı İsveç’te sistem demokratik şekilde işlerken; Ürdün’de ve Fas’ta demokratik olmayan bir şekilde işlemektedir. Yarı başkanlık sistemi Fransa’da demokratik bir şekilde işlerken; Cezayir ve Mısır gibi ülkelerde demokrasi yeterince gerçekleşmemektedir. Başkanlık sistemi ABD de demokrasinin belirli ölçüde gerçekleşmesine aracılık edebilirken; çoğu Latin Amerika ve Afrika ülkesinde aynı sonuç alınamamaktadır (Buran, 2009, s.76).

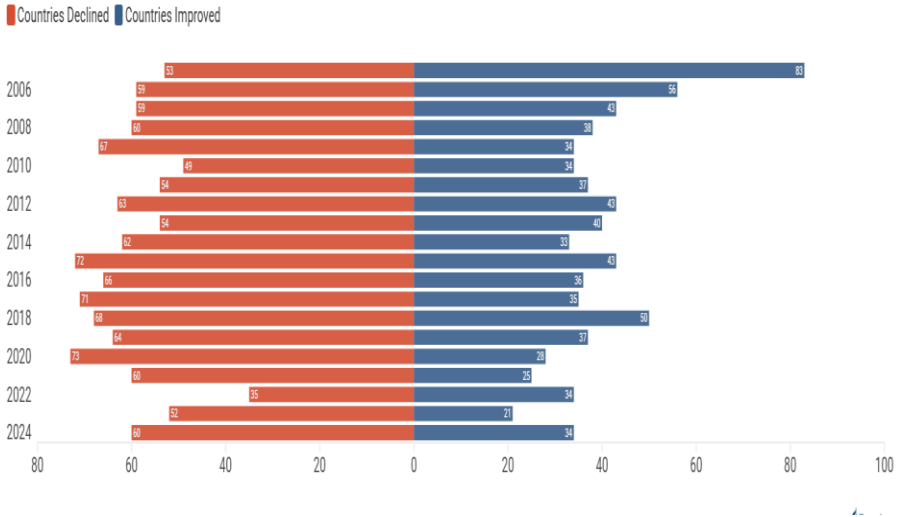
Siyasetin kişiselleştirilmesi (personalism) olgusu, Türkiye ve Rusya gibi ülkelerde görülmekle birlikte Bangladeş, Çin ve Filipinler gibi ülkelerde de gözlemlenmektedir. Hatta demokratik Avrupa coğrafyasında bile (Macaristan’daki Viktor Orbán ve Polonya’daki Jarosław Kaczyński örneklerinde olduğu gibi) siyasi aktörlerin, kurumsal denge mekanizmalarını ve siyasi

müttefiklerini zayıflatarak güç konsantrasyonuna yöneldiği söylenebilir. Avrupa genelinde yükselen popülist söylemler, bu eğilimi besleyerek "güçlü lider" talebini artırmaktadır. Bu durum, ABD gibi köklü demokrasilerde dahi siyasi sistemin kişiselleşme potansiyeli hakkında analizlere yol açmıştır (Kendall-Taylor, Frantz, & Wright, 2017, s. 7).

20. Yüzyılda ve 21. yüzyılın başlarında, savaşlar, küresel ekonomik krizler ve kitlesel göç hareketleri gibi küresel ölçekli krizler, halkın mevcut siyasal yapılara olan güvenini sarsmış ve bu durum, demokratik yollarla iktidara gelen popülist liderlerin toplumdan geniş destek alarak güçlü bir şekilde yönetim kademelerine yerleşmesine zemin hazırlamıştır. Popülist iktidarların siyasal meşruiyetlerini ve iktidar sürekliliğini güvence altına alma çabaları, anayasal mekanizmaların ve demokratik kurumların çeşitli anayasa değişiklikleri yoluyla denetim altına alınmasına neden olmuştur. Bu tür pratikler literatürde "suistimalci anayasacılık" (abusive constitutionalism) kavramı ile açıklanmaktadır. Suistimalci anayasacılık, hukukun üstünlüğü, demokratik temsil ve temel hakların korunması gibi anayasal demokrasinin temel ilkelerine zarar veren, ancak bunu biçimsel olarak anayasal süreçler aracılığıyla gerçekleştiren bir stratejidir. Günümüzde bu uygulamalar, birçok ülkede yaygınlık kazanmış ve özellikle Doğu Avrupa'da dikkat çekici örnekler ortaya çıkmıştır. Macaristan ve Polonya, popülist söylemlerin ve liderliğin yükselişiyle birlikte otoriter eğilimlerin belirginleştiği ve insan haklarına dayalı liberal demokratik değerlerin ciddi biçimde tartışmaya açıldığı ülkeler arasında yer almaktadır. Nitekim Macaristan, Avrupa kıtasında son on yılda yeni bir anayasa kabul eden tek ülke olması bakımından, suistimalci anayasacılık çerçevesinde değerlendirilmesi gereken önemli bir örnek teşkil etmektedir (Eltimur, 2024, s. 31).

Türkiye, uzun süre "liberal olmayan demokrasi" (illiberal democracy) veya Freedom House terminolojisiyle "kısmen özgür" statüsünde sınıflandırılmış olsa da, son dönemde "rekabetçi otoriterlik" (competitive authoritarianism) eşiğine kayma eğilimi göstermiştir. Bu rejim tipi, muhalefetin formal varlığına izin verse de, seçim süreçleri, medya erişimi ve yargı bağımsızlığı gibi alanlarda iktidar lehine sistematik eşitsizlikler barındırır (Levitsky & Way, 2010). Rekabetçi otoriter liderler, bağımlı yargı mekanizmalarını araçsallaştırarak gayriresmi baskı yöntemlerini (informal mechanisms of repression) devreye sokarlar. Liberal demokrasilerde bile kişiselleştirilmiş güç yapılanması, otokratik dönüşümü tetikleyebilir. Bu süreç, direnişi mobilize edecek belirgin kırıma anlarından ziyade, kademeli kurumsal aşındırma taktikleriyle (incremental institutional erosion) ilerler: Liderler, yargıyı siyasallaştırır, yerel yönetimleri zayıflatır, yasama yetkilerini budar, bağımsız medyayı susturup yandaş medya

ağları kurar ve nihayetinde seçim kurallarını (adaylık kriterleri, seçmen kaydı, oy sayım prosedürleri) değiştirir (Kendall-Taylor, Frantz, & Wright, 2017, ss. 16-17). Eleştirel sesler, "dış güçlerin ajanı" veya "istikrarsızlaştırıcı unsurlar" olarak itibarsızlaştırılır. Bu nedenle, sivil toplum ve siyasi partilerdeki örgütlü aktörlerin, demokratik kurumları korumak için erken uyarı işaretlerine (güç tekelleşme girişimleri) karşı direnç geliştirmesi hayati önem taşımaktadır.

Şekil 1. Dünya Özgürlük verileri (Kaynak: Freedom Hosue)

Şekil 1’de 2006’dan 2024’e kadar geçen 19 yılda dünya genelinde özgürlük yer almaktadır. Özellikle 2006 yılında özgürlük skorunda iyileşen ülke sayısı (83), gerileyen ülke sayısından (53) iken, 2010’dan sonra bu durum tersine dönmüştür. 2010 sonrası dönemde her yıl özgürlükleri gerileyen ülke sayısının, özgürlükleri artan ülkelere göre fazla olması, bu sürecin geçici değil yapısal bir dönüşüm olduğunu düşündürmektedir. 2024 verisine göre 60 ülke özgürlük açısından gerilemiş, sadece 34 ülke ilerleme göstermiştir. Özgürlük kriteri ülkelerin yapmış oldukları seçimlerin rekabetçi ve adil olup olmadığı hakkında bilgiler vermektedir. Özellikle muhalefetin bastırılması ya da iktidarı zora sokacak aktörlerin baskı altına alınması ve cezai yaptırıma uğramaları seçimlere gölge düşürmektedir.

Rejimlerin Doğası

Totaliter rejimlerde, kurumların ve var olan örgütlerin iktidarın amaçlarına hizmet ettikleri sürece varlıklarını sürdürebildiği yönetim şekli ortaya çıkmaktadır. Başka bir tanımlamada; çocukların eğitiminden başlamış ürün üretimine kadar her şeyin tek bir merkezden kontrol edildiği kapalı toplum olarak tanımlanmıştır (Aleskerov, 1954). Her şeyin kontrolü ve istisnasız bir şekilde tek bir ideolojinin verilmesini mümkün kılacak şey şüphesiz merkezin elinde bulundurduğu cezalandırıcı güçtür. Toplumu zorla itaat ettirecek araçlara sahip olan iktidarın meşruiyet kaynağını güce dayandırır (Çetin, 2002, s. 20). Özellikle toplumun kapalı bir şekilde tutulması ve çocukluğun ilk dönemlerinden itibaren tek bir ideolojinin öğretilmesi, yetişen yurttaşların bilinçlenmesini engelleyebileceği gibi tek bir doğrunun olduğuna inanmalarını mümkün kılacaktır. Böylece sistemin sürekliliği sağlanacak ve lider ya da parti konumunu koruyabilecekti. Günümüzde özellikle teknolojik gelişmelerin getirdiği bilgiye ulaşımındaki kolaylıklar ve iletişim araçlarının çeşitliliği istenilen yurttaşların yetiştirilmesini engelleyecek düzeydedir.

Totaliter rejimlerde bireylerin siyasal benliklerini yeniden inşa etme çabaları ve iktidarın mutlak kontrolüne karşı geliştirilen direniş pratikleri, rejimin ideolojik hegemonyasını sınırlayan önemli dinamikler arasında yer alır. Totaliter iktidarlar yalnızca bedenler üzerinde değil, zihinler üzerinde de mutlak bir tahakküm kurma çabası içerisindedir. Ancak bu çaba her zaman mutlak başarıya ulaşmaz; çünkü oluşturulan ceza rejimi çoğu zaman vaat edilen refah düzeyine ulaşamaz ve bireyler hakikat rejimlerine karşı öznel direniş yolları geliştirebilirler (Kurnaz & Kara, 2022, s. 392). Totalitarizm bireysel yaşamın önemsiz olduğunu toplumsal çıkarların önem arz ettiğini ve bu doğrultuda partinin desteklediği ideolojiye bağlı kalınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlılıklarını ise yurttaşlar toplu şekilde gösterirlerdi. Kişisellik kötülenir, bireysel hareketlere iyi bakılmazdı. Hatta yiyecekler, kıyafetler, müzik, spor vb. hayatın her alanında ideolojiye uygun hareket edilmesi beklenirdi.

Otoriter rejimleri kuramsal olarak tanımlamak, özellikle belirli bir ideolojik temele dayanmayan örneklerde daha güç hale gelmektedir. İdeolojik temelli sistemler analiz açısından daha net çerçeveler sunarken, ideolojik angajmanı olmayan otoriter yönetimler için sınırların çizilmesi daha belirsizdir. Bu rejimlerin ortak özelliği ise, kendilerini otoriter olarak tanımlamaktan kaçınmalarıdır. Çoğu durumda, bu yönetimler demokratik olduklarını iddia eder ve kamuoyuna bu yönde bir meşruiyet anlatısı sunarlar. Bununla birlikte, otoriter rejimlerin niteliği sahip oldukları kurumsal ilkelerden ziyade, sergiledikleri yönetsel pratikler aracılığıyla tespit edilmektedir (Uluç, 2022, s. 234-235).

Demokrasinin ve demokratikleşmenin ülkelerdeki çeşitliliği, demokrasinin kavramsal ve alt türlerinde çeşitliliğe sebep olmaktadır. Bu “sıfatlarla demokrasi” terimiyle demokrasinin kavramsal karmaşıklığından kurtarılması ve uzlaşmak hedeflenmiştir (Collier, ve Levitsky, 1997, s.430). Ancak hem uygulamada hem de literatürdeki çeşitlilik yine de bu sınıflandırmaları zorlaştırabilmektedir. Yine yapılan bir diğer sınıflandırmada yeni seçim demokrasilerin yarısından fazlasının kusurlu demokrasiler olarak görülmektedir. Seçim rejimi, siyasi haklar, yatay hesap verebilirlik, etkili yönetim gücü rejimlerin kök kavramlarını oluşturmaktadırlar. Kusurlu demokrasiler; dışlayıcı demokrasi, illiberal demokrasi, delege edici demokrasi ve vesayetçi demokrasi olarak alt kategorilere ayrılabilir. Bunlar geçiş rejimleri olmamakla birlikte, ekonomik ve toplumsal çevrelerle bağ kurmakta seçkinler tarafından ve toplumun büyük bir kısmı tarafından desteklenerek sorunları çözebilecek yeterlilikte olarak mevcut yönetim görülmektedir (Merkel, 2004, s. 33).

Demokratik sistemler, tarihsel olarak halk egemenliğini esas alan bir yönetim biçimi olarak idealize edilse de, zamanla çeşitli yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. “Kitleselleşme yoluyla yabancılaşma”, “paranın siyasal süreç üzerindeki belirleyici etkisi”, “kamuoyunun yanlış bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi”, “siyasal yozlaşma”, “seçmenlerin gerçek anlamda alternatif seçeneklerden yoksun bırakılması” ve nihayetinde “siyasal meşruiyet krizi” gibi olgular, çağdaş demokrasilerin karşı karşıya olduğu temel kriz alanlarını oluşturmaktadır. Bu sorunlar yalnızca yönetsel düzeyde değil, aynı zamanda halkın demokrasiye olan inancını ve bağlılığını da aşındırmakta; demokratik rejimlere duyulan kitlesel güveni zayıflatmaktadır (Bal, 2024, s. 57). Bu bağlamda, demokratik rejimin kendi içinde barındırdığı yapısal ve işlevsel aksaklıkların, özellikle karizmatik liderler etrafında şekillenen popülist-otoriter siyasal yönelimlere meşruiyet zemini hazırlamaktadır. Söz konusu kriz alanları, popülist aktörlerin geniş kitleleri mobilize etme kapasitesini artırmakta ve demokratik rejimden memnuniyetsizlik duyan seçmenleri alternatif olarak otoriter eğilimli siyasal yapılara desteklemeye itmektedir.

Sonuç

Çağdaş siyasal rejimlerin analitik bir sınıflandırmasını sunarak, totaliter, otoriter ve demokratik rejim tiplerinin kuramsal çerçevesini karşılaştırmalı bir perspektifle ele alınmıştır. Rejimlerin sabit kategorilerden ziyade, tarihsel koşullar, sosyo-kültürel dinamikler ve kurumsal etkileşimler sonucunda biçimlenen yapılar olduğu söylenebilir. Özellikle totaliter rejimlerin ideolojik

homojenlik, merkezîyetçilik ve siyasal mobilizasyon aracılığıyla inşa ettiği tahakküm biçimi ile otoriter rejimlerin sınırlı siyasal çoğulculuk ve keyfi iktidar pratikleri arasındaki farklar belirtilmiştir. Demokratik rejimler ise, hukuk devleti, temel hak ve özgürlüklerin güvencesi ile siyasal rekabetin sağlanması gibi normatif ölçütler temelinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın önemli katkılarından biri, çağdaş dünyada rejimlerin melez biçimlere evrilme eğiliminde olduğu ve klasik doktrinlerin ötesine geçmeleridir. Rekabetçi otoriterlik, suistimalci anayasacılık ve kişiselleştirilmiş liderlik gibi hibrit rejim türleri, demokratikleşme söylemleri eşliğinde yürütülen otoriterleşme süreçlerine işaret etmektedir.

Nihayetinde, siyasal rejimler durağan ya da mutlak kategoriler olmaktan ziyade, değişken, esnek ve bağlamsal yapılardır. Siyasal sistemlerin sürekliliği, yalnızca anayasal düzenlemelere ya da seçim prosedürlerine değil; aynı zamanda toplumsal aktörlerin demokratik normlara bağlılığına, siyasal kültürün niteliğine ve kurumsal denetim mekanizmalarının işlerliğine bağlıdır. Bu nedenle, demokratik rejimlerin korunması ve konsolidasyonu, yalnızca yapısal reformlarla değil, demokratik yurttaşlık bilinci, eleştirel düşünce pratiği ve sivil toplumun güçlendirilmesi yoluyla sağlanabilir. Rejim analizi çalışmalarının da bu çok katmanlı yapıyı dikkate alan, disiplinler arası bir yaklaşımla sürdürülmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- ABD’de Totalizm Konferansı Cambridge (1954), Akt. Alesker Aleskerov, Eski Sosyalist Ülkelerde Siyasi Rejim Değişimleri, Doktora tezi, Ankara, 2007.
- Anık, Cengiz. Siyasi Rejimler ve Kamuoyu, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Cilt:1, Sayı:1., Konya, 2014.
- Baharççek, A., & Ağır, O. (2015). Rusya’nın Başarısız Demokratikleşme Tarihi. Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 5-28. <https://doi.org/10.20493/bt.32420>
- Bayramoğlu, R. (2023). Rekabetçi Otoriter Rejim Örneği Olarak Viktor Orban Siyaseti ve Avrupa Birliği’ne Yansımaları. Journal of International Relations and Political Science Studies(8), 81-97.
- Brooker, 2000, Akt. Yunus Sözen, Siyasi Rejimler; Demokrasi ve Diğer Rejimler, Derleyen. Sabri Sayari, Hasret Dikici Bilgin, Karşılaştırmalı Siyaset Temel Konular ve Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.
- Buran, .Y. (2009). SİYASAL REJİM SINIFLAMALARININ YENİDEN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ ÜZERİNE. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), 69-97.
- Çetin, Halis. Totalitarizm: İdeolojik Kökenleri ve Toplumsal İnşa Araçları, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:26, No:1, Sivas, Mayıs 2002.

- Collier, D. ve Levitsky, S. (1997). Sıfatlarla Demokrasi: Karşılaştırmalı Araştırmada Kavramsal Yenilik. *Dünya Politikası*, 49, ss.430-451.
<https://doi.org/10.1353/wp.1997.0009>
- Demokrasinin Krizi (H. Bal, çev.). (2024). *Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(2), ss.57-67.
- Eltimur, D. (2024). SUİSTİMALCİ ANAYASACILIK VE UYGULAMALARI: MACARİSTAN VE POLONYA ÖZELİNDE DEĞERLENDİRME. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, YOK(57), 51-94. <https://doi.org/10.54049/taad.1418023>
- Erdem, D. F., & Erdem, Ç. (2013). Ortadoğu'da Otoriter Rejimler: Ortadoğu Arap Toplumlarının Tarihsel, Siyasal ve Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerinden Bir Değerlendirme. *Akademik Orta Doğu: Altı Aylık Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, ss. 213-241.
- Esen, B. ve Gumuscu, S. (2016). Türkiye'de artan rekabetçi otoriterlik. *Üçüncü Dünya Dergisi*, 37 (9), ss.1581-1606. <https://doi.org/10.1080/01436597.2015.1135732>
- Freedom House. (2024). Freedom in the World 2024: 19 Years of Decline in Global Freedom. <https://freedomhouse.org>
- Gentile, E. (2008), Faşizm ve Totalitarizme Giden İtalyan Yolu. *Takımyıldızlar*, 15: 291-302. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8675.2008.00492.x>
- Gerlich, M. (2021) Elit Yapılandırmalar Demokrasiden Otoriter veya Totaliter Rejimlere Geçiş Nasıl Açıklar: Bir Vaka Çalışması Olarak Türkiye. *Açık Siyaset Bilimi Dergisi*, 11, ss.273-300. doi: 10.4236/ojps.2021.112019.
- Heywood, Andrew, (2007), Siyaset, Çev: Bekir Berat Özüpek vd. Ankara: Adres Yayınları
- Kahraman, S. (2023). TEORİDE VE PRATİKTE TOTALİTER REJİMLERİN KARAKTERİSTİĞİ. *Akademik Hassasiyetler*, 10(22), ss.29-61. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1257932>
- Khan, S. R. (2012) Annual Review of Sociology 38, ss. 361 – 377
<https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071811-145542>
- Kendall-Taylor, A., Frantz, E., & Wright, J. (2017). Kişiselleştirilmiş Politikanın Küresel Yükselişi: Artık Sadece Diktatörler Değil. *Washington Quarterly*, 40, 7-19.
<https://doi.org/10.1080/0163660X.2017.1302735>
- Linz, J. Juan, Totaliter ve Otoriter Rejimler, Çev. Ergun Özbudun, Liberte Yayınları, Ankara, 2008.
- Merkel, W. (2004). Gömülü ve Kusurlu Demokrasiler. *Demokratikleşme*, 11, 33-58.
<https://doi.org/10.1080/13510340412331304598>
- Öniş, Z. (2015). Merkezin Tekelleştirilmesi: AKP ve Türk Demokrasisinin Belirsiz Yolu. *The International Spectator*, 50 (2), 22-41.
<https://doi.org/10.1080/03932729.2015.1015335>

- Özbudun, E. (2015). Türkiye'nin Yargısı ve Rekabetçi Otoriterliğe Doğru Kayması. *The International Spectator* , 50 (2), 42–55. <https://doi.org/10.1080/03932729.2015.1020651>
- Pérez-Linán, A. ve Mainwaring, S. (2013). Rejim Mirasları ve Demokrasi Düzeyleri: Latin Amerika'dan Kanıtlar. *Karşılaştırmalı Siyaset*, 45, 379-397. <https://doi.org/10.5129/001041513X13815259182785>
- Sarıbay, Ali Y. Kamusal Alan, Diyalojik Demokrasi ve Sivil İtiraz, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.
- Sarıbay, Ali Yaşar; Öğün, Süleyman Seyfi. Politik Bilim, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 1999.
- Ural, Ş., 1988, Unesco Türkiye Milli Komisyonu İnsan Bilimleri tarafından düzenlenen Demokrasinin Felsefi Temelleri isimli toplantının genişletilmiş metni
- Sarıbay, A. Y., & Öğün, S. S. (1999). Politik Bilim. Bursa: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Sözen, Y. (2015). Siyasi Rejimler; Demokrasi ve Diğer Rejimler, Derleyen. Hasret Dikici Bilgin,. S. Sayari, & H. Dikici içinde, *Karşılaştırmalı Siyaset Temel Konular ve Yaklaşımlar* (s. 46). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- TRAVERSO, E. (2017), TARİH VE TEORİ ARASINDA TOTALİTERYANİZM. *Tarih ve Teori*, 56: 97-118. <https://doi.org/10.1111/hith.12040>
- Uluç, A. (2022). OTORİTERİZM AÇISINDAN DEMOKRAT PARTİ. *Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), ss. 212-239. <https://doi.org/10.53092/duibfd.1029902>

© 2025. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Research Article

Ideological Quest in Nationalist China: Kemalism and the “New Life Movement”

Can Ulusoy ^{1,*}

¹ Assistant Professor, Political Science and International Relations, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye ORCID: 0000-0002-4465-3201

* Correspondence: can.ulusoy@kapadokya.edu.tr

Received: 07.06.2025; Accepted: 29.06.2025. DOI: 10.38154/CJAS.2025.91

Abstract: In this study, firstly, the culture policies implemented by Chiang Kai-Shek who the leader of the authoritarian-nationalist single-party government in the Republic of China, under the name of "New Life Movement" were examined. Seeking a new path for China in which outside the existing political systems in the Western world, Chiang examined Kemalism and the Republican People's Party (RPP) as examples and drew attention to the connections between his own ideas and Kemalism. The administrators of these republican regimes sought modernization formulas that were suitable for their own historical conditions, and the Chinese leadership saw Kemalism as the ideology closest to themselves. The interest of the Guomindang (GMD) to the RPP included the Chinese Communist Party (CCP), in the person of Mao Zedong, into the discussion of Kemal Atatürk and Kemalism. In this article, Chiang Kai-shek's political-cultural manner and writings on the citizen project are examined together with the objections of Mao, accompanied by the visits of the representatives of the Republic of China to Turkey and the "Turkey and RPP instructions" conveyed to them by the GMD center, and discussed in comparison with RPP policies in Atatürk's period.

Keywords: China, Chiang Kai-shek, New Life Movement, RPP, Kemalism

Milliyetçi Çin’de İdeolojik Arayış: Kemalizm ve “Yeni Hayat Hareketi”

Öz: Bu çalışmada, ilk olarak otoriter-milliyetçi tek parti yönetiminde Çin Cumhuriyeti’nin kültür politikalarını “Yeni Hayat Hareketi” üzerinden uygulamaya koyan Başkan Chiang Kai-shek’in bakış açısı incelenmiştir. Batı

dünyasındaki mevcut siyasal sistemler karşısında yeni bir yol arayan Chiang, Kemalizm'i ve Cumhuriyet Halk Partisi'ni bir örnek olarak inceletmiş, kendi düşünceleri ile Kemalizm arasındaki bağlara dikkat çekmiştir. 19. yüzyılda kapitalist dünya ekonomisinin parçası haline gelmiş iki imparatorluğun bakiyesi üzerinden kurulan bu cumhuriyet rejimlerinin yöneticileri, kendi tarihsel koşullarına uygun modernleşme formülleri aramışlardır. Bu arayışta Çin liderliği Kemalizm'i kendisine en yakın ideoloji olarak görmüştür. Guomindang'ın (GMD - Çin Milliyetçi Partisi), Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) olan ilgisi, Mao'nun şahsında Çin Komünist Partisi'ni de Kemal Atatürk ve Kemalizm tartışmasına dâhil etmiştir. Böylelikle Kemalizm, Çin siyasetinin tartışma konularından biri haline gelmiştir. Bu durum daha ziyade, Türkiye'de CHP ve Kemal Atatürk'ün eylem ve düşüncelerine yön veren bir ideoloji olarak kabul gören Kemalizm'in uluslararası etkileri açısından dikkat çekicidir. Makalede Chiang Kai-shek'in siyasal-kültürel tutumu ve yurttaş projesi üzerinden yazıları, Çin Cumhuriyeti temsilcilerinin Türkiye ziyaretleri ve kendilerine GMD merkezinin ilettiği "Türkiye ve CHP talimatları" eşliğinde, Mao Zedong'un itirazlarıyla beraber incelenmiş, Kemalizm ve tek parti dönemi CHP siyasetleriyle mukayeseli olarak tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çin, Chiang Kai-shek, Yeni Hayat Hareketi, CHP, Kemalizm

Introduction

Shortly after the death of Dr. Sun Yat-sen (1866-1925), the leader of the Guomindang (GMD – Chinese Nationalist Party), who played a critical role in the collapse of the Qing Dynasty and the establishment of the Republic of China, Chiang Kai-shek, who successfully emerged from the clique struggles within the party and broke the alliance Dr. Sun had established with the Chinese Communist Party (CCP), embarked on the construction of an authoritarian single-party regime. Chiang, who suppressed the leftist tendencies of the GMD and pulled the Party into the right-wing political arena, took advantage of the Soviet Union's lack of faith in the CCP, provided the support he desired in the international arena, and reinterpreted Dr. Sun's revolutionary program, which he called the "Three People's Principles," while maintaining his claim to be a follower of Sun, and on the other hand, he tried to bring together Sun's nationalism, which was increasingly taking on a socialist aspect, with the right-wing political agenda. Chiang, who prioritized alliances with Western democratic states, primarily the United States of America (USA), against Japanese expansionism, and while constructing the ideological construction of

the GMD and the type of citizen he wanted to create, much as emulation Italian fascism, which was an ally of Japanese militarist nationalism, but it is not possible to openly say that he was inspired by it. In addition, Chiang's adoption of the role of an authoritarian-nationalist Bonaparte rather than a fascist, and his promise of democracy in China's political future, albeit a distant goal, has kept a certain distance from fascism. It is noteworthy that he resorted to Kemalism as an international ideological basis while defending the right-wing interpretation of the GMD's programmatic text, "The Three People's Principles (nationalism, the rights of the peoples, and the well-being of the peoples)" (Weaver, 1939), and while implementing the "decent citizen" project he called the "New Life Movement." China's search for a connection with "Kemalism," which was reinforced by the visits of Chinese politicians and statesmen to Turkey in the 1930s, initiated a discussion in which Kemalism and Kemal Atatürk were at the center, with the involvement of CCP leader Mao Zedong (1893-1976) in the subject.

In this study, while discussing China's ideological quests and cultural policies in the center of Chiang's decent citizen project "New Life", it was tried to explain how Kemalism was seen as a model in China, thousands of kilometers away beyond national borders. However, it was emphasized that Chiang and the right wing of the GMD did not view Kemalism in all its aspects, but they approached it in line with their own political-ideological needs.

Chiang's Cultural Policy: "New Life Movement"

Chiang Kai-shek is a typical example of the right-wing nationalist politician who emerged in the oppressed world of the 20th century: Anti-communist; yearning for a soldier-nation, loyal to tradition but using it selectively for his own authoritarian regime and nation-building; anti-imperialist in rhetoric but a British-American collaborator in practice; the leader of an elitist single party that wants to keep the masses out of politics; a Bonapartist who is careful to protect the interests of the big bourgeoisie, foreign capital and landowners while preserving the relative autonomy of the political sphere; an autocrat who speaks of the goal of a democratic society in an uncertain future but who, for now, establishes tutelage over society in order to raise the "decent citizen" that he thinks should be in perfect shape (Ulusoy, 2023).

The "culture" movement he called "New Life" and his book *China's Destiny* published in 1943 are two important reference sources that guide us in

understanding Chiang's world of thought. Of course, when analyzing the world of thought of a political leader, it is more correct to focus on his practice rather than his words. However, it is also extremely important to identify the harmony and contrasts between words and actions. In particular, the difference between his statements and his practice in *China's Destiny* does not go unnoticed.

It can be said that Chiang had two reasons for starting the "New Life Movement". The first was to implement his project of transforming the masses into soldiers-nation through the instruments of power; the second, unlike during Dr. Sun's era, due to GMD could not maintain its connection with the masses, was to prevent the disintegration of the patriotic ranks that he had not yet been able to consolidate by breaking the influence of the CCP, which maintained its ties with the masses.

In 1930's Chiang, who was caught between the Japanese invaders and the communist political opposition, thought of turning this situation into an opportunity for the ideological-cultural front he had opened. Under normal circumstances, China was not a country where the masses would docilely submit to any kind of autocrat after May 4² and the New Culture Movement. However, internal and external threats, as in many countries, became a justification for narrowing down the civil sphere, excluding the masses from the political sphere, and legitimizing authoritarian rule. Despite Japan's occupation of Manchuria, Chiang, who spent all his energy on destroying the communists, responded to the objections rising from all over the country and within the party with "New Life", which his ideological-cultural mobilization.

"New Life" can be seen as a blending of Neo-Confucianism, Protestant ethics and the pathetic understanding of citizenship inherited from it. In this respect, it can be said that Chiang tried to find a compromise between East and West, tradition and modernity, Confucianism and Methodism. Indeed, the reflection of these in his daily life practice is clear. Chiang is a very good calligrapher who is interested in Tang Dynasty poetry, a traditionalist who attaches importance to the Confucian concept of "Junzi" (gentleman - perfect person); a modern man who wants to follow the West in political terms, a baptized Chinese who lives a Western-style life with his socialite family.³ He is

² The anti-Japanese patriotic movement, which started at Beiyan (Beijing) University in Beijing on May 4, 1919 and spread throughout the country, is a very important historical event that later led to a major breakthrough in modernist thought in China's politics and culture and shaped China's future.

³ The Protestant Soong family, one of the richest in China, has a significant place in Chinese politics through their marriage ties. The eldest sister, Soong Ai-Ling, is the wife of the Prime Minister of the Republic of China, the great banker H.H. Kung; the middle sister, Soong Ching Ling, is the wife of

also passionately attached to discipline, control, order, in other words, the militaristic understanding. Although he does not speak a Western language and, except for his short stays in Japan and Russia, has never been outside China, he thought that he had overcome the problem of socializing with foreigners with his American-educated wife who speaks a foreign language very well. While he could wear Sun Yat-sen clothes on one side, he can take photos with a cane in his hand and a fedora on his head on the other (Schell – Delury; 2013).

The May 4 Movement directed the nationalist reaction against the imperialist states, as well as China's traditional institutions and Confucianism. But Chiang, passionately drew nationalism to tradition, and the right-wing GMD members, primarily Dai Jitao (1891-1949), made peace with Chinese tradition. During this process, Chiang accepted Dai Jitao and other right-wing GMD theorists' Confucian reinterpretation of Sun's Three People's Principles (Schell – Delury, 2013). This situation also reveals the ideological aspect of Chiang's alliance with those who continued the legacy of the traditional bureaucratic elites and the large landowners in the countryside who were extremely loyal to traditions.

Before the "New Life Movement", Chiang was re-shaped administrative and curriculum of school that is most important socializn tool, and so initiated nation-building activities. In 1928, the Nanking Government decided to attach missionary colleges and foreign schools, including universities, to the Ministry of Education. The government, which also required the principals of these schools to be Chinese, also removed the religious courses based on Christian theology taught in these schools from among the compulsory courses and arranged the curriculum in order to raise generations of Chinese nationalists on the basis of Chinese nationalism. In particular, with the reform carried out in 1933, it was decided that the Three People's Principles would now be taught in all schools. It was emphasized that universities, whose incomes were increased and strengthened with this reform, had important duties in nation-building. The curriculum was standardized and unity of education was given great importance (Sun, 1986).

The communists also had no objection to the establishment of unity in education. However, when the reproduction of the Three People's Principles with a right-wing political perspective began to be supported through education curriculum, important literary figures such as Lu Xun (1881-1936) and

Dr. Sun Yat-sen; and the younger sister, Soong Mei Ling, is the wife of Chiang Kai-shek. Their brother, T.V. Soong, is the architect of the Republic of China's economic policies, and the family has been among the most important financiers of the GMD.

Mao Dun (1896-1981), who were already disturbed by the oppression, the compromise with the landlords and the tendencies from Chinese nationalism to Han chauvinism, with intellectuals and writers who supported the CCP and the Left GMD, organized a Literary Front (Lee, 2013). It was a great misfortune for Chiang to have an opponent like Lu Xun, especially when Lu's influence on university youth was considered. Mao Zedong said the following about Lu Xun in those days:

"Lu Hsun was the greatest and the most courageous standard-bearer of this new cultural force. The chief commander of China's cultural revolution, he was not only a great man of letters but a great thinker and revolutionary. Lu Hsun was a man of unyielding integrity, free from all sycophancy or obsequiousness; this quality is invaluable among colonial and semi-colonial peoples. Representing the great majority of the nation, Lu Hsun breached and stormed the enemy citadel; on the cultural front he was the bravest and most correct, the firmest, the most loyal and the most ardent national hero, a hero without parallel in our history. The road he took was the very road of China's new national culture." (Mao, 1975).

Under these conditions, Chiang increased the pressure on intellectuals and students and decided to start the "New Life Movement" with the aim of breaking the radicalism of these groups (Dirlik, 1975). Chiang explained the reasoning behind the "New Culture Movement" (Dirlik, 1975), which was officially declared to have begun in Nanchang, Jiangxi, on February 19, 1934, with the following words:

"The general psychology of today's people can be described as soulless. What is evident in behavior is that they are unable to distinguish between good and bad, what is public and what is private, primary and secondary. Failure to distinguish between good and bad leads to confusion between right and wrong. Failure to distinguish between public and private leads to irregularities in the use of public funds. Failure to distinguish between primary and secondary leads to failure to place the first and the last in the correct order. As a result, officials tend to be dishonest and greedy, the masses to become undisciplined and callous, the elite to become corrupt and ignorant, the rich to live in extravagance and luxury, while the poor to become miserable and rebellious, which naturally leads to the breakdown of social order and national life. Therefore, we are in no position to prevent or cure natural disasters, internal disasters, and external invasions. The individual, society, and the entire country are suffering... In order to improve the life of our nation, to preserve the existence of our society, and to improve the livelihood of our people, it is imperative that these unhealthy conditions be eliminated and a new and rational life be started." (Chiang, 1934).

To eliminate these problems, Chiang resorts to the four fundamental virtues of Neo-Confucianism, but reshapes them according to the conditions of the time. He tries to respond to the emphasis of the leftist understanding of the period on infrastructure with the typical approach of right-wing conservative movements that say "morality and spirituality first." It is also very natural for Chiang, who is obsessed with discipline, order and stability, to resort to Confucianism. The Confucian family and state imagination, which can be reconciled quite easily with the patriarchal discourse of nationalism, also supports Chiang's position as the head of China, which he imagines as a patriarchal family (Spence, 1990). Besides, the difficulty of producing social consent in a system where he tried to respond to the needs of the big comprador bourgeoisie in a semi-feudal country, which was as underdeveloped, and in which he favored the landowners whom he saw as essential to guaranteeing his power, forced him to resort to Confucian principles centered on "loyalty". According to Chiang:

"The New Life Movement aims to promote an orderly life guided by the four virtues of *li*, *yi*, *lian*, and *chi*.

...Those who violate these rules are doomed to failure, and nations that neglect them will not survive.

There are two types of skeptics:

First, some think that the four virtues are merely rules of good conduct. No matter how good they are, they are not enough to save a nation whose knowledge and technique are inferior to others.

Those who hold this view do not seem to understand the difference between matters of primary and secondary importance. People need knowledge and technique because they want to do good. Otherwise, knowledge and technique will only be used for dishonorable deeds. *Li*, *yi*, *lian*, and *chi* are general rules for the community, the group, and the entire nation. Those who do not follow these rules will probably use their knowledge and skills to the detriment of society. Therefore, virtues can not only save the nation, but also rebuild it.

Secondly, there is another group of people who claim that these virtues are mere formal refinements, useless in coping with hunger and cold. ...when these virtues prevail, even if food and clothing are insufficient, they can be produced. If the granary is empty, it can be filled by human labor. On the other hand, when these virtues are not observed, if food and clothing are insufficient, they will not be made sufficient by fighting and robbery, or if the granary is empty, they will not be filled by stealing and begging." (Chiang, 1934).

According to Chiang, *li* - principle: organized attitudes (discipline); *yi* - proper: correct behavior (being able to distinguish good and bad, Chinese etiquette); *lian* - clear: clear discrimination (separating good and bad); *chi* - self-awareness: It is understood as awareness that actions are in accordance with the

other three principles. Advocating that people should have military awareness, Chiang said, "If a country cannot protect itself, there is always a possibility of losing its existence. Therefore, our people need to receive military training. As a start, we should acquire the habits of orderliness, cleanliness, simplicity, frugality, speed and clarity. We should maintain order, pay attention to organization, responsibility and discipline, and be ready to die for the country at any time" (Chiang; 1934).

What does the soldier-nation individual who is ready to devote himself do in his daily life, what kind of a citizen is he? To give a few examples from the "New Life": He is anti-communist, patriotic, salutes the flag, values loyalty, respect, personal hygiene, is thrifty, modest, polite, spends his free time not with demoralizing songs but with athletics that will develop his body and arts that will raise national morale, pays attention to sexual abstinence, does not use opium (Chiang, 1934).

When we look at the behavior and way of thinking preached by Chiang and Soong Mei-ling, the ethical and political world of the "good citizen" is shaped by Chiang's Confucianism and S. Mei-Ling's deep Christian moralism. Time magazine did not miss his the Methodist tone in the "New Life":

"What Chinese officialdom needed, the Generalissimo & Mme Chiang had decided, was a big dose of the castor oil of Puritanism. The tablespoon with which they dished this out they called the New Life Movement, and with every ounce of Nanking's authority they dosed all China. Batch after batch of local mayors and magistrates were ordered to Nanking, drilled and exhorted there in the primary decencies—to stop wiping noses on sleeves, to stop taking bribes from litigants. They were warned that he who did not practice the new Puritanism might expect the worst—and this was no empty threat." (Time, January 3, 1938).

From the time the "New Life Movement" was declared, it was attempted to spread throughout the country through various organizations under the close control of the army and the GMD (Dirlik, 1975). Dirlik states that "the 'politicization' (cheng-chih-hua) of the people and the 'awakening' of their consciousness (chuiehhsing)" was an accepted goal of the New Life Movement (Dirlik, 1975). If Dirlik defines the intense anti-communist propaganda of the movement and the "Blue Shirts" (Society for the Application of the Three People's Principles), which checked whether people behaved in accordance with the "New Life", inspired by the example of the Italian Black Shirts, as a process of "politicization", then we can perhaps evaluate this together with the goal of Italian fascism, "a society melting into the political sphere". Because there is no data available to see this as democratic politicization. Moreover, if we consider

this process together with the transformation of the GMD into an elite-bureaucratic mechanism disconnected from the masses, it would be more accurate to evaluate it as an attempt to determine a political attitude that will enable the people to become "decent citizens" who act with a sense of responsibility, rather than to become the subjects of politics.

Chiang's most important work is *China's Destiny* (*Zhōngguó zhī mìngyùn*), prepared with the help of editor Tao Xisheng and published in 1943. The work was published in New York in 1947 with Philip Jaffe's comments and notes under the title *China's Destiny & Chinese Economic Theory*. Despite his regime's close alliance with the British and Americans, a passionate political and economic discourse of complete independence dominates this book (Chiang, 1947). Keeping the memory of a century of national humiliation alive, Chiang did not neglect to use the slogan "never forget national humiliation", urging generations of Chinese not to compromise on the policy of a fully independent and unified China (Chiang, 1947; Schell-Delury, 2013). American foreign service officer John S. Service, who read the book in Chinese, called it "Chiang's Main Kampf" and evaluated it as "a bigoted, narrow-minded, extremely nationalist effort to blame foreign aggression for all of China's problems" (Service, 1974).

Chiang, who was "furious" against those who called him a dictator, claimed that he was only exercising "necessary tutelage" until Chinese society was ready, and that he did not approve of the Blue Shirts and that they ended their activities in 1938 when they were only a few hundred strong (Taylor, 2009). Taylor, who provided this information, also emphasizes Japanese customs as one of the sources of the "New Life." Considering the influence of these customs and especially the bushido tradition on Japanese militaristic fascism, the degree of sincerity of Chiang's words is debatable, to say the least. In this respect, when considered together with his thoughts and practice, Friedrich Jr. Wakeman's definition of "Confucian Fascism" is noteworthy (Wakeman, 1997). However, when we consider the subtle distinction between authoritarian nationalism and fascism, and evaluate its developmentalism, cultural conservatism and militaristic nationalism together, it is possible to say that he is an "authoritarian rightist" and that he is trying to establish a regime in line with this.

The Kemalism Debate in China

There had been a debate in China that Chiang Kai-Shek and the GMD take Mustafa Kemal Atatürk and the CHP as examples. Mao Zedong's words are especially important in this regard. However, before this, it would be useful to

look at the statements of the GMD leaders and the Republic of China officials during their visits to Turkey.

Hu Hanmin (1879-1936), one of the sharpest rightists of the GMD who visited Turkey in 1928, emphasized that Turkey should be taken as an example (Demircan; 2021-2022). The first official visit from China to Turkey was made in 1930 by a military delegation consisting of General Vonk Moo Song, Colonel Cenk Kay and Pilot M. V. Chio. The delegation stated that "All of China follows the Turkish youth and revolutions with great interest and appreciation" and emphasized that Chinese intellectuals "know and love Mustafa Kemal as the greatest saint" (Demircan, 2021-2022). The most interesting visit is that a civilian delegation visited Ankara on June 14, 1934. They want to benefit on Türkiye example for "New Life Movement" and they said that Turkey was the country they paid the most attention to (Demircan, 2021-2022). If you pay attention, this visit was made at a time when the regime in Turkey, especially in the provinces, established the People's Houses (1932), implemented the university reform (1933) - which is the same date in China - and almost completely eliminated civil organizations, in an environment where Kemalism was taking shape as a doctrine, the nation-building program was accelerated with theories of history and language, and the attempt at multi-party political life was abandoned for a long time. This period is the period when the CHP most strictly implemented its "decent citizen" project and "nation-building" efforts, and cultural policies under an authoritarian regime. In 1938, the newly appointed Chinese Chargé d'Affaires M.D. In an interview with Cumhuriyet newspaper, Tounq stated that Chiang Kai-shek always remembered Mustafa Kemal Atatürk and his revolutions with admiration (Demircan, 2021-2022). According to Prof. Pen, who came to Turkey in 1937 upon the request of the League of Nations and the Chinese Administration, Turkey is the only example of China (Demircan, 2021-2022). He Yao Zu, the first Chinese ambassador to Turkey appointed in 1935, also emphasized the similarity of the Three People's Principles with the Kemalist program (Fidan, 2019). The Chinese government asked He Yaozu to seek answers to three questions in Turkey:

- "1. How did Turkey remain neutral as a country between fascism and communism and create its own cultural world?
2. Despite the fact that Turkish politics resembles autocracy and a single-party dictatorship, the existing parliament and its activities continue. What can you say about this?
3. Turkey's economic development began very recently, how did the economy improve and living standards increase?" (Fidan, 2019).

These questions show that China is seriously examining the CHP administration and Kemalism as a program and practice. In fact, CCP leader Mao Zedong, who was aware of this effort, also joined the discussion. In his speech titled "On New Democracy" in 1940, Mao Zedong said:

"Even though the petty Kemalist dictatorship of the bourgeoisie did emerge in Turkey after the first imperialist world war and the October Revolution owing to certain specific conditions (the bourgeoisie's success in repelling Greek aggression and the weakness of the proletariat), there can be no second Turkey, much less a "Turkey" with a population of 450 million, after World War II and the accomplishment of socialist construction in the Soviet Union. In the specific conditions of China (the flabbiness of the bourgeoisie with its proneness to conciliation and the strength of the proletariat with its revolutionary thoroughness), things just never work out so easily as in Turkey.

Did not some members of the Chinese bourgeoisie clamour for Kemalism after the First Great Revolution failed in 1927?

But where is China's Kemal? And where are China's bourgeois dictatorship and capitalist society? Besides, even Kemalist Turkey eventually had to throw herself into the arms of Anglo-French imperialism, becoming more and more of a semi-colony and part of the reactionary imperialist world.

In the international situation of today, the "heroes" in the colonies and semi-colonies either line up on the imperialist front and become part of the forces of world counter-revolution, or they line up on the anti-imperialist front and become part of the forces of world revolution. They must do one or the other, for there is no third choice." (Mao, 1975).

Mao Zedong analyzed the world as divided between the Reds and the Whites (League of Nations) in the 1930s. Of course, this view cannot be seen as very accurate at a time when Nazism and fascism were on the rise. Mao's claim that Turkey threw itself into the arms of Anglo-French imperialism and almost became a part of the semi-colonial and reactionary imperialist world is also not true. Mao must have been referring to Turkey becoming a member of the League of Nations and especially the Turkey-England-France Alliance of October 19, 1939. How could explain Mao from this perspective that the "Non-Aggression Pact" that the USSR signed with Nazi Germany on August 23, 1939? Or as of 1941, to Allians against Mihver? Of course, it may be a bit too much to expect a man who fought in the Yenan Mountains to fully comprehend and analyze the international arena. But it is clear that Mao's main concern was "within." It is clear that Mao said these words regarding the GMD's desire to establish a country by taking Kemalism as an example.

Is Kemalism, which attracted the attention of the GMD as a third way between communism and fascism in those days, really sufficient to explain Chiang's ideology? It would be right to open the discussion by giving the answer from the very beginning: Chiang is a statesman who is much more to the right of Mustafa Kemal, and much more dependent on the Chinese ruling classes and Western states. However, if we consider that Kemalism also has "wings," it is necessary to say that there are many commonalities that bring Chiang, who is much more to the right of Mustafa Kemal, together with "Right Kemalism," as well as obvious differences between them. Indeed, the relationship Chiang established with ancient Chinese political traditions, discussed above, is foreign to Kemalism, first and foremost as a method.

Chiang harshly criticized the May 4 and New Culture Movement, which was seen as a historical turning point in China's reckoning with tradition, when many modern political movements, especially Marxism, came into being in China, and which was called the "Young China" period, praised by Dr. Sun, due to their intense attacks on China's traditional institutions and thought system (Fenby, 2019). He distanced himself from Sun's revolutionism not only in terms of program and implementation, but also in his perspective on China's recent history. In this context, there is a major difference between him and Mustafa Kemal Atatürk, the leader of the Turkish Revolution, primarily in terms of "revolutionism". However, Kemalism also compromised with the notables and landowners in order to achieve the political and cultural revolutions it aimed for, in the absence of social classes that would lead modernization. The removal of the tithe tax was a move made to prevent the landowners from clashing with the regime and to gain their support, the largest source of income that Turkey could save for its national development (Karaömerlioğlu, 2009). In addition, despite various attempts at a multi-party life, the Kemalist regime was also determined to keep the society under "guardianship" until it reached the economic and cultural stage it envisioned. Especially in the 1930s, by closing down all civil and democratic institutions, it made serious interventions through education and culture policies in order to produce social consent, build a nation and raise decent citizens. Similar to China, the rejection of political freedoms and the rejection of aesthetic autonomy went hand in hand (Koçak, O., 2009). The CHP, as an elitist party that was completely disconnected from the mass line, integrated with the state. The "One party – One ideology – Eternal Chief" trilogy reflects the political character of this period (Koçak, C., 2009). While the notables were supported to create a national bourgeoisie, the 1924 Constitution did not recognize workers' rights to strike, collective bargaining, unions and other forms of organization.

With these characteristics, it can be said that it overlaps with the practices of the GMD and Chiang.

The Right Kemalists have come to life as a political wing that tries to establish ties between Kemalism and the religious and traditional political-cultural codes that the regime wants to ignore, and as a supporter of economic liberalism. They stand out with their reaction against the economic attitude and cultural tendencies of Left Kemalism, especially the land revolution. Indeed, this wing, which established its own political organization under the roof of the Democratic Party (DP), takes Mustafa Kemal Atatürk and the Republic as its main reference even during the period when it is most in conflict with the Republican People's Party (CHP) (Öğün, 2000, p. 312; Çınar, 2013). In this respect, they resemble Dr. Sun, Chiang, who adopted his programmatic "Three People's Principles" albeit with a right-wing interpretation, and the GMD, as well as their positioning themselves on the basis of right-wing political-cultural values. The similarity cannot be overlooked in the social class level they are allied with. However, the Right Kemalists give more importance to the 1920s, which coincide with the liberal-populist openings in economic terms, rather than the 1930s, when the corporatist tendency was dominant (Bora-Taşkın, 2002). In addition, the liberal-populism of Right Kemalism is much more democratic than Chiang's, with its loyalty to parliamentary democracy, provided that it is in harmony with the established order of the state, as in the example of Süleyman Demirel (Bora, 2023).

Conclusion

Chiang's "New Life Movement" was defeated by the CCP's "New Democracy", which had raised the poor peasantry and gained the support of the working class, students and intellectuals in the cities. Essentially, Mao Zedong and the CCP, who set out with a democratic revolution program suitable for Chinese conditions, implemented an all-out modernization program in the first six years of the 1949 Revolution, including the land revolution that the Kemalist Revolution in Turkey desired but failed to achieve. Chiang, on the other hand, maintained his authoritarian single-party rule with right-wing nationalist political-cultural policies, but also in coherent with the Western camp after World War II, and maintained his power on the island of Taiwan by claiming that his regime was the legitimate Chinese regime, without resorting to creating a mass cultural movement. Although Turkey and Taiwan positioned themselves as allies of the US and Turkey did not establish direct contact with the People's

Republic of China until 1973 in accordance with US policies and continued to recognize Chiang's Republic of China, Chiang and his team no longer mentioned Kemalism as an "ideological" source.

In the political climate of the 1930s and 1940s, the political elites of the Republic of China put "Kemalism and the CHP" on their agenda as a model for their countries where pre-industrial social patterns were dominant and who wanted to carry the modernization process to success with a third path alternative to socialism and capitalism. It is known that the leaders of countries such as Iran and Afghanistan, where the productive forces were not developed and the ideal of modernization was defined through a nationalist discourse, were interested in Turkey and Kemalism in certain aspects during the same period and came to Turkey. However, the broad scope of Chiang's view of Kemalism and the CHP, who did not have direct contact with the Turkish leadership, is striking.

References

- Bora, T. (2023). *Demirel* [Demirel]. İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.
- Bora, T., Taşkın, Y. (2002). "Sağ Kemalizm" [Right Kemalism]. In A. İnşel (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Kemalizm* [Political thought in modern Turkey: Kemalism] (p.p. 529-545). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları 2002.
- Chiang, K.-S. (1947). *China's Destiny: Chinese Economic Theory*. New York, USA: Roy Publishers.
- Chiang, K.-S. (200). Essential of the new life movement. In. T. de Bary & R. Lufrano. *From sources of Chinese tradition: from 1600 through the twentieth century* (p.p. 341-344). Vol. 2. New York, USA: Colombia University Press.
- Demircan, N. (2021-2022). Interaction between two republics: the Republic of Turkey and Republic of China (1923-1949). *Briq: Belt & Road Initiative Quarterly*. 3(1). 226-239.
- Çınar, M. (2013). *Anadoluculuk ve tek parti CHP'de sağ kanat* [Anatolianism and the right wing in the one party CHP]. İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.
- Dirlik, A. (1975). The ideological foundations of the new life movement: a study in counterrevolution. *Journal of Asian Studies*. 36 (4). 945-980.
- Fenby, J. (2019). *History of modern China: the fall and rise of a great power 1850 to the present*. London, UK: Penguin Books.
- Fidan, G. (2019). *Cumhuriyet'in Çinli misafirleri* [Chinese guests of the republic]. İstanbul, Turkey: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karaömerlioğlu, A. (2009). Türkiye'de köycülük [Peasentism in Turkey]. In A. İnşel (ed.). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm* [Political thought in modern Turkey: Kemalism] (p.p. 284-297). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.
- Koçak, C. (2009). Tek parti yönetimi, kemalizm ve şeflik sistemi: ebedi şef / milli şef [One part administration, chieftaincy system: eternal chief and national chief]. In A. İnşel

- (ed.). *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm* [Political thought in modern Turkey: Kemalism] (p.p. 119-113). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.
- .Koçak, O. (2009). 1920’lerden 1970’lere kültür politikaları” [From 1920’s to 1970’s cultur politics]. In A. İnsel (ed.). *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm* [Political thought in modern Turkey: Kemalism] (p.p. 370-424). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.
- Lee, O.-F. (1986). Literary trends: road to revolution 1927 – 1949. In J. K. Fairbank, A. Feuerberker (ed.). *The Cambridge history of China: volume 13 republican China 1912-1949 part 2*. (p.p. 421-491). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Mao, Z. (1975). *Selected Works*, (2), Beijing, China: Foreign Language Press, 1975.
- Schell, O. – Delury, J. (2013). *Wealth and power: China’s long march to the twenty first centruy*. New York, USA: Random House.
- Öğün, S. S. (2000). *Türk politik kültürü* [Turkish political culture], İstanbul, Turkey: Alfa Yayınevi.
- Service, J. S. (1974). *Lost chance in China: the world war II despatches of John S. Service*, J. Esherick (ed.). New York, USA: Random House.
- Spence, J. D. (1990). *The search for modern China*. New York, USA: W. W. Norton & Company.
- Sun, E-T. Z. (1986). The growth of the academic community (1912 – 1949). In J. K. Fairbank, A. Feuerberker. *The Cambridge history of China volume 13 republican China 1912-1949 part 2*. (p.p. 361-420). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Taylor, J. (2009). *The generalissimo Chiang Kai-shek and the struggle for modern China*. Massachusetts, USA: Harvard University Press.
- Ulusoy, C. (2013). *Çin siyasal düşüncesi ve siyasi tarihi bağlamında Çin siyasal elitleri (1840-1978)* [Chinese political elites in the context of Chinese political thought and political history (1840-1978)]. Nevşehir, Turkey: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.
- Wakeman, F. Jr. (1997). A revisionist view of the Nanjing decade: confucian fascism. *The China Quarterly*. 150. 395–432.
- Weaver, W. C. (1939). The social, economic, and political philosophy of dr. Sun Yat-Sen. *The Historian*, 1 (2). 132-141.

Other Sources

Man and wife of the year. (1938, January 5). *Time*.

<https://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,847922-8,00.html>.

© 2025. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

CJAS

Cappadocia Journal of Area Studies

Kapadokya Üniversitesi
Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir, Türkiye

T : +90 [384] 3535009 F : +90 [384] 3535125

cjas@kapadokya.edu.tr

ISSN: 2717 - 7254

cjas.kapadokya.edu.tr

